

10
80

JELENTÉS

AZ 1865/8-iki ORSZÁGGYŰLÉS FOLYAMÁRÓL

VÁLASZTÓINAK EMLÉKŰL

PODMANICZKY FRIGYES

SZARAS VÁROSA KÉPVISELŐJE.

Зпрáva,

fterou o běhu suěnu krajinského r. 1865/8=ho

swym wolicum ku památce pozustawil,

PODMANICZKY FRIGYES

myšlanec města Szarvad.

DEBALLAGI MÓR.

Pest, 1868.

Nyomatta Hornyánszky és Tráger.

JEFFERIES

AT 1807-11 ORS / 1807-11

AT 1807-11 ORS / 1807-11

AT 1807-11 ORS / 1807-11

JEFFERIES

AT 1807-11 ORS / 1807-11

AT 1807-11 ORS / 1807-11

AT 1807-11 ORS / 1807-11

AT 1807-11 ORS / 1807-11

AT 1807-11 ORS / 1807-11

Politikai Hitvallás,

olvastatott Szarvason, 1865. Oktober 7-én

Politické vyznání,

čítané w Sarwassi r. 1865-ho 7-ho Oktobra.

Tisztelt polgártársak!

Mikor ezelőtt négy évvel választóim körében megjelentem, hogy a lefolyt országgyűlés alatti magam tartásáról és az ügyek menetéről értesítsem tisztelt polgártársaimat, követjelentésemet e szavakkal fejezém be:

Adja Isten hogyha majd ismét köröktökbe jövök s újból felkérem a most nekem nyujtott bizalmat, adja isten hogy akkor a régi jó egyetértés és bizalom füzze egybe újból kebleinket, a megpróbáltatás nehéz napjai után is.

E búcsú szavaim beteljesedése mindenek előtt az, a miért tisztelt polgártársaim vegyék

Čtení spoluobčané!

Když sem před čtyřmi roky mezi vami voliči přišel, abych o mém chování se a běhu věci po čas uplynutého krajinšského sněmu ctěných spoluobčanů vami uvědomil, — mau zprávu těmito slovy sem ukončil:

„Dejž to Bůh aby když opět jednau mezi Vás přijdu a znouu poprosím Vás o důvěru nyní mne poskytnutú, — dejž to Bůh, aby wteby stará swornost a důvěra znouu spojila nás, — i po těžkých dnech průby.“

Především vyplnění těchto slov mého líčení se jest, zač ctěným Spoluobčanům nejúprinněji defuji.

legőszintébb köszönetemet — mert míg örömmel töltötte el keblemet a még mind ébren levő bizalom meghívó szava — addig kétszeresen megtisztelve érezvén magamat, e bizalom által, mit sem késve siettem rólam megemlékező választóim körébe.

Köszönet e bizalomért, kivált miután a megpróbáltatás nehéz napjait is együtt éltük át, mely vész-teljes idő lefolyása alatt jobban mint bár mikor ismerkedhettünk meg egymással.

Nem csak politikai egünk volt borús sötét fellegekkel terhes, ez utóbbi lefolyt négy év alatt, de anyagi viszonyaink is részint a reánk nehezdedő elviselhetlen terhek, részint az egymást követő rossz s mostoha termésű évek miatt is, már már végpróbára tevé az annyi sanyarúsággal meglátogatott hazát.

S mint viharos felhők mögül a fényt elárasztó napsugár, úgy rebegtek végig száz ezrek ajkain egy jobb kort áhító szavak, — midőn a múlt nyár eseményei oly sok vizsály után egy szebb jövőre nyitottak kilátást.

A fejedelem ragadta meg azon fonalat melyet ügyérei felvenni s legombolyítani vonakodtak.

E percztől fogva tünnedezni

Rabosti naplőnőnym írdeem nad projewiwšši se dūwěru, která mne dwojdnášobne počtíla, nic neměšfaje ponáhlal sem se do Krubu na mne zpomenumššiči Wolícu mych dostawiti se.

Díka Wám za tuto dūwěru, žwlášte když sme tezké dni prūby spolu prezíli, pod kterým hrūžyplynym časem lépe jak kdýkolt sme se wešpolek obežnať mohli.

Ně jen nasse politické nebe bylo obtežené černými oblaky, pod pozdnějššími uplynutými čtyr rokami, ale i nasse hmotné poměry dílem pro na nás uwalené nesnesitelné terchy, dílem i pro časté neurodné roky, již již na posledni prūbu woložily tolikerymi neresťi nawštiwenau wlašť.

A jako za baurliwými oblaky swětlo rozptílující paprššlek sluněny, tak odznely z úst tisícich a tisícich slowa po lepššim věku práhnauci, — když udalosti minulého léta — po tolikých rozčpřech — lepšši budaucnost šlybowaly.

Panowník wzal do swych rúk tu nit, které se jeho ministrowé štitíli.

Ob této doby sme widěli miz-

láttuk az alkotmány eljátszás elméletét, — s reményünk, elérhetni törvényes álláspontunkat s alapjainkat mind inkább fokozódott.

Négy évi vajudás s vészteljes bizonytalanság után, most pillantottuk meg legelőször a messze távolban csillogó révpártot, mert:

Hazánk ügyeinek rendezése a fejedelem s országgyűlés közös egyetértése nyomán lehet csak elérhető, mellőzvéni minden idegen tényezőt.

Minél nevezetesebb valamely pillanat a nemzetek életében — pedig még alig volt hazánk a bekövetkezendő országgyűlésnél nevezetesebb hongyűlése, annál nagyobb s szigorúbb megfontolással kell mérlegeznünk minden egyes lépésünket mely a nagyszerű munka egy egy szakát jelzi.

Legyen szabad elmondanom röviden azon vezér elveket melyek engem, mint a kit Szarvas választói bizalmukkal újólá megfőtiszteltek, e nevezetes perczben vezérelnek s áthatnak. —

Közjogi viszonyaink alapjául egyedül a sanctio pragmaticát s azt bővebben magyarázó 1790 ki 10 t. cz. ismerem el.

Az e törvények alapján hozott és szentesített 1848-ki törvényekhez, mint alkotmányunk palladiumához ragasz-

nui namáháni proti ústave česlicí, — a nasse nadeje, dosáhnuí nassi zakonni podstatí a základy wždy wic a wic zrušitela.

Po čtyr roční hrůzy plné nejistoty, nyní sme užřeti po nejprvé w šřiroké bálece ligotajici se přístaw, nebo :

Záležitošti wlasti nassi jen šřrže Panowníka a obapolné usřozumení šřnemu šřizené byt moh au, nepocítajíce sem cizých faktorů.

Šřim pamětnějšři ješt něřteré ořamženi w žiwote nárobu — řbežto šřotwy měla wlaší nasse pamětnějšřiho šřnemu jařo ješt našřawajici, šřim wěřří a přisnějšří rozřwahau mame merat krořy nasse, řteré řřau jařobý oddily weliké práce.

Budiž mi dowoleno powěditi na řrátce ty zářady, řteré mne jařo řakowěho, řterěhož řarwašřřti Wollicé řřawu řiměřau znowu pořřili, w tomřo pamětném ořamženi šřrowážejí a pronřřaji.

Ža zářlad nassich řřáto — právnych poměrů wřřlučně pragmatickau řřanctiu a tuto obřřirnejři wyřřwěřřujřci ř r. 1790. 10. art. uznáwam.

Na zářlade řěřřto řakonů wřřřřých a potwřřených r. 1848-ho jařo palladium — řřřřřity a ochřřany nassi úřřawy — se přis-

kodom, — s egyedül azok gyakorlati keresztül vitete által látom biztosítva hazánk jövőjét és békéjét.

E törvények s így tehát áltami létünk egyik sarkkövének tekintem Magyarország épségét, — a felelős parlamentarizmus kormány életbe léptetését, — a hatóságok önkormányzat útjánai szervezését. —

Elérkezve e ponthoz lehetetlen meg nem állapodnom hogy röviden körvonalozzam elveimet azon ügyek körül, melyek a most bekövetkező országgyűlés főbb teendőit képezendik, — azon ügyeket értem itt, melyek a fejedelem ugyan azonosságánál fogva Lajtántúli testvéreinkkel egyetemben érdekelnek bennünket. Nem csak a jelenkor eszmeit véve számba, de tekintve a lefolyt évek mostohasságát, a lelépett kormány rombolásait, a tizenhét évek óta követett rendszer fonákságát, s az elnyomási s kizsákmányolási vágyak hazánkra való súlyosodását, — lehetetlen át nem látnunk: hogy első s legsürgősebb kötelességeink egyike, hazánk anyagi állapotain a mennyire lehet segítnünk, s egy boldogabb s virágzóbb kornak vetni meg alapját. — S mind ez csak akkor s azon esetben érhető el, ha saját vagyonunkat, iparunkat, kereskedelmünket s adó-

držim; — a jediné sfrze zákonů těch skutečné proveděni, widim pojištenau buducnost a pokoj vlasti nassi.

Za uhelný kameň týchto zákonů a tak teby nasseho sřtatneho položení, považujem integritu — celistvost — krajiny Uheršké, do žiwota wšroceni zodpovedni parlamentálni vlády, — usporádaní pravomocnosti naceste samosprávny.

Rbyž sem již k tomuto punktu přišel, nemožno se mi tu pozastawiti, abych nepodobtl mé zásady těch záležitosťi se týkající, které teraz nastawajících snemu hlawní úlohau jsou, ty záležitosťi rozumim tu, které následkem totožnosti — tobože — Panownika spolu s bratry za Lajtau nás zaujímají. Do powahy berauc né jen idey wěku nasseho, ale i nepřejnosti minulých lét, šboreniny a škazú odstupilé vlády, — nemožno nám nepredwidět: že první a nejsůrnější potřeba a powinnost nasse jest, vlasti nassi w hmotném ohlede na kolik možno odpomoci, a blaženějšímú wěkuš základ položiti. A toto wšeceto jen wteby a w tom páde docilit možno, jestli šwě jmeni, obchod, šupectwi šamostatně a dle šwěho přeswědčeni říditi a šprawowati, zákoný donášeti, a téže křoz nassau zodpovednau vládu w žiwot uwábžati mužeme.

zási nemeinket illetőleg önállólag es saját legcélszerűbb meggyőződésünk szerint rendelkezhetünk, törvényeket hozhatunk, s azokat felelős kormányunk által teljesíthetjük.

Im alap s vezér elvem, mely szerint kiindulni vélem kötelességemnek a pénzügyi, kereskedelmi közlekedési, s honvédelmi ügyekre nézve, melyek mind megannyi ütere megmaradásunknak s jövőendő gyarapodásunknak.

Azon időről időre szükséges érintkezés, mely közöttünk s a Lajthán túli testvéreink között szükséges, bizonyosan egészen más alakot öltend s más követelményeket foglaland magában azon percztől fogva, melyben alkotmányos nemzet alkotmányos nemzettel érintkezik, s a mely percztől fogva egymás mellett s nem többé egymás ellen fogunk haladni.

Csak miután e nagy horderejű kérdés kiegyenlítése majdan sikerült, csak akkor kerülhet a sor az egyes bel-kérdésekre, melyek mindegyike szoros összefüggésben és kapcsolatban van, a feljebb említettekkel.

A nemzetiségekre nézve teljes egyenjogúságot követelek. kiki használja szabadon anyanyelvét, a helyhatóságok s országgyűlés terén s mivelje azt iskolában — a törvények

Totot jest hle má zásada wyhledem na finančné, kupecké, obchodní záležitosti, kteréz jšau wšedčo wýnimky dalššihó rozkwětu a blaha.

To ž času na čas potřebné potřikani se, které jest mezi nami a bratry za Lajthú newyhnutelně, zajistě cele jinou twárností wezme a jiné požadawky w sobě obsahowat bude od té doby, w které se ústawný národ s ústawným národem stikati bude, a od kteréhožto času popři sebe a né proti sobě pokračowat budeme.

Jen potom, když wyrownáni této weledúlezité otázky se pobari, jen potom může přijiti rad na jednotlivé wnitřní — otázky, ž kterýchžto jedna každá w tuhém spojeni jest z wšě spomenutými.

Dhledem na národnosti úplnú rovnoprávnost žadam; každá at swobodně užíwá swau reč, pri saudech a na sneme a at ji wzděláwa we školách; — t wynaššeni a utworeni zákonů

szerkesztésére hitelesnek a magyart tartom.

Nemzetünk elérte immár a fejlettség azonfokát, melyen a törvények pártolására többé nem szorulván, egyedül örömmel szemlétheti testvérei felvirulását.

En egyenes lelkű s szivű politikai barátja lévén, a nemzetiségek kielégítésére mind addig segédkezni nyujtani dicőségemnek fogom tartani. — miglen államnak államban való létesítése nem kerülne szönyegre, a mely eszmét mint lehetlent teljes erőmből ellenezni fognék.

A vallás, mindenkinek saját egyéni meggyőződésén alapuló hite, miért is egyedül a vallás egyenlőség képes fenntartani s istápolni a vallásosságot. Békét és türelmet; a protestantismus be bizonyította nem rég miszerint joggal követelheti eme jogot, mert képes volt saját érdekeivel egyesíteni a köz haza érdekeit s megis védeni azokat.

Váljék testté és vére s ne csak írott malasztá az 1790/1-26 t. cz. és 1848-ik 20 t. Cz.

Gyakran merült fel újabb időben azon aggály, mint ha a felelős ministerium s az önkormányzatos helyhatóság, két, egymással össze nem egyeztethető fogalom volna. Saját meggyőződésem szerint valóságban

za hodnoměrnau reč: maďarskau powažujem.

Nasse národnosti dospěla již toho stupně vývinu, na kterem neutíjí se na obranu zákona, jen s radostí může přivázat rozkvet svých bratrů.

Otvoreného srdce politiky přítelem jsa, k uspokojení národnosti swau pomocnau ruku podávaj až potud za slávu budem šobě powažowat — potud utworení státu w státě nepřijde do otázky, kterážto myšlence, jakožto která se přewěsti nedá, celau silau swau wzdorowat budem.

Náboženství na osobní přejměděnosti se gruntuje, protož jedině rovnoprávnosti náboženské w státě jest udržat a podporowat nábožnost, pokoj a swornost; protestantismus nedáwno dospědeil, že wšim právem může požadowat práwo toto, nebo w státě byl se swymi záujmy spojit záujmy wlasti a jich také i obránit.

Ut se stane telem a krwi — to jest: uskutečni se — zákon z r. 1790/1-26 art. a 1848. 20 art!

Za nowšich časů často znikla tá pochybnost, jakoby sodbowědní ministerium a samošpráwný míštní saub, dwa, protiwné powahy byly. Dle wlastního přewěděni nebo sodbowědní ministerium jen strže míštné sauby

létező felelős ministeriumot, egyedül helyhatóságok által istápoltan tudok magamnak képzelni. De épen ezért kívánatosnak s főleg szükségesnek tartom a községek, városok s megyék rendezését, szemelött tartva az önkormányzat s jog egyenlőség oly annyira fontos elveit.

Ebből mintegy kifolyólag nem kevésbé kívánatosnak s sürgősnek tartom, a volt földes úr s nép közötti még meglevő viszonyok rendezését s jogos kiegyenlítést; a legelő elkülönítés s tagosítás szorgalmazását, a királyi haszonvételek s szőlő dézsma oly elvek alapján való megszüntetését mely sem az egyik sem a másik félre nézve káros vagy terhes, sem pedig jogot sértő ne legyen.

Az anyagi jólét előmozdítása, különösen pedig becses nyers terményeink értékesítése tekintetéből a törvényhozás figyelmét elnemkerülhetik, a közlekedési s vízszabályozási munkálatok; a hol ilyenek nincsenek, ott lehetőleg gyorsan szükséges azokat létesíteni, a hol pedig azok létesítésében elhamarkodás vagy hiba történt ott azok pótlása vagy helyreigazítása törvényhozásunk leg-sürgősebb teendői közzé tartozik.

Megtörtént hibákról lévén

podpirané si znám predstavít. Ne prámě proto za na nejvyšš potřebné držím usporádání obcí, měst a stolic před očima majíc tak důležitě zájady samosprávy a rovnoprávnosti.

Obtudo žadaci jest a za potřebné poslabám usporádání poměrů mezi bývalými zemskými pány a lidem a spravedlive vyrovnání; ne jináče: oddělení pastvy a takové vydvížení vinicné dezmi, aby sfrze to ani jedna ani druhá stránka nebyla ošfkodovaná a obtížena.

3 ohledu napomoženi obecného blaha zákonodárstvo at zřetel svúj obráci na vyššelijaké obchodní práce; fde takové nejsau, tam at jsau čím škř uvedené; fde se pak při uvedení jejich přenáhleni anebo chyba stala, tam t opravení zákonodárstvo at nic nepremeššá.

Je li již řeč v chybách, kterě se

szó, lehetlen elhallgatnom, miszerint szent kötelessége az országgyűlésnek gondoskodni azon községek mikénti igazságos kielégítéséről, a melyek a törvény szabadalmával élve s jó példával elő menve, az 1848-ki úrbér megszüntetése által megkárosodtak, mennyiben e törvények hozatala előtt váltották meg földes uraik irányában úrbéri kötelezettségeiket.

Igaztalan volna épen azokat sujtani, kik mint szorgalmas, s értelmes honpolgárok s gazdák, saját kezeik munkáján szerzék meg teljes függetlenségüket vagyonukra nézve, — élve a törvény nyújtotta szabadalommal.

Legszentebb kötelességünk, most inkább mint bár mikor, hogy minden támadható, vagy lehető izgalom legkisebb nyoma is, örökre ki legyen kúszdöbölve az eggyé forrott nemzet köréből.

A törvény hozók állása hazánkban talán nemzet életünk egy pillanatában sem volt oly fontos, s terhes felelőséggel járó, mint jelenleg; szigorú megfontolás, menten minden indultól, lehet csak jeligéje minden igaz hazafinak azon pillanatban, midőn hazánk jövőjének biztosításáról vagy végromlásáról van s leend szó.

A külföld s Lajtántúli szom

stály, nemožno mi mlčaním pomínut, že švata povinnost jest krajinského sněmu starati se o spravedlivé uspokojení těch obcí, které dobrým příkladem jiné předcházejíce sřzce wyzdvizěni urbáre zákonem z r. 1848-ho ukřivdeně byly; na folik totiž ony před wynešením těchto zákonů wymanily proti švým zemským pánum své urbářské povinnowatosti.

Nespravědlivé by bylo právě těch trestat, které jako usilowni, a rozumni občane práci rukú svých wydobyli si úplnau neodwěšlosti ohledem na jich majetek, — použijte to powoleni, které jim zákon poskytl.

Nejšvětejšši nasse povinnowst jest, nyní wic jak kdykoli, aby každy powstát mohauci znal skauřny wyhlazený byl na wěky z kruhu národa w jedno tělo splynutého.

Posožení zákonodarců w wlasti nassi asnad nídy nebylo tak důležitě, a sřzkaun zodpowědnosti špoujeně, jako teraz; jen přijná powaha, bez wšši nářuziwosti, může nyní heřlem býti jednoho každěho wlastence, když jest a má býti řeč o pojistěni anebo zřazení budaucnowsti wlasti nassi.

Cizozemřko a susedě nassi za

szédaink szemei e pillanatban felénk szegezvék, mindenki feszült figyelemmel s érdekkal várja, mint fogja Magyarorszag nagyszerű feladatát megoldani.

Legyünk ugyan ez oknál fogva méltányosak, de ha kell szigorúak, s önállóak; ne mindig magán nézet, de a közügy iránti érdekeltség s elvek vezéreljék lépteinket; lebegjenek előttünk mint vezér csillagok azon nagyszerű eszmék, melyek valósítása után annyi millió hon polgár eped, s a mely eszmék valósítása, s gyakorlati keresztül vitele végre valahára magadná hazánknek azon állást s méltó hatáskört melyet tőle elleneink századok óta megtagadtak, s melynek megállapításán annyi honfi vérző szívvél bár, de jó kedvvel s folytonos igyekezettel munkálkodott.

Szavainkat egyedül tettek igazolhatják! Éljen az egyetértés! Éljen a haza!

Rajthau oči své na nás obrácejí; každý s pozorností čeká, jako rozlúští svou velikú úlohu krajina Uherstá.

Protož budmež spravedlivi, ale bych třeba i přísti, a samostatni; necht se stveji před očima našima jako hvězdy ty veliké idey a myšlenky, po kterýchžto uskutečnění tolik millionu vlastenců touží, a kterýchžto jasnosti uskutečnění a praktické provedení baho by koněně vlasti naši to postavení, které jí nepřátelé od století upírali, a na kterémžto tolik vlastenců ač krácejím srdeem, všick ale dobruu myšli pracovali.

Slová naše jedine skutky mohou ospravedlniti! Nám ale všem dostavej se svornosti! Nechat žije Vlast!

vegyék tisztelt választóim s polgártársaim legforóbb köszönetemet a honpolgári bizalom és szeretet mind azon jelleiért, melyekkel csekély személyemet megtisztelték s megtisztelik jelenben.

Nem hiúság mondatja velem e szavakat, hanem azou nagy felelősség önérzete, mely mind azok vállait nyomja, a kik képviselni s megvédeni hivatvák a haza szent s soha el nem évülhető érdekeit s jogait.

Súlyos s sanyarú négy évet éltünk le, mióta utolszor volt szerencsém e helyen választóimhoz szólhatni; a megpróbáltatás évei valának azok tisztelt polgártársak, melyek ónsúlya alatt vagy összeroskad a gyenge, vagy Phönixként az emésztő lángokból újból feltámad az erős.

S vajjon e jelen pillanatban midőn útat tör magának a sötétség mögül a remény felénk mosolygó sugára, vajjon e pillanatban van-e kilátásunk ennyi hányattatás után, végre egy szebb jövőre? E kérdés az, mely minden hazáját valóban szerető honpolgár lelkében megszólal, a hányszor a jövő áthatlan titkait fürkészi szorongó kebellem.

Hazánk léte hasonlít ama hajóéhoz, mely szerte hanyattatva a hullámos tengeren, csak úgy remélhet biztos révpartot

— nebat přijmu ctění wolice a spoluobčané moji me nejwrejšší důvěrou za wšedky ty znaky wlastenedé důvěry a lásky, kterými mau chárnau osobnost potíli.

Nerikám márnomyšlně slowa tato, ale s pocitem te weliké odpovědnosti, která padá na wšedky, kteří jsau powolani zastupowati a brániti swaté a nikdy nezastaralé záujmy a práwa wlasti naši.

Težké 4 roky sme prezili od toho času, jako sem mel sstesti na misie tomto f woliciim mym mluwiti; byly to roky težké průby!

A zdá-liž w okamženi tomto, když se nám usmíwá paprštěk nádeje, zdá-liž w tomto okamženi potřkerych pohromách máme wyhledu na krajšši budoucnost? Totoi jest otázka která se w srdci jednobohoždého wlasti swau milujiciho občana ozývá.

Wlasti naše podobá se té lodi na burliwém moři sem i tam házané, která jen tak může mít nádeji, že připluje k břehu — jestli je-

elérhetni — ha legénységének minden egyes tagja a legszigorúbb kötelesség érzettől lelkesülten teljesíti teendőit, a vész terhes perczeiben.

A mentő révpárt remény teljesen csillog ugyan felénk, de annál nagyobb szorgosabb elővigyázatra vagyunk utalva — nehogy a vég perczben egy hullám csapás elsodorjon vagy valamely láthatlan szirt elsúlyesszen.

Im jekképíleg állásunk s in azon terhes követelmények melyek reánk hárulnak, midőn e nevezetes hongyülés tagjaivá válunk. Részemről legyenek meggyőződve tisztelt választóim s polgártársak, hogy valamint eddig úgy ezentúl sem akarnám túl élni azon perczet, melyben a hazám iránti kötelességekről megfeledezni tudnék; komolyan elemezem a jövőt, de nem minden remény nélkül, s mindenkoron csak azt fogom cselekedni, a mit meggyőződésem parancsol s hazám java igényel.

Alig volt hazánk történelmében pillanat, mely a jelenlegit akár érdekességre, akár nagyszerűségre, akár fontosságra nézve felülmúlta volna. Szeretett hazánk minden egyes polgára, közel szomszédaink, földnépünk közvéleménye, kiváncsian tekint felénk — mert mintegy álomból felrezenve

benkážbý z plawcú plni swau powinností w takowé hrúzy plné bobé.

Ten prístaw pokoje šblžuje se ste k nám, ale tím pozorlivějšti býti máme — aby nás wlnobiti nezachwátilo a my aby sme neutonúli.

Takowéto jest hle w obraze naše položení, a takowéto težké jsau i ty powinnosti, které na nás čekají od té doby, jako se údami tak pamětného snemu staneme. Z mé stránky mohau býti předvedeni ctěni wolící, že jako posawád tak i pozatím nechtěl by dožít to okamžení, w kterém byše na své vlastenecé powinnosti zapomnět w stawě byl; přisně powažujem budúcnost, ale né bez wšši nádeje, a wždyčy jen to činit budem, co mi předswědění kaže, a blaho wlasti požádaje.

Sotwy byla w historie wlasti naše doba od nynejšti významnejšti a wážnejšti. Každý jednotlivý občan milé wlasti naše, blízkí i šubedě se zwebawosti pozirají na nás — nebo jako že sna wytrženi špatrují, kteréť národ, nad kterým již nepráteleš wypoweděli ortel smrti ješte jeden krát ješte powolaný směr dáti nejtwějšti říše Ewropy.

csodálkozással szemlélik, hogy azon nemzet mely felett ellenei már ujjongva meghúzták a lélekharangot, még egyszer hivatta van irányt adni Európa egyik legnagyobb birodalmának s ez által a kelet jövődő átalakulásának.

Nagyszerű körülmények s viszonyok nagyszerű kötelességekkel járnak karöltve.

Nem pillanatnyi előnyről vagy hátrányról, de a népek millióinak századokra kiható jövőjéről van szó, midőn ama vitás pontok kiegyenlítéséhez akarunk hozzá szólni, melyek megvédése vagy magyarázata örökre fennmaradandó biztosítása vagy elnyomása s ferdtése, képezi [Magyarország történelmét az utóbb lefolyt három század alatt.

Az idő feltartóztatlan rohamra, a mindent magával ragadó haladás eszméi, elleneink évekig folytatott meggondolatlan s pusztító eljárása, Magyarország közjogi állását egészen más világba helyezik jelenben mint a lefolyt századok alatt; az anyagi érdekek oly hatalmat képeznek jelenleg, elleneink felebb említett eljárása nyomán pedig épen az anyagi kérdések jutottak a fő s legfontosabb helyre — hogy elnézve attól a mit gyakran szemünkre vetettek, mintha jogaink érti költői rajongás vezé-

Weliké ofolnosti i welikými powinnosťemi jsau spojené.

Jest tu řeč o budoucnosti národa, která do dalekých století sahá, když se k wyrownání těch otázečných věci přichytil máme, kterýchžto hájiti aneb wyswétlowati, posístený anebo potlačeni w historie krajiný Uherstě zapsáno bude.

Idem wěku tohoto, nepřátelská borba proti nám, cele w jiném swětle předstawijsi státo-prawní položení krajiný Uherstě, jako za minulých století; hmotné záujmy takowau moc w sobě mají tohoto času — že nehledie na to, co nám často na oči wyhodili, jakoby nás w boji za práwo strestěnosti byla sprowázela, práwě tyto hmotné záujmy staly se nyní základem státo-prawných otázež.

relné lépteinket, épen az anyagi érdekek váltak most közjogi kérdéseink sarkpontjaivá.

Öseink, midőn jogainkért rajongtak, jól tudták, hogy ha e jogok egyszer elvesznek, nem csak jogilag de anyagilag is veszünk s eltűnnünk kell azon helyről, melyet hazánk szent földének vallunk büszkén.

Im tisztelt választóim és polgártársak azon alapeszmék, melyek által felelősségre intve foglalom el helyemet a képviselők házában; im tisztelt választóim és polgártársak azon meggyőződéseim melynek elmondásával tartoztam Szarvas választóinak, midőntalán hosszú időre búcsút rebegnének ajkaim, az alföldi róna e szép pontjának.

Adja és engedje az ég, hogy valamint eddig úgy ezentúl is, életem folyamában csak oly napok legyenek feljegyezve, melyek e városhoz a legszebb emlékekkel kötnek; adja s engedje az ég, hogy majdan ha visszatérek körötökbe, a béke olajágát s biztosított jogaink magna chartáját hozhassam nektek visszajándékul mind azért a mit nekem nyújtottatok s adatok.

A köszönet s remény e szavakat mondatja velem: Éljen a haza!

Otcové naffi, fbyž se práv domáhali, znali, že jestli tyto práva jednauc pomínau, né jen co do práwa ale i hmotně šhynut a zmiznmut mustme z toho místa, ktere šwym wlastním nazýwame.

Toto jsau hle ctěni wolice a spolubčané ty gruntowni myšlenky, nímiž na šodpowednost upomenut jsa, šwém místo w domě zastupitelš zaujmem; totoť jest hle ctěni wolice a spolubčané mé přesvědčení, ktere Sarwaššbóm woltčím mým wyznať za powinnost jem ší posládal, přw jako byč se asnáw na dluhšší čas s Wámi rozlučil.

Dejž to Bůh, aby jako posawád, tak i pozatím, w žiwote šwém taťowé dní mohł ší zagnacit, jakowé mně s krásnými rozpomínkami k tomuto městu pútaji; dejž to Bůh, aby šwž jednau mezi Wás přijdem — co dar přinesł Wám pokoj a nabeji lepšši budacnosti za wšsedo, co šte mi prokazati.

Wděčnost a nábeje wyluzuji mi z úst to šrdečné přání: ať žije wlast!

Első jelentés.

Tisztelt választók.

A jelenlegi országgyűlést — bár minő kimenetelt jósoljunk is annak — oly nagy horderevvel birónak tartom, hogy már e tekintetnél fogva is felhíva érzem magamat arra: időről időre az országgyűlés folyama alatt is — egy egy érdekesebb tárgyról, eseményről vagy szakról, tudósítást s tájékoztatást meneszteni tiszt. választóimhoz.

A jelenlegi pillanatot ily tudósítás megtételére rendkívül alkalmasnak tartom — részint mert átnyujtatván Ő Felségének kegyelmes trónbeszédére a képviselőház által adott válaszfelirat, hongyülésünk első nevezetesszaka most érte végét; részint mert czélszerűnek tartom, hogy épen e jelen pillanatban mondjam el rövid szavakba foglaltan azon vezér elveket, melyek részint pártunkat, részint saját személyemet ez vagy amaz elhatározásra vagy tette birták.

Mindenki előtt tudva van, hogy az 1861-ki országgyűlés azon tagjai, a kik a határozati párthoz tartoztak, az újabb alkotmányos hajnal hasadtával mindenfelől gyanúsítások-

První zpráva.

Ctení Wolice!

Nynější frajnský sněm za tak důležitý považujem že již pro samu tuto příčinu povoláním se citím: z času na čas i během sněmu — o některém zajímavějším předmětu, události, mojích ctených voličů poučit.

Terajší doba právě mi zavdává k tomu příležitost — z částky proto, poněvác na přestolní řeč Jeho Jasnosti nyní dal odpověď frajnský sněm w svém připsi, — z částky pak poněvác cíli přiměřeným držím, abych právě w tomto okamženi rozložil na frátce ty hlavní zásady, které z částky nassi stranu, z částky mau vlastni osobu k tomuto aneb jinému podujati přiměšy.

Známo jest každému, že ti udově sněmu z roku 1861-ho, jenž k straně „uzavretí“ (határozat) patřili, s lepsiím obratem věci odewšad potwárani byli, — jakoby udově této strany první

kal árasztattak el, — mintha e párt tagjai ragaszkodva ré- gobb nézetökhöz, oly elveket s eljárást szándékoznának kö- vetni, mely elvek s eljárás a függő kérdések kiegyenlítését s így tehát a béke múltétreho- zását tetemesen nehezitenék. elvégre pedig lehetlenné tennék.

Az események folyama elég- gé tanusítá, miszerint a volt határozati párt mint ilyen megszűnt lenni még 1861-ben, a mikor a felirati párttal kezdet fogva, egyhangúlag elfogadta a hongyülés Deák Ferencz nagy hazánkfia javaslatba hoz- ta 2-ik feliratát; az események folyama eléggé bebizonyítá, miszerint a volt határozati párt tagjai bár nem tartották szük- ségesnek hitvallomásaikban Deák Ferencz nevére hivat- kozni, még is azon ő általa személyesített s a mieinkkel megegyező elveket vallották, az 1861-ki feliratot fogadván el, a teendőkre nézve alapel- vül s kiindulási pontul; nem tartottuk pedig sem szükséges- nek, sem illőnek Deák Ferencz nevét foglalni hitvallomásaink- ba, mert vélekedéstünk szerint az 1861-ki feliratokba foglal- takért, nem többé annak s azoknak indítványozója, hanem azoknak elfogadó, a törvény hozó testület tagjai együttesen váltak felelősökké.

swých náhledu se přidrzejíce tako- wé zásady nasledowali, keréby wyrownáni sporných otázej a taf dobyti pokoje nespoadným, ano i nemožným učinily.

Běh věci dostatečně swědčí, že býwalá strana „uzawretí“ jako ta- kowáto zanikla jěště r. 1861 ho, když k stránce „připisu“ (felirat) se připojiwši jednoblajně přijal sněm Frantissfem Deákem nawr- žený druhý přepis. Běh věci dostatečně swědčí, že býwalí údowé strany „uzawretí“ ačkoli nedrželí za potřebné w swém politickém wyznání na jméno Frantissfa Deák se odwoławat, predce wšak strze něho hlásané a s nassimí se srownáwající zásady wyznáwali a přips k r. 1861-ho přijali co wy- chodiste k dalšimu učinkowání; nedrželí sme pak ani za po- třebné ani za slusné jméno Fran- tissfa Deák do nasseho politického wyznání přijat, nebo dle preswěd- čení nasseho za obsah připisu z r. 1861-ho né nawrhowatel, ale ti, kteriz tento přips přijali, tedy údowé zákonobarniho těla s odpowědni jsau.

A törvényhozó testület so hasem s semmi körülmények között nem szakíthat a múlt-nak törvényes alapjával, a mely oknál fogva ott kell hogy kezdje művét, a hol azt félben hagyta.

E vezérelvből kiindulva követünk s követtem én is el, meny nyire csekély tehetségem engedé, mindent, nehogy azonnal az országgyűlés megnyiltával egyedül párt izgalom s viszeteg vagy túlbuzgóságtól félre vezetettve, oly pártszakadás következék be, a mely szerfelett káros befolyást gyakorolhatott volna az események utóbbi menetére.

Csak így lón azután lehetőségessé az, hogy a képviselőház túlnyomó majdnem egyhangú többsége oly férfi körül sorakozott, kinek elvei s műve már 1861-ben fényes győzelmet arattak s a ki azóta rendületlenül ez elveket vallja s azok mellett küzd is.

A volt határozati párt tagjaiból alakult tehát a bal közép s annak egy csekély töredékéből a szélső bal oldal.

A volt felirati pártból fejlődött a jobb közép s annak egy tekintélyesebb töredékéből a szélső jobb oldal vagy is a mint nevezni szokás: kormány-párt.

Számszerint körül belül így áll az arány. Jobb közép 180.

Zákonodarstwo niŝby a mezi zádnými okolnostmi nesmi odhodit gruntówni zákon z doby minulé, pročež potrebi jest, aby tam poračowało w bile, fde prestało.

Pro tu příčinu přičinili sme se a přičinil sem se i já dle svých síl slabých o to, aby hněb s otevřením sněmu, nepowstaly mezi námi taťové roztržky, které by dobrěmu věci uskřobiti mohly.

Sen taťto bylo potom možné to, že přewahujici, ba taťmer jednohlasná většina sněmu shromážďowala se okolo taťowého může, kteréhož zářady a dílo již r. 1861-ho wítěžtmi si wydobyli a který od toho čaju zářady tyto neobrozeně wyznáwa a za ně i bojuje.

Z býwalých údů stranfy „uzawreti“ powstała tedy „středni lewice“ a ze zlomku této „krajni lewici strana.“

Z býwalé strany „připisu“ wywinula se „středni prawá“ a ze zlomku této „krajni prawá“ strana éli tať zwaná: „wladni strana.“

Dle počtu asi taťto stojí pomer. Středni prawá 180, střed-

bal közép 90, szélső jobb 30, szélső bal 15, a nem ide foglaltak, nem vallván magukat egyik párt árnyalathoz sem.

A pártok ilyyszerű kifejlődése nyomán vált lehetségessé a válasz felirat majd nem egy hangú elfogadása, a mely tény tetemesen nevelte ezen állam okirat becsét és tekintélyét. De másrésről a válaszfelirat nagy hírű szerzőjének Deák Ferencz hazafias lángeszének köszönhető az, hogy az ezen válasz feliratban letett elvek, valamint annak békülékeny s a jelen helyzetet felismerő szerkezete oly tág körben tudott magának feltétlen elismerést s helyeslést szerezni, a mit eléggé bebizonyított azon nyilvánvaló tény: hogy e válaszfeliratot a tárgyalások alkalmával a szélső jobb, s szélső bal megtámadásai ellenében, a jobb valamint a bal közép ugyanazon eréllyel s hévvel védelmezte s vitte győzelemre.

Alig szükséges kiemelnem különösen e helyen, Deák Ferencz nagy hazánkfia e vita alkalmával mondott beszédét, melyben helyeselve azt, a mit Ghyczy, Tisza, Eötvös és Somssich mondtak, megvédelmezte művét a szélső jobb vagy is a kormánypárt megtámadásai ellen.

A válaszfelirat valódi becse e kevés szavakba foglalható

ni lewá 90, krajni-prawá 30, krajni-lewá 15 udá počítuje, ne počítujíc sem těch, kteri ani k jedné stránce nepřináležejí.

Následkem takowéhoto wywinu tí se stránek stalo se možnym, že se odpovědni připsí jednohlajně přijal. Ale z druhé stránky Frantisskowi Deák, chýrečenému sflabatedi odpovědního připsíu jest co děkowati, že w tom připsíe obšazene zásady takowau uznankiwostí a pochwalu sobe zyskaly, co dostatečně wysvědčuje ten zjewný skutek: že tento odpovědni připsíu při rokowání proti nápadům krajni prawé a krajni lewé, prawá jako i středni lewá stránka se stejna zmužilostí a wytrwalostí bránila a k witezství dopomohála.

Sotwoy mi jest potřebné zwláště na tomto místě spomenutí řeči Frantisska Deák, kterau při příležitosti této powěděl, w kterézto řeči zastáváje to, co Ghyczy, Tisza, Eötvös a Somssich powěděli, obráníl své dílo proti nápadům krajni prawé cíli wladní stránce.

Dprawdívá cena odpovědního připsíu na krátce w těchto slowých

egybe: elmond mindent a mi szükséges s a mit elmondani kötelesség ily elhatározó pillanatokban; kiterjed mindenemű érdekre s nem feledkezik meg senkiről és semmiről; megvédi a jogot s nem adja fel az elveket; kijelöli azon útat, melyre lépve s melyen haladva, lehető legkönnyebben s gyorsabban eszközölhető a kiegyenlítés műve — szóval: az engedékenység bátorságával bir, a mi alkotmányos testületekre nézve, mindenkoron a szükséges erények legelsőbbikének mondható.

A válaszfelirat minden egyes szava bebizonyítja azt: miszerint a képvisesésház örömmel járul a kiegyezkedés művéhez s azt tőle telhetőleg elősegíteni fogja tudni s akarni — csak hazánk sarkalatos jogainak feláldozása ne köveltessék tőlünk, a mely áldozatot meg hozva, egyszersmind Magyar ország szellemi s anyagi jövője felett törnénk pálczát; megmutatja a válaszfelirat egyszersmind azt is, hogy lehetetlent nem kívánunk, s hogy ott a hol a nagy mű kezdeményezése azt megkívánja áldozni fogunk tudni a nélkül hogy hazánk önálló függetlenségét kockáztatnánk.

Mi eredménye leend válaszfeliratunknak? E fontos kérdésre megfelelni alig volna képes

műze byt obřazená: powi wśfedo co jest potřebné a což powebiti jest powinností w takowémto rozhodném okamženi; wztahuje se na rozličné záujmy a nezapomina se na nikoho a na nic; hájí práwo a zájady neobětuje; wznaczuje cestu, na kterě kráčíce, co nejlébější a nejrychlejší docílení múže byti dílo wyrownání — slowem: wśfedo má, co se o nejpřednějších cnostech ústawného těla říci múže.

Každé jednotlivé slowo odpowědního připsu dospěduje to: že krajinský snem z radosti se přičinuje k dílu wyrownání, a takowéto wśfemožně napomáhat bude — jen at se nežáda od nás, aby sme se štekli nassich gruntowních práw, tieraužto obet řdybychom přinesli jami bychom pochowali duchowni a hmotný dobrobyt krajiny Uherské; dokazuje odpowědní přips také i to, že nežadáme nemožnosti, a že tam, kde to počátky welikého díla požadují i oběte budeme wědet přínášet bez toho abychom samostatnau neodwíslořt wlasti nassi na focu kládti.

Jakové bude mitt wśfedy tento náš odpowědní přips? Na túto důležitou otázku sotwy řdo

valaki jelenleg. A mennyiben a trónbeszédben kimondott nézetek s az általunk a válaszfeliratban kifejtett elvek között lényeges különbség rejlik, alig merjük remélni jogos kívánságaink haladék nélküli beteljesedését.

De áthatva másrésztől azon meggyőződéstől, miszerint Ő Felsége épen oly hön kívánja a kérdéses viszonyok feletti kiegyezkedést mint Magyarország népei; s áthatva továbbá azon biztos reménytől, hogy végre is győznie kellend a bizalomnak a kétségeskedés felett — talán nem mondunk le mind azon szép reményekről, melyek teljesedését annyi sinlődés után végre már hinni s remélni mertük.

Vannak határok a melyek széleig elmehet ugyan a törvényhozó testület, de a mely határnak átlépése haza árulással érne fel; e határ vonalig elmenni szent kötelességünknek tartottuk, azt átlépni meggyőződésünk s lelkiismeretünk egyiránt tiltják.

Lelkiismeretünk meg leend tehát nyugtatva még azon esetben is, ha rajtunk kívül fekvő okoknál fogva, netalán eredmény nélkül volnánk kénytelennek szét menni.

Ily érzelmeiktől áthatottan nézünk a közel jövő elé s mint olyanok, a kik hiven teljesitet-

by wědel odpowědat teraz. Na tolik podstatni jest rozdil mezi zásadami nassimi w přivise obsaženými a mezi náhledami w prestoné reči powědenými, sotwo mŕzeme ufat, že se sprawědliwym nassim žábstěm bezmestřáni žadost učini.

Než přeswědcent jřauce, že Seho Žasnost právě tak wrele žádá st myrownáni jako lid krajiny Uberské; dále pewně wěrice tomu, že koněně dŕwěra muři witéžiti nad pochybnostěmi — asnád se nestěkněme tčdy krásných naději, kterýchžto wypsňeni po tolikém trápeni očekáwat sme se naučili.

Jřau meze, ku kterýchžto kraji mŕze se sblížiti zákonodarni tělo; ale přefroceni tčdto mezi tolik by znamenalo jako zaprobat wlast; po mezu přijiti byla nasse swatá powinnost, mezu přefrociti zabranuje nám přeswědcenti a swědomi.

Nasse swědomi tedy bude spojné jěste i w tom páde, když mimo nassich přičin, snád bez wšřsedku rozjřt by sme se museli.

Takowymito cítni proniknuti jběme w úřřetě budaucnosti a jako takowí, kteri wěrne plniti swě

ték kötelességöket s lelkiismeretök mocsoktalan utjain jártak, várjuk be a majdán bekövetkezendőket.

A míg a hozzánk intézendő leirat nyomán bővebben megfognuk ismerkedhetni a kormány nézeteivel s azon eljárással, melyet ezentúl a képviselőház általvallott elvek s nézetek irányában követni akar, — addig ís, beváltva tett ígéretyüket, a közös viszonyok tárgyalásával megbizandó bizottmány megválasztásához fogtunk, a mely bizottmánynak az leendő feladata: a hongyűlés legfontosabb teendőjére nézve oly javaslatot dolgozni ki, a mely annak idejében a képviselőház által tárgyalassék.

Némi aggálllyal vettük a mágnási táblának azon eljárását, mely szerint épen ily nevezetes pillanatban vált külön a képviselőháztól, élvén azon jogával: külön válaszfeliratot intézni Ó Felségéhez.

Ezen aggályunkat utóbb némileg megnyugtató tény, hogy a mágnások táblájánál is találkoztak elegendő számmal független fő uraink, a kike szakadást jelző eljárást elleneztek; — de megnyugtató leginkább feliratuknak tartalma, a mennyiben legalább a főelvekre nézve el nem tértek a mágnások sem a képviselőház feliratától, velünk együtt

powinności budeme oćefawać bu-
dúeność.

Az potúd se nášledkem na nás
uprawić se majícího wyššího
dopiřu s náhledami wlády obřir-
něji jez námime, — až potúd sme
se přichytili k wolbě powerenictwa,
kteréhožto powěrenictwa úlohu
bude: w hledem účinkowani směmu
tafowý nawrh wypracowati, o kte-
rém swym časem krajinský směm
rořowati má.

S nemalau boleřti wjast sme
na wědomí, že práwě w tafowém-
to pamětném okamženi magnátska
tabule od směmu zástupitelu se od-
lúčila, použije své práwo: zwlářt-
ní připsi poslat Jeho Sasnosti.

Tuto boleřti naši později ule-
wila tá zpráwa, že i při tabule
magnátské nalezi se hojným poč-
tem, kteri s tímto účinkem nebyli
spokojní; — ale nejwice uspořijil
nás obsah jejich připsu, na kolik
aspoň ohledem na hlavní zásadu
ani magnáti se neodchýlili od pří-
pisu zástupitelu, spolu s námi žá-
dajíc řodpowědni ministerium a
místných saudu do života urwe-
dení.

követelvén a felelős minis-
terium s helyhatóságaink helyre-
állítását és életbeléptetését.

Im tisztelt választók mind az,
a miről jelen tudósításom szól-
hat, s a melyet különösen azért
ohajtottam e jelen esetben t. vá-
lasztóimhoz menesztetni, hogy
annak nyomán az eddig történ-
teknek hű s a menyire lehetsé-
ges egybefoglalt képét adjam.

Magamat tiszt. választóim
további jó indulatába s enlé-
kébe ajánlva, maradok hű s
egyedül közös hazánk java
által vezérelt képviselőjük. Pest,
1866-ik évi martius 2-kán.

Második jelentés.

Tisztelt Választók!

A kegyelmes királyi leirat
leérkezte előtt, valék oly bátor.
röviden nyilatkozni mind arról
a mi az egybegyült országgyü-
lést foglalkoztatá: megnyitása
napjától, első feliratunk felkül
déseig; ugyan akkor tevékeny
ségünk rövid vázát adván, egy-
szersmind a különféle pártok
állását, s a hongyulás vélemény
árnyalatait irtam körül rövid
szavakban.

Nem akarom elmulasztani,
kedves kötelességet teljesítendő
jelenleg újból tisztelt válas-
zóimhoz fordulni, — röviden
körvonalozván azon állást.

Totoi jest hle eteni Wolice
wsecko to, co sem w zprawě teto
powediti chtěl, a kteraužto zprávu
zvláště proto sem chtěl mojim
ctěným Wolícům poslati, aby na
kolik jen možno werný obraz po-
sawád se udawšich věci měli.

Sebe do dalšši příznej mých
ctěných Wolíců odporučuje, ži-
stá wam Wáš wěrný a jen blaho
wlasti hledající zastupitel. Pest, r.
1866 ho 2 ho Martiuje.

Druhá zpráva.

Čtení wolice!

Před příchodem najw. připi-
sů králowského bol som tak smělý, w
krátkosti wsecko to oznámil,
čím sa shromaždený snem zane
pražbňowal od jeho počiatku, až
po odošliani prwejadresši, a predlo-
žil w krátký nástin nášého účinko-
wania, spolu som i stanoviska
rozličných stranof jako i rozličné
náhlady snemu w krátkosti na-
stinil.

Nechcem zanedbat milú povin-
nosť a obraciam sa opet k ctěným
wolícům, chcejúc wkrátkosti opi-
sať to stanovisko na ktoré sa pos-
dejššic zákonodarný šbor postavil

melybe utóbb a törvényhozó testület jutott, s megemlíteni azon eseményeket, melyek első feliratunk óta bekövetkeztek.

Tisztelt választóim bizonyára nem kevésbbé érezték mintmi magunk, a kegyelmes királyi leiratleverős lehangulóhatását. Mikor a legszebb reményektől áthatottan egybegyült volt: hongyülés, s miután első feliratunk felmenesztetett, bizonyára senkisémgondolta vagy hitte volna, hogy e kevés idő múlva érkezendő leirat, mind e reményeinket oly gyorsan semmivé fogja tenni. Pedig, bárki figyelemmel kísérte csak némileg feliratunk tartalmát s bárki át tudta vagy akarta érezni az ott mondottak értelmét, meg fogott vala győződni arról: hogy mióta hazánk léte a jelenleg uralkodó házzal kapcsolatban van, soha hazánkkal alkotmány viszályban volt uralkodó, engedékenyebb, szelidebb felirattal nem tiszteltette meg; — vagy nem volt-e ott arany betűkkel elmondva az igazság, de más részről kijelölve azon út is, melyen megindulva, a 17 éves viszály könnyű s fényes véget érhetne? nem volt-e a törvényhozó testület részéről is, kijelölve ama fényes állam okiratban az engedékenységgel s viszonyos kien-gesztelődés ama tere, melyen mozogva, hetek alatt helyre

a pripomenutíe ubalostí, ktoré sa od prvej adresy udaly.

Steni voličia iste tak, jako my, počítali porážajúci a znechurujúci účtnoš mlstovného pripisu kráľovského. Preniknutý najpešnejšimi nádejami šhromážbil sa bol frajinský snem, a vsak po odoslani prvej adresy nikto by nebol poveril, že v krátky čas očakovaný pripis, vsedky tieto nádeje tak náhle znieit má. A predca ktokolweš len jakou takou pozornostou zprewádzal obsah adresy nassej, ktokolweš wedel a dcel byt preniknutý smyslom tam zpomenutých weci, musel sa preswedčiť o tom: že odkedy je len wlast nassa s teraz panujúcim domom spojená, nikto by nebol este s wlastou touto w ústawnej rozopri žijúci panovník ústupnejšou a krotkejšou adresou počtený; — alebo či snad nebola tam zlatými literámi poznacena prawda, — a z druhej stránky, či nebola wyznacená i tá cesta, na ktorej 17 ročná nejednota saho a štwele ukončená byt mohla? Či nebolo wyznacene i zo stránky zákonodarného sboru, w tej štwelej frajinskej listine, ono pole ústupnosti a obawpolného wyrownania, na nomž by sa za niektoré tyždne vsedco bolo napravilo, čo prewrácené pofračowanie celých rokov zapričinilo? Na vsedco toto priswedčujúce odpoweda ju jednotlivé šlowa

pótolható lett volna mind az, a mit évek visszas eljárása előidézett? — Mind erre igenlőleg felelnek feliratunk egyes szavai, melyek mindegyikéből alkotmányunk védelme, jogaink fenntartása, de egyszersmind kiengesztelődés s engedékenység tükröződik vissza.

Elég szomorú hogy Ő Felsége tanácsosai, nem fogva fel a pillanat nagyszerűségét s előnyös voltát, de konokul ragaszkodva elavúlt s senki által nem pártfogolt nézeteikhez, a hozzánk leküldött leiratot át-lengő szellem s érzelem segélyével, a béke művét inkább hátráltatták s késleltették, mint sem előmozdították volna.

A képviselőház e lehangoló viszonyok között legszentebb kötelességének tartotta, egy második feliratban újítani meg hazánk alkotmányos jogainak s önállásának védelmét, s megújítani egyszersmind mindazon ígéreteit, melyeket első feliratában tett.

E második feliratunk Ő Felségének kezeibe való átadás után, nem maradt tehát más teendő hátra, mint megindulni a tevékenység azon pályáján, melyet ön magának kitűzött a képviselőház.

Mi természetesebb tehát mint az, hogy mindenek előtt azon kérdések megoldásához s tisztába hozatalához fogott a ház, me-

nassej adreszy, lebo na každom z nich wyobrazuje sa obrana nassej ústawy, bránenie nassich práw a spolu smierliwost a ústupnost.

Dost smutné je, že radcomia Jeho Sasností nechápajúce welikost a predností okamženia, a urputne pridržajúce sa zastaralých a ničým nezastávaných náhladow, s pomocou ducha a smyslu nám doposláneho pripisu, dielo pokoja radsej zamedzowali a opozdowali, lež napomáhali.

W týchto nepřijemných okolnostiach za najswätešiu powinost počlabała si snemowna w druhej adresse obnowiť obranu zákonow nassej krajinskej ústawy, a pripomennit spolu tie sluby, ktore w prwej adresse učinila.

Po odowzdaní tejto druhej adresy k rukám Jeho Welicestwa, nepozostáwalo iného, nežli pohnúť sa na tej ceste učinkowania ktorú si sama snemowna určila.

Prírodná wec, že snem najprw k wywinuti a prečistení tých otázok pristúpil, ktore sa z čiastky pre pomery, z čiastky pre prírodnost

lyek részint a viszonyoknál, részint ama kérdések természeténél fogva, első rendűeknek nyilvánultak.

E meggyőződésből kiindulva négy fő tárgy szemeltetett ki, u. m. a közös viszonyok, a nemzetiségi, az Erdélyel való Unió és a ház szabályok kérdései, melyekre nézve az illető bizottmányok megválaszttak, — ezekhez járult még azon idő közben megválasztatott s ki is küldött bizottmány, mely a horváth hongyülés küldöttségével, a Horváthországgali újbóli egyesülés kérdését vitassa meg. Ez öt fő kérdés megoldása minden teendőik alapját képezi, a mennyiben ezek megfejtése után, az örökös tartományokhoz való közjogi viszonyok, az ország kiegészítésére, a velünk lakó nemzetiséget jogos igényeinek kielégítése és a képviselőház tanácskozásának bel rendezése volna elérve, — mind olyan kérdések melyek kellő megfejtése nélkül, a jövő biztos munkálkodásairól szó alig lehetne.

Ezen öt bizottmány kiküldetését követte azután a többi bizottmányok egymásután történt megválasztatása s alakulása, melyek mindegyike egy nevezetes tárgy megvitatásával van megbízva, mely egyes tárgyak s eszmék azután egy

jejich, za otázky prvého rádu vyhlášily.

Na základe toho presvedčenia štyry hlavné predmety vymolené sú a sice: spoločné záležitosťi, otázka narodnia, unia so Sedmohradskom a pravidlá snemovny, pre ktoré sa i patričné poverenictwa wyvolily, — k týmto prináleži este, behom jednania vymolené a vyslané poverenictwo, ktoré s wyslancami horvátskeho snemu, otázkou pripojenia sa Horvátska pretriasať má. Týchto 5 otázek tworia základ nášeho účinkovania, na toľko po jejich vybaveni, náš štátoprávny pomer k dedičným krajinám, doplnenie krajiny, uspokojenie spravedlivých žiadostí s nami prebývajúcich národow a wniutrné usporiadanie snemových porád, — bolo by docieleno, — wšsedo také otázky, bez jejichž úplného rozusttenia o zdaru budúceho pokračovania nemohlo by byt ani slova.

Po wyslani týchto päťoro poverenictwi, nasledowalo wolenie a utvorenie ostatných poverenictwi, z ktorých každé jednou dôležitou záležitosťou poverené je, ktore záležitosťi w jednon celoť spojeně, predstavuju ústrojnosť jednoho mocárstwa, — a

egésszé összeállítva egy birodalom jövő szervezetének egész vázlatát adják s mint ilyen fő fontosságú s páratlan munkálkodásnak mondható a magamemében.

Hogy a képviselőház e nagy szerű munkához, inkább kötelesség érzete által készteve mint reménytől lelkesülten fogott, mindenki át fogja látni, a ki a leirat által előidézett hangulatot némileg fontolóra fogja tudni venni annyival inkább, miután második feliratunk, minden felelet nélkül hagyatott, s így tehát ama reménytelen állapotunk a beállott válságos viszonyok daczára, még csak szelidítése sem tartatott czélszerűnek a kormány által.

Kötelesség érzetünk által vezéreltetve munkálkodunk tehát, s némileg azon biztos öntudattól lelkesülten: hogy a tanácskozás alatt levő nagy fontosságú kérdések hazánk századokra kiható jövődó alakulására befolyással leendenek még azon esetben is, ha, — a mit elég szomorú némileg már is érzünk — jelen munkásságunkat siker nemis koronázná. Még egy érzet ad nekünk erőt s nyujt némi biztatást a kitarításra, s ez érzet választóink rendületlen hazafiságában s értelmi felfogásában való bizodal munk, melynél fogva

tafáto účinnosti weličej je důležitosti.

Je sa snemovna k weličánskej tejtó práci wiac z powinnosti, nežli z obušewnenia a nádeje přichytila, každy přewedci sa, kto připisom zapřičimenú newolu na niekolko powožiti zná, a to tím wiac, ponewác naša družá adressa bez odpowedi nehaná bola, a tať nasse beznádejně postawente, wzbor našupiwššim powožitiwým pomerom, wláda ani len zmierniti za prospešné neužnawala.

Citom powinnosti súc wedeni přichytili sme sa k práci, z čiasťky i tým powedomim obušewneni: že pod poradou stojáce důležitě o tážky na budúce utworenie wlasti nassej aj w tom páde esse wplyw mať budú, jestli by aj — čoby dost smutné bolo — pracowanie nasse žiadneho zbaru nemalo. Esťte jedon počit dobáwa nám sily a napomina nás k wytrwalosti, a ten je: naša dúwera w neohroženú wlastenedost woličow našich a w jejich múdry rozsudok, prečo werrime a nadejeme sa, že cteni woličia, pochoptac nasse postawente, nenazwi ho bezwššlednou nečinostou, ale důkladne pošúdiac

hisszük s reméljük, hogy tisztelt választóink felfogva helyzetünk súlyos voltát, jelen működésünket nem sikertelen semmittevésnek fogják bélyegezni, hanem megítélve kelőleg a helyzetet, át fogják látni hogy másképen cselekednünk nem lehet, ha mi mint a hon törvényhozó testülete nem akarjuk vállainkra háritani azon gyanút, mintha a kiegyezkedés művét hátráltatni s veszélyeztetni akartuk volna, egy meggondolatlan vagy megfontolatlan fellépésünk által.

Mint annyiszor már, úgy most is, bizva választóink értelmes s hazafias felfogásában s kitartásában, megadással tűrjük helyzetünk súlyos s természet ellenes voltát, mert ki használni nem tud is pillanatnyira tevékenysége által, legalábbbb úgy irányozza azt, hogy ártani ne legyen kénytelen a közügynek.

E jelen látszólag tétlen, de fárasszó s lehangoló helyzetünk miatti felelősség nem a képviselőházat terheli, hanem azon kormányt, mely nem hajolva meg a nemzet többségének akarata előtt, a tétlenség álarczát erőltetvén a házra igyekszik kifárasztani a nemzet megbizottait; — hogy e czélját sem irányunkban, sem pedig tisztelt választóink irányában elérni nem fogja,

položenie prawidła, że inacé pofracowat nemōzeme, uznaju. że my, jako zákonobarný sbor krajiny nechceme urwalit na seba to podobzrenie, jako by sme dielo wyrownania obťažowat a wnebezpečenstwo urwádzat boli chceli, nejakým nerozmysleným wýstupentim.

Jať wiadráť už, tak i teraz, dúwerujúc múdrej a wlastenecej rozwaže a wytrwalosti wolicóm nassich, s poddánim snássame tarču a protiprirodzenosť nassého postawenia, lebo fto aj na chwilu činnosťou swojou osožit newie, aspoň nech dá weci smer taký, žeby nebol prinucený spoločnej záležitosťi sľodit.

Odpowiednosť za prítomné jaťoby necinné a wssak ustáwiania plné postawenie, netyka sa snemowny ale tej wlády, ktorá nesľonia sa pred wólou wátšstny národa, winu necinnosti uwaluje na snemownu, ušilujúc sa o trpeľiwosť pripravit wysłancow národa; — ale, že cielu swojho ani oproti nám, ani oproti cteným wolicóm nassim nedōjde, istotne nadejem sa a werim, nadejeme sa a werime.

bizton remélem s hiszem, reméljük s hisszük.

Azon időközben bekövetkezett elemi csapás', melynek megmérhetlen súlyát épen tisztelt választóim érzik leginkább újabb s váratlan fellépésre serkenté a képviselőházat.

A bekövetkező inség ügyében tett kezdeményezése a képviselőháznak, azon örvendetes eseményt idézé elő: hogy Ő felsége mielőtt még a képviselőház felszólalhatott volna, megkezdte s megindította a teendők azon sorát, melyek nyomán bizton remélhetjük a reánk nehezkedő inség ha nem is végelhárítását de mindenesetre szelidítését s könnyebb elviselhetését.

A képviselőház daczára ennek nem mulasztotta el felszólalni, kimondván: mennyire fájlalja az ország törvényes s alkotmányos kormányának még mind ez ideig nem történt helyreállítását, mely esetben bizonyára sokkal kevesebberő megfeszítéssel volnánk képesek a beállott inséggel szemben üdvösen eljárni s működni.

Válságos eseményekkel állunk szemben; a háború előestéjét éljük, már is megdőrdült a első ágyúszó.

Ki tudná megmondani házánk legközelebbi jövőjére mi nemü befolyással leend az

Toho času nastúpivšie tajkě namštiněnic, ktereho tajkosi práwe ctení wollicia moji najwštimu pocitili, k nowému neocakáwanému wystúpení purzobudilo snemownu.

W záležitosti možnej néurody krotky učiniwšsia snemowna ten radostný zjaw zpřsobila: že Jeho Welicestwo driem lež sa snemowna ohlási mohla už predbežne na ríditi ráci predpráce, dla kteryh s istotou nadiat sa mōžeme, fed aj nie konečné odstránenie a wšak zmiernenie a lahcie snáštanie dotykajúceho sa nás nedostatku.

Na wzbor tomu nezamešškala snemowna ohlási sa, wšlowiac. jak tajko nesc. že zákonná a ústawná spráwa krajiny este až po ten čas prinawrátená neni, w kterom páde boli by sme o mnoho zpřsobnejši prospěšne pokračowati ohladom nastalej bledy.

Domážíwým udalostim ideme w ústretie, žijeme predwečer wojny; už zahrnel prvý hlas dela.

Kdo by znal powedat, jaky budú maí učinok tieto neocakáwane udalosti na najbližšiu budúcnost

események e váratlan alakulása; ki tudná megmondani mi vár reánk a közel jövőben, s mi nemű megpróbáltatás vár azontúl, úgy is már fájdalmasan sújtott nemzetünkre?

De bárminő szinezetben mutatkozzék is hazánk jövője, bár mit remélhetünk s várhatunk is, bár minők legyenek azon új csapásaink, melyeket az isteni gondviselés reánk fogna mérni, — vagy bár minő kecsegtető legyen is azon jövő, mellyel netalán megörvendeztet, mindkét esetben jelmondatunk csak egy lehet: higadt meggondoltság s kitartás!

Magamat tisztelt választóim elnézésébe s jóvoltába ajánlva maradok igaz s hű polgártársuk s képviselőjük.

Pest, 1866. Junius 19.

Harmadik jelentés.

Tisztelt választók!

Nem rég küldött második követjelentésemben, tudattam tisztelt választóimmal az országgyűlés menetét, a mint az a kegyelmes királyi leirat leérkezése után s azóta kifejldött s lefolyt.

E második jelentésem elküldésekor, megvallom nem hittem volna még lehetségesnek, hogy e harmadik s ezuttal

wlasti nassej; kdo by znal oznámiti čo čaká na nás w blízkej budúcnosti a jaká próba čaka zatým na nás tak bolestne ra nený národ?

A wssak hárs w jakej twárnosti ukazowala by sa budúcností wlasti nassej, hárs čo solwek očakáwai mőzeme, hárs jakesolwek budú tie nové ranj, ktore nám ridzente božie žabať mőže, — alebo hárs jak potessitedlná bude budúcností, ktorou obwefeleni byť mőzeme, w obojom páde hestlo nasse len jedno bude: wážna rozwaha a wytrwalost!

Odporúčam e sa láste a násklonnosti ctených wolícow som -ejich prawý a werný spoluwlastenec a wyslanec.

W Pesti 19. Jun. 1866.

Tretia zpráva.

Cteni wolicia!

W neďawno poslanej druhej wyslaneckej zpráwe, uwedomil som ctených wolícow o behu snemowom jako sa on po prichode misostiwého kráľowského pripisu wynul.

W čas oboflant tej druhej zpráwy, uznám, že by som nebol za možné držať, že táto tretia zpráva tak skoro bude nasledowaj po

utolsó jelentésem ily rögtön fogja követni a többit, de a sors könyvébe úgy látszik fel volt előre jegyezve az, miszerint munkásságunk ismét egyszer rajtunk kívül fekvő okoknál fogva szakittassék félbe.

A nagy erővel kitört háború, mely jelenleg minden más békésebb foglalkozást s ügyvezetést háttérbe szorít, s a netalán újabban szükséges ujonczozás, valának valószínűleg azon fő indokok, melyek által vezéreltetve, jónak látta a kormány egy időre elnapolni az országgyűlést.

Miután ez egyszer sem a gyűlés berekesztéséről sem annak elosztásáról szó nem volt, óvást mint a törvényekbe ütköző eljárás ellen, az országgyűlés nem tarthatott czélszerűnek sem helyesnek s törvényesnek, miután az egyszerű elnapolás a királyi jogok egyikét kékézi törvényeink világos értelme szerint.

Daczára ennek minden párt árnyalat nélkül az országgyűlés minden egyes tagja czélszerűnek s helyesnek találta: hogy az elnapolt hongyülés legalább jegyzőkönyvileg nyilvánítsa a jelen állás körüli véleményét.

E tekintetben mint nyilatkozott a hongyülés, s mi modorban kívánt nyilatkozni azon

tých predestiách, — a wšak tať sa zdá, že w knihe osudow po predku poznačené bolo, že pracowanie nasse, nie nassou pricinou prerhnuto bude.

Wypuklá s weliou silou wojua, ktorá teraz wšeccko pokojnejšie zaneprazdiuwanie a ušlowanie w pozadie urádzja, a w najbližšej dobe potrebné snad nowáčenje, boly prawdepodobne tie pohnútky, pre ktoré mláda za dobre uznala, odročit snem.

Ponemáť teraz ani o zawreťi snemu ani o jeho odročeni neholo šlowa, nebržal snem za primerané a záfonné, obradit sa proti tomu, jaťo proti nejaťemu nezáfonnému jednani, — ponemáť jednobuché odročenie snemu, je jedno z trálowšých práw, dla zreteďného smóšlu záfonow nassich.

Ma wzdor tomu káždý úd snemu bez wšecdej protimlwy za primerané a dobre posládal, aby w zápisnici wyšloweno bolo domnenie w záležitoťi odročenia wpritomných okološtojnostiách.

Že jaťo sa w tomto ohľade oswedčil snem, a w jaťom spšsobe žiadala sa oswedčit tá

kisebbség, melynek én'is tagja vagyok, eléggé tudva van tisztelt választóim előtt.

A csaták kockája elvette-tett a monarchia felett s e tekintetben nem kevésbé érinti hazánk jövőbeli sorsát is: azt senkisen tudja bizton megjövendölni, mi jövő vár az egymással megütközött seregekre s azok képében az egyes országokra; lehet, hogy sokkal hamarabb mintsem gondolnók fog újból összehivatni hongyülésünk, hogy most félbehagyott munkáját újból felvegye; de lehetséges az is, hogy hosszasan pihenni fog a béke munkája, a harcz dulásainak engedvén át helyét.

Az újból egybejövendő hongyülés fő figyelmét mindenestre, a közös viszonyokat érdeklő munkálat fogja igénybe venni, miután az képezi jövendő közjogi kérdéseink s azok megoldásának sarkkövét.

Nem kerülvén még a ház asztalára, nem is szólhatok e munkálatról, de annyit mondanom szabad: miszerint valamint a 15-ös bizottmány munkálatát úgy a kisebbség véleményét is figyelmébe ajánlom tisztelt választóimnak, azon kérelemmel méltóztatnának azt kellőleg megfontolni s behatásos vizsgálatuk tárgyává tenni.

menšina ktorej údom som aj ja, to je dosti cteným wollicom známe.

Koča wojny vyhodená je i nad monarchiou, a wtom ovlade dotkne sa i losu nassej wlasti; to žiaden s istotou predpowiedat newie čo čaká na spiklé sa wojská a tak i na jednotlivé krajiny; možné, že skor lež sa nazdáme, suem krajinsky znomu swolaný bude, aby pretrhnutú prácu opät pred seba wzal, ale i to je možné, že za dlhší čas odpocívat bude práca pokoja, prepustiť miesto wojne.

Hlavníu pozornost znomu shromáždí sa majúceho suemu, zaujme na káždy páb spolecných záležitosí tykajúca sa práca, ponewác ona je základný kameň budúcích státoprávných otázek a jejích roslusštenia.

Ponewác sa ona esste na stól snemowny nedostala, nemôžeme o práci tejto prehovoriť, a wšak toľko powiedat si dowolujem: aby cteni wollicia jať prácu 15 členowého odboru, tak aj náhlad menšiny pozornostkou zprewádzali, s tou prosbou, aby to náležite powážit a dokonale preskúmat ráčili.

Magamat tisztelt választóim kegyeibe s jóvoltába ajánlva, maradok az a ki voltam.

Kelt Pesten 1866. Junius 30-án.

Poručajúc sa lášte a náklonnosti ctěných wolícow zůstávám ten ktory som bol.

W Pesti 30 Juni. 1866.

Negyedik Jelentés.

Tisztelt Választók!

Tudva van ugyan előttem, miszerint tisztelt választóim közül mind azok, a kik némi érdekeltséggel viseltetnek a közügyek iránt, köllőleg fel vannak világosítva az 1866/7-ki ülészak menetét illetőleg, a mennyiben e közel lefolyt ülészak történelme nyílt könyv gyanánt fekszik mindnyájunk előtt, s nem egyedül szavakban de tettekben s tényekben is ért véget s megoldást — de mind a mellett, mint Szarvas városának képviselője s olyan egyén a ki a vélemények s nézetek nyílt bevallásának barátja, ez alkalommal is mint máskor, kedves kötelességemnek tartom röviden körvonalozva tisztelt választóim elé terjeszteni a lefolyt ülészak menetét s eredményét, és elmondani egyszersmind véleményemet mind azok felett, a melyek most törvény alakjába öntve, képezik jövőnk egyik fő alajpát.

Ezen alkalmat egyúttal fel fogom használni arra is, hogy

Stwrtá zpráva.

Ctění wolícia!

Znám sice, že wšsetci moji ctění wolícia, ktorým obecne záležitosťi na jrdci ležia, dostatočne sú poučení o behu snemowého zasedania od r. 186°/₇-ho na folkto historia tohože zasedania, čo otvorena kniha pred nami leži, a nielen w slowách, ale aj w skutkoch ufozčené a rozwinuté je, — ale priwšsem tom, jako wyslanec mesta Sarwassu, a jako priateľ werejného wyslowenia náhladow, aj teraz, tak jako inby, za milú si pokladám pominnosť, beh a wysľedok dokončeného zasedania w stručnosťi nastiniť, a spolu i swoje domnenie o wšsetkom tom wyslowiť, čo teraz už w zákon uwedené je a hlawní základ buduenosťi nassej twori

Príležitosť túto spolu i k tomu použít mienim, abych na frátee

a közel bekövetkezendő ülés-
szak teendőire s az azok irá-
nyában általam követendő el-
vekre nézve, röviden elmond-
jam nézeteimet.

Midőn az 1866-ik évi No-
vember 15-ik napján Pesten
egybegyülnék, a legkülönfélébb
benyomások hatása alatt tör-
tént ez. Azért kezdem képvisel-
ő-jelentésemet épen e benyo-
mások körvonalozásán, mert
ez utóbb lefolyt hónapok alatt
úgy látszik sokan — mind két
részről — megfélekedtek épen
azon főindokokról, melyek sú-
lyos körülmények képében
nehezdedtek e nemzetre s indo-
kok gyanánt szolgáltak azok-
nak, a kik a jelenből indulva
ki, vonhattak egyedül követ-
keztetést a jövőre nézve.

Mindenek előtt az évek óta
tartó s következményeiben re-
ánk nézve mind inkább veszé-
lyesnek mutatkozó provisorium
azon fő benyomások egyike,
mely változást, még pedig ha
lehetséges gyors változást tar-
tatott mindnyájunk által véle-
mény különbség nélkül szük-
ségesnek. A demoralizáció ha-
talmos léptekkel harapódzott
tova, ezt tagadnunk annyival
inkább nem lehet, mert meg-
dőbbentő példáit naponta ta-
pasztaltuk. E mellé sorakozott
egy szerencsétlen hadjárat nyo-
mora, s az annak uszályát ké-
pező már annyiszor átélt s meg-

swoje náhlady wyslowil, jaké
záfady naslebowat budem w čas
budúceho zasedania.

Keď sme sa r. 1866-ho dňa
15-ho Now. w Pesti shromáždili,
stalo sa to pod wplywom tých naj-
rúznejších dojmow. Preto šioju
wyslancu spráwu s opisanim
práwe týchto dojmow započinam,
lebo tak sa mi wibí, že pod uply-
nutim pozbejších meštacow mnohi
— z obojej stránky — zapomenuli
práwe na tie hlawnie pohnútky,
ktore w obraze kažtých okolnosti
walily sa na národ, a za dúnwody
slúžily tým, ktorí z pritomných
okolnosti wychodiac následky trahali
na budúcnosť.

Predowšetkým od rokow trwa-
júce, a w následkoch jeho nám wždy
nebezpečnejším ukazujúce sa pro-
wisorium, je jedon z tých hlawných
dojmow, ktoreho možné skore
premenenie, každy z nás, bez
rozdielu náhladow, za potrebné
držal. Znemrawňowante rozná
halo sa rýchlym krokom, čo tim
menej tajit' možeme, ponewác sme
každobenne jeho brozné príklady
zkušowali. K tomu sa pripojila i
bieha neschastnej wojny, w zápatí
ktorej už toľkoráz obnowené zkla-
manie, ktore toho času potkalo
národ. Behom rokow žiwelnymi
nehodami zapricinenú neúrodu a
z wátšsa' nedostatok, zúritwou ná-

újult csalódás, mely a nemzetet e közben érte. Az évek során keresztül reánk nehezedő elemi csapások okozta rossz termést s nagy részben inséget, fokozva a dühöngő járvány által sem lehet — a mostan bennünket megörvendezettő s némi reményekkel kecsegtető bőség közepett — tekintetbe nem vennünk, ha a történetek pártatlan megbirálásába s megítélésébe bocsátkozni akarunk.

Mind e mellé sorakozott azon tehetetlenség, melyben a törvényhozás s annak következtében egész hazánk sinlődött — mert nem levén képesek törvényeket alkotni, — el nem hagyhatván a törvényes tért — nem is voltunk képesek szavunkat bár mely irányban beváltani, még kevésbbé akár szellemi akár anyagi haladást előidézni vagy legalább kilátásba helyezni.

Összetett kezekkel néztük elleneink fondorkodásait, s azokra üres szavaknál egyebet felelnünk vagy védül felhoznunk nem lehetett.

A ki higgadtan átgondolja a múltat, alig fogja nem igaznak s nem hiven ecseteltnek mondani, az ezen néhány sorba foglalt képét azon általános lélek s kedély hangulatnak, mely az 1866/7 ik ülősszak egybejövetele alkalmával jellemezte a haza közvéleményét

razou zostrený, nemožno — i u prostred obwešeliwšej a lepššimi nádejami naplniwššej nás hojnosti — do powahy newziat, jestli wššefco, čo sa stalo nestranne powážit a posúdiť chceme.

Ku wššetkému tomu pripojila sa i tá málomocnosť w ktorej úpelo zákonodarstvo a následkom toho, celá nassa wlast', — lebo nemohúc tworiti zákony — nemo- húc opustiť polc zákonitosti, — ani sme neboli w stawe w jakomkolwek smeru slowo swoje zdržati a este menej duchowný lebo hmotný pokrok zposobiti, alebo aspoň do wýhladu postawiti.

So založenyma rukama hladeli sme na puntowanie nepriateľa nassého, na čo sme my nemohli iného odpowedať, a inú zbraň použiť, lež prázne slowá.

Kdo wážne prezrie minulosť, sotwý bude za nepravditwý a nie werne nastinený powážowat tento w frátčých riadkoch obsažený obraz, onoho wššeobecného duchowného naloženia, ktoré w čas sňromaždenia snemu od r. 1866/7-ho wyobrazowalo werejnú mientu wlasti wubec.

általánosságban. Igaz, hogy valószínűleg más részről olyanok is vannak, akik nem csak csekély, számmal a kik nem látva a hazát ily lehangoló viszonyok között, sőt felakarva használni ellencink meggyengült voltát, a már egyszer vallott elvek s követelményekből engedni nem tarthatták feladatuknak, — mely pártárnálathoz magam is tartozván, annyival kevésbbé ijedhetek vissza annak bevallásától: hogy pártunk azok ellenében a kik a fentebb körülírt benyomások súlya alatt szemlélték közügyeink állását, tetemes kisebbségben volt.

Állásunk, pártunk állását értem itt, ily viszonyok közepezt szerfelett megnehezült, mert minden egyes kérdés, a melynek bekövetkezendő felmerüléséről bizonyosak valánk, mintegy úgy lett oda állítva a körülmények által: mintha egyedül arról volna szó, becsületes kiegyenlítést akarunk-e, vagy pedig az eddigi zavart állapot továbbra való fenntartását? —

Mi e kérdésre az által feleltünk meg, hogy bár tetemes kisebbségben maradt is pártunk a felirati vita alkalmával, mégis kötelességünknek tartottuk, a 67-es bizottmány meggyőződésünk ellenére megkezdett tanácskozásaiiban, nem csak élénk részt venni, de utóbb kiadott

Pravda, že z drugej stránky boli aj takí, a nie w našom počte, ktorí newidiac wlasti w takýchto porážajúcich okolnostach, ale chcúť použiť soľabene postawenie nepriateľow, nepokľadali za swoju úlohu, upúšťat od wysslowených už raz zásad a požiadawokow, — ku ktorej stránke i ja sám prináležajúć, tím menej ja mám čo obáwat to wyznat: ponewác naša stránka naproti tým, ktorí pod bremenom tých opisanych dojmow, hlabeledi na staw spoločnych nám záležitosťi, — w značnej menšine bola.

Postawenie nasse, — rozumiem postawenie nassej stránky, u profređ takýchto pomerow, welmi bolo obtáženo, lebi každá otázka, o ježž blížkom predloženi istí sme boli, asi tak bola okolnostmi ta postawená: jako čo by len o tom bola reč, chceme-li čestné wyrownanie, a či udržanie dosawádneho nesfriadeného stawu?

My sme na túto otázku odpowebdali tím, že bárš naša stránka w čas adresowého rokovania w značnej menšine zostala, predca sme za swoju powinnosť pokľadali, w porabách 67 členowého wyboru proti nášmu preswedceni započatých, nielen žitiwú neast brat, ale poždejšie wydanim zwlastnej mien-

különvéleményünk által azt is bizonyítani: miszerint a mi elveink szerint rendezendő közös ügy, épen úgy tűzte ki feladatául a bizonytalan viszonyok megszüntetését s a kiegyenlítés létre jöttét, mint a többség véleménye — csak hogy a kisebbség választotta út kevesebb veszéllyel járandott s többelőjogokat biztosítandott az országnak, mint a hogy azt a többség véleménye eszközölni képes vala.

S midőn épen e ponthoz érek tartom szükségesnek újból emlékébe hozni tisztelt választóimnak azon benyomásokat s körülményeket, melyeket jelentésem elején körvonalozni tartottam szükségesnek, — mert épen e benyomások hatalma tartatta a többség részéről hasznosabbnak az egyszer választott úton haladni engedékenységgel, mintsem azon útat, a melyet mi tűztünk ki; ezt czélszerűnek s méltányosnak tartottam felemlíteni, mert tisztelője vagyok a vélemények szabadságának s mert nem tudom helyeselni azok eljárását: a kik mind azokat a kik a mienktől eltérő véleményt táplálnak, rosz akarattal vádolják. A ki a más véleményét tisztelni nem tudja, az, mint nem alkotmányos érzelmű nem is fogja tudni tisztelni a törvényt sem, — s mint a törvényt

ky aj to twrdit: že bla nassich zá-
sad usporiadat sa majica spo-
lečná záležitosť, práve tak za
úlohu si položila, nejlíst pomery
zastaviť a wyrównanie docielit,
jako aj náhľad weřřiny, — len
že by meřřinou zvolená cesta, s
menej nebezpečenstvom bola sa
potýkala, a viac predprám fra-
jine zabezpečila, nežli náhľad
weřřiny wyprostredkovať by bol
w stawe.

A keď práve k tomuto punktu
prichodim, za potrebné držim, zno-
wu do pamäti ctienych wolícow
uwieřť tie dojmny a okolostojnosti,
ktore som na počiatku mojej
zpráwy opisat za potrebné uznal,
lebo práve moc dojmow týchto zo
stránky wářřiny za prospeřnejšie
držala, na zvolenej už raz ceste
sústupnostou krácať, nežli na ceste-
nami zvolenej; toto som za po-
trebné usubil pripomenúť, lebo som
ctitelom s oboby náhľadow, lebo
newiem odobrowat pokračowanie
tych, ktori wšetkych tych, jichž
mienka odchyluje sa od nassej,
zřými umyřly potwárajú. Kto ne-
wie ctit náhľady a domnenia cud-
zé, ten, jako protiustawne smyřř-
lajúci nebude ctit ani zákon, —
a jako zákon neřřetriaci, nebez-
pečný bude wždy spolecnej wlasti.

nem tisztelő, mindenkoron véaszt fog hozni a közös hazára.

Az e két vélemény árnyalat befolyása alatt keletkezett 67-es munkálat alapelvei s általános jellege, némi bizalmat öntött a bécsi államférfiak azon részébe, a kik a Magyarországgal való kibékülést tartották az uralkodó ház s birodalom egyedüli mentő horgonyának, de csak azon esetben tartották annak, ha e kibékülés őszinte leend s nyílt szívü.

E ponthoz érve talán nem is annyira férfiakról, mint egy férfitúról lehetne szó, — a ki az 1866-ik hadjárat után átvevén az osztrák birodalom kormányzatát, kevéssel azután már meg volt győződve arról, hogy egyedül egy Magyarországgal kötendő kielégítő s nyílt szívü békevezethet célhoz s hozhatja helyre talán azt, a mit 17 évi bünüs gondatlanság tönkre juttatott.

E férfitú Beuszt külügyér, a ki ez egyszer felfogott s célszerűnek tartott eszméjének érvényt is ohajtván szerezni, s meggyőződven arról, miszerint a többség szerkesztette 67-es bizottmányi javaslat hivatva van arra, hogy egy a dualismuson alapuló kiegyenlítést létre hozhasson, azonnal Pestre sietett s élő szóval értekezett, — a mit egy bécsi sem magyar sem osztrák államférfi eddig

Zásady a wisseobecné známky pob wlywom týchto dwoch stránok powstaleho 67 členowého wyboru, istou důweroú naplnily tú ciasťku wtedenských štátnikow, ktorá wyrownanie s Uhorskom za jediny spôsob udržania a zachowania panujúceho domu a štátu pokladala, a aj to len w tom páde, jestli to smierente úprimné a srdečné bude.

Přiduc k tomuto punktu, snad ani nie tak o mužoch, jako radšej o jednom mužowi môže byť slovo, — ktorý po wojne r. 1866-ho, preweznuć wesso spráwy rakússkej vlády, nedlho za tím prešwedčil sa, že jedine uspokojujúć a úprimný pokoj s Uhorskom, môže wiesť k cieľu a naprawiti to, čo 17 ročná lahkomyselnost při wiedla na zmar.

Tento muž je Beust štátny zahraničný minister, ktorý naskytli sa mu k cieľu primeranii myšlienku uskutočniť želajúć, a spolu preswedčný súć o tom, že náwrh wátšsinou wywoleného 67 členowého wyboru k tomu je powolaný, aby na dualisme zakládajúć sa wyrownanie spôsobil, razom do Wessťi pospíechal a ústne pojednáwal, — čo esseť žiaden ani wiedenský, ani rakússký, ani uhorský štátnik newyřonal, — s Frantiss-

elé nem tett — Deák Ferenczel s a pártjabeli befolyásosabb férfakkal.

E tény követte az országgyűlés azon küldöttségének Bécsbe menetele, a mely küldöttség a célból volt kiküldve, hogy királyné ő felségét születés napján üdvözlje.

A conservatív párt, mely akkoron Majláth és Zsenyey személyében a kormányon volt érezte lehető bukásának közelgő veszélyét, mert midőn e küldöttség Pestről Bécsbe távozott, nyíltan beszélék: miszerint ha e küldöttség szerencsésen működik s csak némi sikert arat, az ő bukásuk s egy miniszterium kinevezetése bizonyos.

Természetes, hogy midőn e küldöttségről szó volt, annak csak azon tagjait lehetett érteni, a kik a jobb középhez tartoztak, — mert mi bal középi küldöttségi tagok eljárván kiküldetésünkben, azonnal Pestre visszasiettünk.

Andrássy, Eötvös, Lónyay voltak azok, a kik Bécsben maradvá elsők voltak azok sorában, a kik a conservatív befolyás elleni harczot tetteleg megkezdették, támogatva a külügyér befolyása s véleménye által; — Majláth volt az, a ki utolsó lehelletig védelmezte állását s igyekezett minden tőle telhető módon

kom Deákom a s mužmi jeho stránky wätšši wplyw majúctmi.

Do tomto skutku nasledowal odchod poslanstwa krajinským smem wywoleneho do Wiedne, wywoleneho cielom pozdrawenia Jej Welikiestwa králownej ku dni narodzenia.

Conservatívna stránka, ktorá toho času w osobe Majlátha a Senyeyho mala weslo wlády, cítila nebezpečenstvo možného pádu swojho, lebo keď poslanstvo z Pesti do Wiedne odchádzalo, twrdilo sa w erejne: že jestli to poslanstvo sstane bude účinkowat, a len s jakým takým prospectom, jestli pád a wymenowanie ministerstwa nasledowat bude.

Prírodná wec, že keď o poslanstwe bola reč, rozumeli sa len tí údowia, ktorí k strednej prawici patrili, lebo my, k strednej lawici prináležajúci wyslancomia, wykonajúc swoje poslanie, hneď sme sa do Pesti nawrátili.

Andrássy, Eötvös, Lónyay boli tí, ktorí ostali w Wiedni, prví započali boj, proti conservatívne mu wplywu podporowani súc wplywom a náhľadom štátneho ministra; — Majláth bol ten, ktorý silou mocou swoje postamente bránil, ušľužiť sa wsemožne menowante ministerstwa prefagit, čo bý prírodnene jedného smyslu bolo býwalo s pá-

hátráltatni a miniszterium ki-neveztetését, ami természetesen egy értelmű volt a conservativismus hazánkban való bukásával.

E Január elején megkezdett működés egészen Február hó közepeig tartott, a mikor azután hosszas vajudás s küzdelem után Február hó 18 án leérkezvén a nevezetes leirat, utóbb ki is neveztetett a miniszterium, a mely Márczius 10-én vette át a kormányzatot.

Az országgyűlés okulván a múltak emlékein, s beakarván bizonyítani azonáltalunk mindenkor említett tételt: hogy hazánk megérett a parlamentarismus s constitutionalismus eszméinek keresztül vitelére, s átlátván más részről az átmenet nehézségeit s ezek nyomán a kormány állásának nehézzé váltát sietett mind azt megtenni ami szükséges volt arra, hogy az említett átmenet törvényes alkotmányos uton legyen eszközözhető.

Értem itt azon több rendbeli felhatalmazásokat, melyeket az országgyűlés a miniszteriumnak, de csak is ezen miniszteriumnak megszavazott — a törvényhatóságok helyre állítását, az adó beszedését, az ujoncz állítást illetőleg, mely mind meg annyi fontos teendő melyek keresztül vitele nélkül a jelen korszakban állam töb-

dom conservativismu w nassej wlasti.

Tozo w Januári započate učinowanie, trwalo až do konca Februara, potom po zblhawých bôloch a bojoch, wymenowané bolo ministerium, ktore 10-ho Marca prewzalo spráwu.

Snem, zmúdrejúc z pamiatof minulosti, a chcějúc dokázati nami wždy pripominanú wypoweď: že wlasti nassa dozrela už k tomu, aby mohla prewiesť idey parlamentarismu a constitutionalismu, — a prewidiac z druhej stránky ťažkosti prechodnej doby a s nou spojené ťažké postawenie wlády, ušlowal sa wšsetko wykonati, čo bolo potrebné k tomu, aby zpomenuť prechod, na zakonnej a ústawnej ceste wykonaný bol.

Rozumiem tu tie rozličné splnomocnenia, ktorými splnomocnil snem ministerium, a wšak len toto ministerium, dotýčne na zpäť uwebenia prawomocnosti, wyberania dane, postawenia nowákw, wšsetko taf dôležitě predmety, bez jejichž prewedenia w pritomnej dobe žiadne mocnárstwo jestwo wať nemôže, jestliže sa len nechce swojho mocnárstweho postawenia

bé nem létezhetik, ha csak állami állását feladni s a leg-alárendeltebb s ziláltabb helyzetbe sülyedni nem akar.

A balközép, e felhatalmazásokat illetőleg, mint ellenzék oly tapintatos s hazafias irányt tanusított, hogy mindenki, még ellencink legmérgesebbjei is, elismeréssel voltak kénytelenek viseltetni azon párt irányában, a mely helyesen felismerve hazánk veszélyes állását s az átmenet megmérhetlen nehézségeit, nem akar ellenzékét képezni az ellenzés kedvéért, hanem igenis ellenezni fogná mind azt, a mi eddig vallott elveivel összeütközik vagy a meglevő s szentesített törvényekkel össze nem egyeztethető vagy azok ellenére szándékoltatik keresztül vitetni.

Észszerű s hazafias ellenzék, a melyet nem személyes dicsvágy s nem is pártviszketeg vezérel, hanem hazafiság s elvek iránti tisztelet és meggyőződés, — soha nem is foghatja fel másképen állását, hacsak ön kezeivel nem akarná a parlamentáris kormány s ez által az alkotmányosság sírját megásni, mitől isten óvja meg szégyen sokatszenvedett hazánkat.

Az ellenzék hazafiatlansága s önzése, a nemzet éretlensége s indulatossága, tevék lehetlenné eddig a valódi alkotmányos haladást Spanyolhonban, Gö-

zrieknut, jestliže nechce upabnúť do najpobriadenejšieho a najnesriadenejšieho stavu.

Strednia ľavica, jako protivná strana obľadom týchto splnomocnení, tak múdru a wlastenedýšmer dokázala, že každý, i ti najjedovatejšii protivníci nassi, uznalostou boli zaviazani tej strane, ktorá poznajúť nebezpečné polozenie krajiny a nesmiernu ťažkosť prechodnej doby, nemá úmysel protivnú stranu tvorit, len aby sa protivila, a wšak naproti postawila-by sa wšsemu tomu, čo sa s jej dosiaľ wyznáwanými zásadami nesrownáwa, alebo, čo s jestwujúcimi sanctionowanými zákonmi nesúhlasí, alebo, čo sa jim na odpor prewiesť strojí.

Rozumná a wlastenedá protivstrana, ktorá ani osobná ctizabosť, ani strannictwo newebie, ale jedine ucta a preswedenosť ľ wlasti a k zásadám — ani nemôže svoje postawenie ináč chápať, jestliže-by len wlastným rufama parlamentárnej wláde, a tak i ústawnosti nechcela wykopat hrob, čoho nech uchwá Boh, ubohú mnoho trpewšiu wlast nassu.

Newlastenedosť a sebedosť protivstrany, nezrelosť a náruživosť národa, nemožným učinily ústawný pokrok w Španjelsku, w Récú a w pobunajšých kniežatstwach,

röghonban, a Dunafejedelemségekben — a pártok önzéstelen-sége s hazafias érzületes nagy többség politikai érettsége s higgadtsága virágoztatja az alkotmányosságot: Angolhonban. Belgiumban, Hollandban — s fogja azt virágoztatni Olaszhonban, ha e nemzet egységesítése legnehezebb perczeiben meg fogja tudni óvni ön számára azon higgadtságot s eszélyességet, a mely nélkül nagy eszmék keresztül vitele s meggyökere-sítése nem képzelhetők.

Kötelességemnek tartottam mind ezt futólagosan körvonalozni választóim előtt, mert úgy látszik sokan vannak hazánkban a kik vagy nem értik s fogják fel, vagy megérteni s felfogni nem akarják sem a valódi alkotmányosságot, sem a parlamentárismust s annak egyik fő jellemvonását: a kormány felelősségét, mint oly közegét, a mely a törvényhozó testület többségéből veszi eredetét.

Minden becses s hasznos növény nagygyá nevelése, sok gondba s áldozatba kerül, míg végre gyönyört szerez s hasznot hajt, — e növényekhez hasonlítom az alkotmányosságot s felelős kormányzatot, a melynek életbeléptetése s meggyökere-sítése a mily nagy hasznot hajt, épen annyi áldozatot s ápolást igényel azok

bezziffnosti ale, wlastenedé smýšlanie a politická zrelost a roz-waha wätssiny ústawny žiwot do rozkvetu priwábja w Anglicku, w Belgii, w Hollandsku, — a budúne i w Taliansku, jestize národ tento w najčajšších okamženiach sjednotenia swojho bude znat zachowat tu miernost a opatrnost, bez ktorej na prewedenie a zakorenenie welikých úmyslow, ani pomýšlet sa nedá.

Za powinnosti som si poklabal, wšetko toto wkrátkosti opisat wolilcom mojim, lebo tak ja mi zdá, že mnoho je wo wlasti nassej tafých, ktorí lebo nerozumia a nepochopuju, alebo rozumeť a pochopiť nechceju, ani prawú ústawnost, ani parlamentarismus a jednu jeho hlavniu známku, totiž zodpowednost vlády, čo tafého prostrednictwom, ktorej z wätssiny zákonodarného sboru pozostáwa.

Aby wzácna a užitočná bylina zchowaná byt wohla, mnoho opatory a obeti wyhladáwa a až potom rozkoš a užitoť prináša, — t tafým zrostitinám pripodobňujem ja ústawnost a zodpowednú vládu, ktorej w žiwot uwenenie a zakorenenie, folko užitku prináša, práwe tolko obeti a opatery wyhladáwa zo stránky tých, ktorí za cieľ učinkowania

részéről, a kik a hazajövőjének megmentését tüzték ki tevékenységök czéljául.

S épen ezen eszméktől vezéreltetve, volt a balközép eljárása olyan amilyen, sugyan ezen eszméktől s meggyőződéstől vezéreltetve kell az ellenzéknek még ezentúl is gyakran elnézőnek lennie mind addig: míg csak is mindnyájunk összetartása védhet meg bennünket a külveszélyektől, melyek hogy nem egyedül „mumusok“, most már eléggé világos mind azok előtt a kik látnak s hallanak, vagy legalább látni s hallani akarnak.

Hogy azon hatás eredmény, melyet a 67-es bizottmány munkálata, — a mint azt már felebb jelzém — a bécsi államférfiakra gyakorolt, tetemesen felfokozódott, azt a felebb emlitem okokon kívül leginkább azon balfogásnak tulajdoníthatni, mely által félre vezetettve s engedve a reactionárius behatásnak, még új év előtt ki lett adva a véd rendszert megváltoztató ³patens. E pátenz behozatalának, helyesebben mondva alkotmány ellenes létre hozásának módja, szerfelett felingerlette hazánk népeit, s miután mindenki pártszinezet nélkül meg volt arról győződve, mennyire szükséges a védrendszer változtatása, s miután ama pátenzben elfogadott s annak

smojho zvolili si zachranenie budcnosti vlasti nassej.

Tymito práve ideami a tymto preswedcenim wedená, pokračowala srednia lawica tak, jako pokračowala, a práve tymito ideami a tymto preswedcenim wedená, musí táto protistránka i od tohoto času welmi často ústupná býti, — lebo len jednota může nás pred wnfajššim nebezpečením ochranit, které že není len woliaty „mumus“, teraz wie už každý, kdo widí a slyší, alebo wídeť a počuť chce.

Že sa ten účnosť a výsledok, ktorý práca 67 členového wyboru, — jako som wyše podotknul — na wíedenských státníkow sposobila, este značnejšie zmocnil, to mimo horudanych príčin, zwlášťte tomu prechwatú prwlafstníť sa může, ktorým zawedení súc, a wlywu reactie popuštiac, este pred nowým rokom cieľom premenenia obranného zákona wydaný bol patent. Zpřsob uwedenia, lepsiě mluwiac protústawného zniknutia tohoto patentu, welmi popúdil lud krajiny, a ponewáč každý bez rozdielu bol o tom preswedceny, jak welmi potrebné je premenenie obranného zákona, a ponewáč w tomže patente prijaté a jemu za základ položené zásady, jako slobodnomyselné, ani w nassej wlasti s edporom sa nestretly, —

alapjául kitűzött elvek, mint szabadelvűek, hazánkban sem találtak ellenzésre — még azok is, a kik addig egy Magyarországgal kötendő békét minden áron elleneztek, hajlandóakká lettek annak megkötésére, mert a katonai szervezés újjáalakítását vélték elérhetni ez úton. S így tehát a legellenkezőbb indokok találkozására, pillanatnyira legalább oly hatást idézett elő, melynek befolyása alatt Beuszt külügyér mind több tért s pártolást nyert azon vágya kielégítésére nézve: Magyarországgal gyors s nyílt szívű tartós békét köthetni.

Hogy a 67-es bizottmány munkálatának utóbb a házban felmerült tárgyalása nem volt oly élénk s hosszas mint azt sokan várták, annak egyedüli oka a bizottmányi tárgyalásban rejlett, a mely a képviselőház tagjai számára nyilvános volt s azonkívül a jelenlevő gyorsírók segítségével az egész közönség tudtával folyt le, mi által már ki lett merítve a tárgy s alig hozható fel újabb indok, vagy eddigelé fel nem használt ellenérv.

A képviselőház az itt említett munkálkodását követte a koronázás, a mely nagyszerűségre s hatásra nézve mindent felülmúlt, a mi eddig elé bár mely hasonló alkalmakkor tapasztaltatott. Most először volt

essie aj ti, ktori dostal s Uhorškom uzavretí sa majúci pokoj vssemožne iprekázali, náklonnejšimi sa stali k jeho uzavretí, lebo na tejto ceste domniwali sa dostahnúť znouuutvorenie wojanstej sústavy. Stretnutie sa teda týchto protiwnych dúwodow, aspon na okamženie, ten dojem způsobilo, že pod jeho wplywom státny minister Beust, wždy wiac pola a púdy žiŝtal, k uspokojeniu tej jeho tužby: aby s Uhorškom skorý a úprimný pokoj uzavretí mohol.

Ze rokovanie o predlože 67 členového wýboru nebolo tak žiwe a zblhamé, jako muohi očakawali, toho jediná príčina w rowaní podwýborowom wezela, ktoré pre úbow snemu pristupné bolo, a from toho, pomocou prítomnych richlopišcow, s wedomim celeho obecnstwa dokoncilo sa, čím predmet už wyvážený bol a sotný mohol bý nowší dúwod, alebo neupotrebený esse protidúwod prednesený.

Po tu spomenutom pokračowani snemu, nasledowalo forurowanie, ktoré obladom jeho welskoleposti a dojmú, prewýšsilo wšetko to, čo sa dostal pri podobných prípadnostach žkúšilo. Teraz po prvýkrát mal tento ústawný skutok

ezen alkotmányos ténynek hatása Európával szemben, most először jutott Magyarországnak éppen a koronázás végbevitelével által bizonyos tekintetben döntő szerep, — mert mindenki érdekekkel, még pedig a politikai constellációk s nem egyedül a kíváncs érdekével kísérte e hazánk fővárosában lefolyó jelenetet. Magyarország bebizonyította azt, hogy a koronázás nem elavult szertartás, bebizonyította azt, hogy e látszólag üres csillogás megett oly nagyszerű alkotmányos elv rejlik s oly biztosíték, milyennel egy ország sem képes többé dicsekedhetni. Más országokban a nép esküszik hűséget a királynak; a mi alkotmányunk szerint: a király esküszik meg az alkotmányra s ez által bevallja azt, hogy ezen eskü által melyet isten szabad ege alatt s a nép láttára letesz, válik valósággal Magyarország királyává. Elismerete a külföld azt, mi ildomos s okos Magyarországnak azon intézkedése, mely szerint a képviselőház, mint a nép képviselője, majdnem korlátlanul jár el a törvényhozást illetőleg, míg ott, a hol fény csillogás s külső tekintély szükségesegek, a felsőháznak engedni át szerepét, sőt követeli is hogy betöltse illőleg a neki szánt szerepet.

Annálszomorúbb, hogy éppen hazánkban találkoztak sokan,

na celú Európy uctnoť, teraz po prwykrát, práve uskutočnením korunovania, dostal sa Uhorsku w istom ohľade rozhodujúci zástoj, — lebo každý so zaujímavosťou, a tiež so zaujímavosťou politických constellácií, a nie so zaujímavosťou zvedavosti sprevádzať, tento w hľawnom meste krajiny nassej obohrávaný wjlaw. Uhorsko došwedčilo, že korunowanie neni zastaralý zwyk, došwedčilo, že za tymto zdanliwem práznym bleskom, ukrywa sa weliká ústawná záhada a taká záruka, jakou sa žiadna krajina wiac chlúbiti nemôže. W bruhých krajinách sud prisahá wernost králowi, bla nassej ústawy král zkladá prisahu na ústawu, čím uznáwa to, že štrž tu prisahu, ktoru pod holým nebom pred obličajom božim a ľudským zkladá, stáwa sa oprawdivým kráľom uhorskej krajiny. Uznáwa to aj cudzozemsko, jak slusné a múdre je to pokračowanie Uhorska, ktorým dom zastupcow, jako zastupca ľudu takmer neobmedzene pokračuje w zákonodarstwe, dočial tam, kde lešč, blešč a zowniutrná prednosť potrebne sú, domu welmožow swoj zástoj prepúšťa, áno očakáwa, žeby slusne wykonal swerenh jemu zástoj.

A wssak tím smutnejšie je; že práve w nassej wlasti nassli sa

a kik nem hatva be a dolgok mélyébe s mindig csak a külszin után itélve saztlatolgotva, becsmérőleg s lenézőleg szóltak azon idő, mondhatnám századok törvény s történelmi emlékek szentesítette szertartás felől, — meg nem gondolva azt, hogy sem törvény sem alkotmány s szabadság nem honosodnak meg ott, a hol némi kegyelettel nem viseltetnek a régi, az idők szentesítette szertartások iránt, kivált ha olyan e szertartás, mely ha nem is felel meg egészen a hideg s merev észjárás követelményeinek, de bizonyára hathatósnak s tartósnak bizonyult be mint védmű s törvényes fegyver.

Egyes elkövetett kisebb tévedések, melyek leginkább időközben megváltozott törvényeink által okoztattak, nem elégségesek arra, hogy pálczát törjünk egy oly intézmény, helyesebben mondva annak szertartása felett, a mely üdvösnek bizonyult be századokon keresztül. Ily tévedés — melyet egyébiránt a képviselőház kötelessége szerint jövőre nézve elhárított — követtetettel a képviselőház elnökének az ünnepély alatti, állásának meg nem felelő elhelyezésére nézve, a mi leginkább onnan eredt, mert először volt koronázás, a melyben a képviselőház elnöke részt vett volna, hajdan a követek

mnohi, ktorí nehladiac pobstati weci, a wždy len dsa zewnitroosti súdiac, s potupowaním a zlachcównám spominali ten čas a mohobych powedať stoletia, zákonom a historickými pamiatkami poswätený ten obrad, — nepowážiac, že ani zákon, ani ústawa a sloboda, nemôžu ubomácnené byt tam, kde sa istá úcta nezachováwa, naproti dáwným, wefni poswäteným obradom, zvlášt keď ten obrad taký je, že bárš i nezobpowedať požiadavkám chladného a merawého rozumu úplne, wšak istotne mocným a stálym byt sa dokázal, jako obrana a zákonna zbroj. Jednotliwé menštie omylý, ktoré sa staly, a to zvlášt príčinou behom času premenených zákonow nassich, nie sú dostatočné k tomu, aby sme odsúbili takú ustanowizen, či lepššie ríťajuc jej obrad, ktorá sa behom století prospessnou byt dokázala. Takýto omýl, — ktorý snemowna dsa swojej powinnošti odstraniła síce na budúcnosť, — stal sa w čas slawnosti ohladom osoby predsednika wyslanedého domu, strany nezobpowedajúceho umiestnenia jeho postaweni, čo zvlášt z tadial pochobilo, že to bolo prvé korunowanie, w ktorom predsedník wyslanedého domu účastbral, ponewác predtim predsedníkom tabule wyslancow býwal Personál, ktorý jako predsedník kráľowského súdu máwal primerené miesto.

táblájának elnökségét a személynök vivén, a kinek mint a királyi ítélőszék elnökének meg volt őt illető helye.

A koronázás végbevitele által s annak következtében, az eddigi helyzet megváltozott volt, mert törvényé válván az, a mi eddig a viták tárgyát képezé; törvénnyé a többség határozata nyomán mely előtt meghajolni első s legszentebb kötelessége minden alkotmányos honpolgárnak, kötelességünknek tartottuk mi is: tisztelve a törvényt egyszersmind oda hatni, hogy az hiven megtartassék, lehető legcezálszerűben magyaráztassék s keresztül vitessék.

Ezen eszmét s vezérelvet követte pártunk, mikor azon 15-ös bizottmány megválasztásáról volt szó, a mely a hanyad kérdésében teendő javaslat tétellel s egyezkedéssel lett megbizva. Ugyanazon vezérelvet követte pártunk a vásút ügyben is, a mely mindnyájunk megalégedésére lön eldöntve s fog hihetőleg tettleg is keresztül vitetni.

A mi azon fő elvet illeti a mely leginkább különböztette meg a balközepét a jobbközéptől, ez kérdésen kívül a közös költségvetés megalapításával megbizandó delegatió elve. De törvényé válván most már az, a mi ellen küzdöttünk, fő feladatunkká vált: a mennyire

Ušfutočnenim forunowanija je-
ho následkom premenil sa do-
wábny staw, lebo to, čo doštal,
predmet rofowanija tvorilo, stalo
sa zákonom, a sice zákonom sfrz
uzawretia wetššiny, pred ktorým
hlawu škloniť je najprednejšou a
najwätejšou powinnosťou každeho
uštawného wlastenca, i my sme
si za powinnosť poklabali: w ucti-
wosti majúc zákon, w tom smere
učinkowať, aby werné zachowaný,
k cieľu primerane wyswetlowaný
a prewedený bol.

Tento idej a tohoto hessa drža-
la sa naša stránka, keď bola reč
owymolení toho 15 členového
odboru, který bol powerený učiniť
náwrh w otážke quoty. To isté
heslo našledowala naša stránka i
w otážke železnice, ktorá k uspo-
kojení wššech rozhodnutá je a
prawdepodobne i prewedená bude.

Čo sa tej hlawnjej zášady tyče,
ktorá najwľač rižniła lawy šted
od prawého štedu, tá je neomyšl-
ne zášada delegacie, ktorá má byť
powerená uštálenim spoločného
rozpočtu. A wššak, ponewáč už
wzákon uwedené je to, proti čomu
sme potýkante mali, hlawniou ušlo-
hou našou je; na folko len mô-

csak tőlünk telik kikerülni mind azon veszélyeket, melyeknek e törvény elfogadása által hitünk szerint ki vagyunk téve.

E veszélyeket leginkább kikerüljük, ha adandó alkalommal szeplőtlen jellemű, higgadt, független férfiakat választunk e delegációba, a kik egyesülten az örökös tartományok részéről hasoncélra választandó független férfakkal, mindenkoron gátat fognak tudni vetni, a hatalom netaláni túlzott pénzköveteléseinek. Elismert tény az, hogy minden valóban alkotmányos gazdálkodásnak, a hatalom irányában való fillérkedés volt első üdvös eredménye, mert ott a hol az enyimről s tiedről van szó, megszűnik minden mellék nézet, elhallgat még a hiúság s nagyravágyás is; ez azon egyedüli mentő horgony, melybe fogódzva mind két részből — mert a hatalom netaláni túlzott követelései épen oly veszélyesek volnának az örökös tartományokra nézve mint Magyarországra — elkerülhető talán a veszély s megmenthető igen sok.

Sokkal nagyobb nehézségekkel szemben s kevésbbé előnyös alappal lábaink alatt mint most, tudtunk a meglevő veszélyekkel nem csak dacolni, de le is győztük az ellenünk tornyosodó akadályokat; össze tartas, meggondolt higgadt eljárás, nem túlzott de valóban

žeme, wyhybat wssemu nebezpečenstwu, storemu dla nasseho náhladu prijatim tohoto zákona wstaweni sme.

Nebezpečenstwu tomuto najlahčie vyhne, jestli při danej příležitosti wolit budeme do delegacie mužow bezúhonného rázu, mierných a neodwšých, ktorí w spojení sfrz dedičné krajiny týmže cieľom wzwolenými bytí majúcími neodwšými mužmi, budú znati wždy prefázku položiti prehnánym snad peňazi žiadaním vlády. Známa je to zkusnosť, že prvý užitočný následok každého opravdu ústavného hospodarenta bola ústupnosť naproti vláde, lebo tam kde je reč o mojom a twojam, prestáva každý pobočný náhľad a umlčue esse aj samolibost a ctížiadosť; toto je tá jediná kořwa wyslobodenia, o ktorú keď sa z obojej stránky chytime — ponewáč možné požadowania vlády sľobily-by dedičným krajinám práwe tak, jako i Uhorskú — dá sa nebezpečenstwu esse snad vyhnutí a welmi mnoho zachrániť.

O mnoho s wetsšími ľazkosťami a na menej příznivom zákľade, boli sme w stawe hroziacim nebezpečenstwam wzborowat, ale sme aj žiwitajili nad waliačimi sa proti nam prefázkami, wedeni jednotou, rozwažitým a miernym pokračováním, nie prehnánym, ale opravdivým citom wlaste-

hazafias s tiszta érzelmeiktől vezéreltetve — valószínűleg s remélhetőleg ez egyszer is biztos révpárt felé fognak vezetni bár mi veszélyesnek látszassék is azon áradat, mely ellen váltvetve küzdenünk kell.

A jövőt illetőleg szólni kívánok röviden a következőkről, a mennyiben az őszkor megkezdendő ülészak, a legérdekesebbek egyike leend, melyet valaha leélt hazánk; csak is az égető kérdésekről tesztek említést, mint a melyek annyira megérlelődtek már, hogy azokat továbbra elodázni sem czélszerű sem ildomos nem volna.

A költségvetést illetőleg jelszavam: lehető legnagyobb gazdálkodás, különösen a közösekre nézve, — mert elodázhatlanúl szükségünk van hazai beruházásokra, melyek nyomán az adózási képesség neveltsék. pillanatnyira úgy sem lehetvén szó az adónak bár mi módoni leszállításáról.

Az ideiglenes codificáció menél gyorsabb keresztül vitelét ohajtom, mert addig is mig a valóságos s maradandó Codificatiót befejezhetendi a törvényhozás: gyors, olesó s független törvénykezést kívánok mindenek előtt. Addig a mig majd gyökeresen segíthetünk, segítsünk úgy a hogy és ott a hol lehet, — egy kis gyors segély-

nectwa, — prawdepodobne, áno istotne aj teraz priweshujeme k bezpečenému prístavu, coby sa jas nebezpečnou zbála tá powoden, proti nejž ruka w ruke borit sa musíme.

Čo sa budúcnosti dotýče, dčem prehovorit w krátkosti o nasledujúcich wecach, na kolkto w jeseni započat sa majúce zajebrane, bude jedno z tých najzanimavejších, jačé teby wlasti nassa zajiła; ten najširnejšie otázky pripomenú, jačé také, ktore už na toľko dozrely, že-by nebolo k cieľu primerané a šľusné, jich nadalej odkladať.

Dotýčne rozpočtu moje heslo je: možne najšľpsšie hospodárenie, zvlášť čo sa šľosecných záležitosťi dotýče, lebo na frajnšfé wyštrojenie newyhnutni potrebu máme, prečo zšľosobnosti k zplácani dane na pomáhať sa má, lebo i from toho nemôže byť teraz o jačomkolwek zníženi dane, ani reči.

Ziadam, aby dočasná codificácia čím šľor prewedená bola, lebo aj dotial, kým zákonodarstvo opradiwi a trwanliwú kodbifikáciu doľonci: prewosštetšym šľore, lacné a neodwišlé šľuby ziadam. Došľal gruntowne odpomôžeme, pomáhajme ľbe a jačó môžeme, — chatrná a šľora pomoc čašto wiac plati, lež, zšľhawé odpomôženie.

gyakran felér egy lassú megmentéssel.

A nemzetiségi kérdés azon törvényhozási tárgyak egyike, melyek elhalasztása, vagy pedig helytelen megoldása befelé s kifelé is nagy veszélyeket idézne elő. Befelé, a mennyiben egy annyiszor s oly ünnepelesen tett ígérletünk kellő beváltásáról megfelelkezve, szösze-gökké válnánk — kifelé, a mennyiben meg nem oldva e kérdést, vagy pedig szükkeblőleg oldva meg e kérdést, csakugyan igazat adnánk elleneinknek, a kik eddig elé mindig azt mondták: a magyarok csak addig szabadelvűek, míg saját jogait nemileg nem biztosították, a mint ezt kinyerték megfelelkeznek tett ígéreteikről, annyival inkább mert nem is bírnak annyi méltányossággal s műveltséggel vagy pedig politikai érettséggel, hogy egy ily nagy horderejű kérdést, milyen a nemzetiségek kérdése, megoldani hivatva volnának. A nemzetiségi kérdést illetőleg utalom tisztelt választóimat aze tárgyban kiküldött bizottmány alválasztmányának munkálatára, mely hirlapilag is közé lett téve. Én e munkálat minden egyes tételét magaménak valrom; átlátom hogy ily nagyszemű s fontos kérdés megoldása sémi alka'mat'ansággal s látzólag v' észéllyel is jár, de ezen

Národnia otázka je jedon z toh predmetow zákonodarstwa, ktoreho obroćenie, lebo nedokonalé rozlúštenie i na wniutrok i na wnoť weliké nebezpečenstwo wymolat by mohlo. Na wniutrok, na folko zapomenúe na dostatočné wplnenie toľkoraz učinených slawnostných sľubow, staliby sme sa sľubolomcami, — na wnoť, na folko nerozlúšťiac otázku túto, alebo takú nedostatočne wybarwac potwrditi-by sme námietsku nepriateľow našich, ktorí došial wždy to twrdili: maďari sú len došial sľobodno mysleni, došial jwoje wlastnie práwa na niefolko neza-bezpečili, jačnehle to wyžiskali zapomenú na dané sľuby, a to tím wiac, lebo nemajú ani toľko sľuffnosti a wyzdelanosti, alebo politickéj zrelosti, aby otázku tak welewážnu, jako je otázka národnia, rozhodnuti powolani boli. Ošladam otázky národnej, odka-zujem ctených wolicow mojich, na náwrh podwýboru w tej záležitości wyslaného powerenictwa, ktorý i cestou časopisow šdelensý bol. Ja si každu sadu tohoto náwrhu ošwojujem; uznáwam wšak, že rozhodnutie takejto welikánstej a důležitej otázky, s istou nepri-ležitostí a so zdánliwym nebez-pečenstwom fráča, a wšak za jediny a istý nástroj k premoženi tej nepri-ležitosti a toho nebezpečia, sprá-wedliwost a sľobodnomyselnost

alkalmatlanságok s veszélyek biztos legyőzhetésére egyedüli biztos eszköznek, a méltányosságot s szabadelvűséget tartom egészen azon határig, a hol netalán hazánk területi s politikai épségét s egységét veszélyeztetve látnám. Az albizottmány munkálata e két szempontot nem téveszti szem elől, s bizonyára annyira szabadelvű s méltányos hogy a nemzetiségek közül azokat a kik Magyarország fennálhatását kívánják s szabadelvűek akarnak maradni, ki fogja elégiteni; a túlzók s pártütők kielégítése nem lehetvén czélja a törvényhozásnak.

A megyék rendezését illetőleg, ohajtom hogy önkormányzatunk fenntartassék; a megyének, helyesebben mondva helyhatóságnak legyen meg azon joga, a kormány oly rendelete ellenében, a mely a törvénybe ütközik, felírhatni; legyen azon joga a fennforgó alkotmányos kérdések körül meetingszerűleg nyilatkozhatni — tekintetbe vevén mind két esetben most megváltozott kormány rendszerünket, a mennyiben a collegiális kormány helyét parlamentarizmus felelős kormány foglalta el. Kivánom e bizottmányok népképviselőlet alapján való szerkeztését, tekintettel levén némileg a birtokra s szellemi fejlettségre, a mely

poważujem, aż po tú mežu, kde bych jač politickú a priestor-
nú celistvosť a jednotu krajiny w
nebezpečenstwe wídel. Mávrh pod-
wyboru toto dwoje wychodilste
nezpustil z očí, a tak je slobodno-
myselný a spravedliwý, že tie ná-
rodnosti, ktoré celistvosť uhorskej
krajiny žiadajú, a slobodnomysel-
né zostat chceju, uspokojí; uspokojenie ale wštrebných a buricow
nemôže byť cieľom zákonodarstva.

Strany usporiadania stolice žiadam, aby naša samospráva udržaná bola; stolica, le pštie mluwiac, miestne právomocnosti, ma jic mať práwo, naproti takému ustanowení wlády, ktoré sa ju zákonom nesrownáwa, appellowai; ma jic mať to práwo, aby sa mohly dotýcne powstáwajucich otázek ošwědčit, — do powahy berúc w obojom páde terajšiu premenu wládnej sústawy, na kolko miesto collegiálnej wlády, zodpowedná parlamentárna wláda zaujala. Žiadam, aby sa stolicne wybory na základe predstawenstwa sudu usporiadaly, ohľad berúc z čiastky na majetok a na duchowniu wywinutosť, ktorá poslednia požadawka, nabowšetko zasluhuje pozornosti. Žiadam, aby úradnícky šbor, cestou

utóbbi kellék mindenek felett figyelmet igényel. Kivánom a tisztviselő kar választás útján leendő szervezetét, de minden esetre 3 évnél hosszabb időre. — a bírakra nézve pedig legalább részben élet fogytig való megválasztatást; kivánom a közigazgatásnak a törvénykezéstől való elválasztását.

Az izraeliták emancipációját illetőleg, a feltétlen emancipációnak vagyok barátja, mert jogokkal melyek megilletnek egy felekezetet, nemzetiséget vagy osztályt alkudozni akar ni s azok elnyerhetésére nézve általános feltételeket szabni nem lehet. Minden jogélvezetés az egyesre nézve bizonyos feltételekhez van kötve úgy is, s e feltételeket mind azok a kik e jogokkal élni kívánnak — akár izraeliták akár nem — teljesíteni tartoznak, illetőleg azon kellékekkel birniok kell.

S épen ez oknál fogva ohajtom, hogy az emancipációkérésétől különválva tárgyaltassék a honosítási törvény s a polgári házasságról szóló törvény. Mindkét törvény üdvös s szükséges, de nem azért szükségesek mert csak e törvények meghozatala után vélem kimondhatni az emancipációt, hanem mert e törvényeknek önálló becsét félreismeri lehetlen. Szerintem az eman-

wolenia bol budúene jostaweny, a wssak na kazdy pád na wiac casu od troch rokow, — ohladom subcow ale, aby tito aspon z ciastky dožitowne woleni boli, a žladam iposu odbelenie obecnej spráwy od prawosjúdia

Ohladom emancipácie izraelitow som priateľom bezvýminenej emancipácie, lebo o také práwa chceť sa jednat, ktoré sa týkajú jedného wyznania, jednej národnosti lebo triedy, a k dosáženiu takých, wssobecne wyminky pozostawit' ne ni možne. Každé požiwanie práwa ohladom jednotlivca, už i from toho, s istymi wyminkami spojene je, a tieto wyminky wssetci ti, ktorí tieto práwa požiwat' chceju, — či sú oni izraelitowia, či nie — podležni sú plnit', porážne také wlastnosti musia mať.

Práve pre tú príčinu žiadam, aby obľúčené od otázky emancipácie predloženy bol zákon osadenia sa a zákon o politickom manželstwe. Dva zákony su potrebné a užitočné, a wssak nie len preto užitočné, že len po wynešení týchto zákonow môže byť wyslowená emancipácia, ale preto, ponewác wnitřnú cenu týchto zákonow ne možno neuznat'. Dľa mojšo do mnenia, emancipácia žiadnym ne bezpečenstwom nehrozi, jestli že sa

cipáció semmi veszéllyel nem jár, ha magunk is igyekezni fogunk oly mérvben haladni tanulmányra s ügyességre nézve, mint a hogy haladtak az izraeliták; nem jár veszélylyel, mert naponta örömmel tapasztaljuk: miszerint magyarhoni izraelitáink, helyesen felfogva állásukat s jövőjüket, naponta inkább magyarosodnak, mi által tetemesen nevelik nemzeti erőnket.

Ezek mind azok, a melyeket élő szóval akartam elmondani tisztelt választóim előtt; e szándékomban gátolt kiküldetésem, mely azt követeli tőlem, hogy mint a hanyad körül megteendő alkudozások érdekében kiküldött országos választmány tagja, e napokban menjek Pestre s onnan Bécsbe, a honnan alig fogok visszatérhetni öt hét lefolyása előtt.

Nem akarván, annyira kézni kedves kötelességem teljesítésében, írásban közlém ugyan azt, a mit különben élő szóval mondottam volna el.

E felelt említett nehéz feladatam elé menve, s egy időre búcsút véve választóimtól, kikérem pogártársaim jó voltát, elnézését s irántam való jó indulatát, hogy az eddig közöttünk létezett jó egyetértés, azontúl sem zavartassék meg.

Éljen a haza! Éljen a király!
Aszódon 1867. Julius 15.

i my budeme ušlowat pokračowat w učenosti a sposobnosti, jako pokračowali izraelitowia; nehrozi nebezpečím, lebo každobenne s radostou zkusujeme, že uhorští izraelitowia, chápajúc swoje postavenie a swoju budúcnost, každým dnem wiacej sa maďarizuju, čím značne napemahajú nassu národnú silu.

To sú tie weci, ktoré som chcel ústne sdeliť wolicom mojim; w tomto úmysle pretážku urobilo moje wysllanie, ktoré to žiada odo mňa, abych, jako úd krajinskeho powerenictwa w záležitošti wyjednawania o quote, po ticto dni šiel do Pesty, a z tadial do Wienu, odkial sa pred uplynutím päťtyždňow sotwý nawrátim.

Nechcejúe tak dlho meškat s wyšpnením milej mi powinnosti, pisubne som predložil to isté, čo bych ináče ústne bol sdelil.

Wyššpomenutej ťažkej úlohe w úšrette idúc, a na jedon čas s wolicmi mojimi sa rozlúčiac wyprosujem št spoluwlastencow mojih náklonnosť a lásku, aby dostal medzi nami panowawšsia jednomyselnosť, ani od tohoto času perussená nebola.

Nech žije wlašť! nech žije kráľ!
W Asóde 15. Jul. 1867.

Ötödik jelentés

Tisztelt választók!

Elérkezett ismét azon időszakok egyike, midőn kedves kötelességemnek tartom, néhány szóval megemlékezve a törvényhozó testület kebelében lefolytakról, egyszersmind számot adni saját tevékenységemről; teszem pedig azt, mint már más alkalommal is volt szerencsém megemlíteni, azon szerintem fontos oknál fogva, mert a választóim s közötttem meg levő viszonyt lehetőleg bensőnek, nyíltak s őszintének kívánom valamint eddig, úgy ozentúl is fentartani.

A koronázás végbemenetele után elnapolta magát a ház; ezen elnapolás azonban hivatalos teendőimet alig szakította félben, mert tagja valék pártom akaratánál fogva, azon köldöttségnek, melyet az országgyűlés megválasztott s megbizott az iránt: hogy érintkezésbe téve magát azon köldöttséggel, melyet Ő felsége többi királyságai s tartományai birodalmi tanácsa hason czélből választott meg, — lép-nénk a birodalmi-tanács köldötteivel egyességre azon hányadra nézve, mely szerint Magyarország egyfelől, más

Páta zpráva.

Čtení Wolici!

Opět přišel ten čas, w kterém si za milau powinnost pokladám několika slovy spomnět ty ubalošti, které se w lince zákonobarniho tela staly, spolu také čti počet klásti z mé učinivosti; činim to pak, jako sem již i při druhé příležitosti měl štěstí podotknut pro tu důležitau příčinu, nebo si žádám, aby ten poměr, který jest mezi mnau a čtenými mymi Wolici, čím tužší a upřímnější byl.

Po ukončení korunácie sněm byl na některý čas obložen; toto obložení mezitím mé úradní práce neprotřhlo, nebo vůli mé stránky, byl sem údem toho poslanstwa, které sněm wymohlil a stím poměřil: abychom do potřáni přijdouce stím wyslaněctwím, kteréž říšská rada ostatních králowstwi a krajín podobným cílem wymohlila — usrozumeli sme se s poslancami říšské rady ohledem toho, kolik z jedné strany krajina Uherická, z druhé pak strany w říšské rade zastupené krajiny na obecne trojvy splácti mají. Kromě tohoto důležitého předmětu poslanectwo poměřeno bylo s tím: aby wyslowilo swau domněnku

felől pedig a birodalmi tanácsban képviselt országok, a közös költségek — külügy és hadügy — összegéhez járulni fognak. E fontos tárgyon kívül még meg volt bizva a küldöttség: mondana véleményt, azon javaslat felett, melyet a miniszterium az államadósságok hozzájárulási összegre nézve a küldöttség elé terjesztend.

A küldöttség egybehivatván s összeülvén Budán, utóbb Bécsben Augusztus első napjaiban kezdette meg működését, de csakis September hó utolsó negyedében fejezhette azt be; néhány nappal utóbb Sept. 29-ére ismét Pesten kelle lennünk, egybehivatván újból az országgyűlés.

Az országgyűlés kezdetével a miniszterium részéről azonnal be lettek adva: a hányad, az államadósságok s a vám és kereskedelmi szerződést illető törvényjavaslatok, melyek az 1867-iki 12. t. cz értelmében egy és ugyanazon időben tárgyalandók.

Mi közben az osztályok e törvényjavaslatok tárgyalásához fogtak, két nevezetes tárgy került a ház elé, mind kettő nevezetes, mert alkotmányos alapelvek tárgyalását idézték elő.

Első volt e tárgyak közül a királyi ügyek igazgatójának azon kérvénye, melynek tar-

nad tím návrhem, který ministerium ohledem summy na státny dluh připadájící poslanečtwu předloží.

Poslanečtwu swolano bywše a shromážděno nejprw w Budine potom we Widni w prwních dnech Augusta počalo účinkowati, ale jen w posledni čtvrti měsíce Septembra mohlo své porady ukončiti; nekolicke dněmi později na 29-tu Sept. opět sme museli w Pestti býti, když krajinšký sněm znowu swolaný byl.

Počátkem sněmu ministerium hnedky podalo: na quotu, (cast prispewku k ročným tromám) státně dluhy, mýto a na fupekú smluwu se wztahující náwrhy, o kterých w smysle § r. 1867-ho 12. art. w jednom a tom jistém čase rokováno býti mělo.

Mezi kterým časem jako se konisše k rokováni těchto náwrhu přichytili, dwa wyznamné předměty přišly před sněm, obydwa jsau pamětné, nebo rokováni o gruntowních zásadách ústawných zapříčinily.

Prwním předmětem byla prosba zpráwce králowských záležitosťi, w kterěžto záda sněm: aby mu po-

talma szerint felkérte a házat: engedné meg, hogy Böszörményi László képviselőt, mint a „Magyar Ujság“ szerkesztőjét, a Kossuth Lajos levele nyomán támasztott vád folytán esküdtszék elé idézhesse s ha szükségét látja be is perelhesse.

A ház határozata nyomán meg lett adva az engedély Böszörményi László esküdtszék elé való állítására. — Véleményem szerint hibásan, mert először Kossuth Lajost mint a fennemlített levél szerkesztőjét kellett volna megidézni s miután az ő beperelése, mint külhonban lakónak lehetetlennek bizonyult volna be, csak akkor kerülhetett volna a sor Böszörményire mint felelős szerkesztőre.

Ez oknál szavazott ez ügyben pártom s vele együtt én is „nem“-el.

De eltekintve ettől, azért jeleztem e kérdést nevezetesen, mert a képviselői immunitás, mely felett még külön törvényt nem birunk, megvitatása s gyakorlati megállapítása terén ez egy lépés volt előre, a mennyiben a kir. ügyek igazgatója a háztól kérvén engedélyt Böszörményi László beperelhetése végett, ez által a kormány gyakorlati érvényt szerzett az immunitás egy oly részének, me-

wolil zastupitele Ladislawa Böszörményi, jako redaktore „Magyar Ujsága“, pro žalobu zapřičinenau listem Ludwika Kossuth, pred'saud povolal, a je-li potřebně processem pohlebat. — Sněm povolil Ladislawa Böszörményi pred'saud postawiti, — dle mého domněni chybě, nebo nejpřwě Ludwika Kossuth, jako puvodcespomenutého listu by bylo potřebi citowat, a jen potom, kdyby to nebylo možné, poněwadž w cizozemsku býwá, jen potom měl přijiti rad na Böszörményiho, jako sodpowědního redaktore.

Pro tu přičinu w záležitosti této hlasowala má stránka a hlasowal sem spolu s ni i já záporně. Kromě toho, — a totot jest, proč jsem otážku tuto pro takowauto co wyznamnou zpomenul, záležitost jestte zwláštního zákona nestáwalo! S rozlústěním této prawotní otážky opět sme učinili jeden krok na pred, na kofik totižto zpráwce králowských záležitosti že od sněmu prošil powoleni k posuzení Ladislawa Böszörményi, strže to wláda platnosť wydobila tomu zákonu,

lyet rendszeresen törvénybe foglalni még ezentúl kellend majd.

A második tárgy Hevesmegye ügye volt, a mennyiben Heves megye, a kormánynak Eger városát illető rendeletét teljesíteni vonakodott s feliratában kinyilatkoztatá, hogy sem most, sem jövőben a kormány e rendeletét teljesíteni nem fogja.

Heves megye irányában a kormány eljárása nem volt helyes, mert mielőtt kir. biztost küldött volna, még egyszer fel kellett volna szólítani a megyét a mondott rendelet teljesítésére, s csak miután másod izben tagadó válasz érkezett volna, kellett volna a k. biztos küldését fontolóra venni.

Igy kívánta volna ezt a hajdani gyakorlat, a mely miután a megye s kormány közötti viszonyt szabályozó törvényünk még nincs, egyedül lehet sinórmérték ily ügyekben.

Éz oknál fogva szavazott pártom s vele együtt én is „nem“-mel a hevesi ügyben.

De nevezetesnek tartom, ezen ügy a ház kebelében való felmerülését különösen azon oknál fogva, mert a megye s a kormány közötti viszony tárgyalását, s a megye mikénti rendezése körüli eszme cserét, hozta szőnyegre. Megnyugta-

teret se w záležitosti této jestte utvorit má.

Druhým predmĕtem byla záležitosť Hemešské stolice, na kolik Hemešská stolice, na město Jäger se wztahující nařizení vyplnit spýrala se a w swém přípise wšlowila se, že ani teraz ani na buduce toto nařizení vlády vyplnit nebude.

Sprawování se vlády na proťi Hemešské stolice nebylo dobre, nebo prv než by byla královského řádu wyslala, jestte jeden krát měla oslowit stolicu, aby wydane nařizení splnila, a jen potom, kdyby po druhý krát záporní odpowĕď byla přišla, měla k uwážení přist wyslání královského řádu.

Takto by to byl žádal starý úžitek a obyčej, který ponewadž zářona pomĕr mezi státem a stolicí určujícího jestte nemáme, jediné mŕže býti pravidlem w takových to záležitostĕch.

Pro tu přičinu hlasowala má stránka a hlasowal sem spolu sní i já zápornĕ w hemešské záležitosti.

Že záležitosť táto na snĕme přišla pod otázkou, pamĕtným to pokladám pro tu přičinu, že do řeci muselo přist, jakový ſť pomĕr mezi wládau a stolicí a jako mají býť stolice řižené? Řokování o záležitosti této na mnohých dobre učinowalo proto, nebo sot

tólag hatott e tárgyalás a legtöbbekre azért, mert alig egy két szónok kivételével, majdnem általánosan oda nyilatkozott a ház: miszerint a megyei intézményt mint helyhatóságot fenntartani kívánja, nem különben fenntartandónak s biztosítandónak véli a megyei helyhatóság azon jogát is: hogy a kormány oly rendeletei ellenében, melyeket törvénybe ütközőknek vél, az illető felelősség mellett felterjesztést tehesse, s a rendelet végrehajtását felfüggeszthesse.

Ez azokra nézve, a kik megváltozott kormány formánk mellett a megyei intézményt fenntartani kívánják annyival nevezetesebb, mert a jobb oldal vezérszónokai mintegy zálogát nyújták azon biztos reménynek, hogy a kormány a megye rendezését illető törvényjavaslatában, a felebb említettem s a baloldal nézeteinek némileg megfelelő, alapelvekből induland ki.

Egy nem az itt említett tárgyak sorába tartozó, de különösen anyagi tekintetben hazánk egy nagy vidékére nézve nevezetes tárgy is került szőnyegre, s ez a Debreczen-Szathmár szigeti vaspálya ügye, mely pálya most már a ház határozata szerint nem csak biztosítva van, de közel kilátásba is lett helyezve, a meny-

ny s wýminkau dwá rečníkú, takmer jednoblasne wyssowil se snem: že institúciu stolícnu jako mistný saub ponechat žáda, nejináčie ponechat myslí i tá práwa mistných saubú aby naproti takowým narizením vlády, které by se se zákonem nesrownávaly, při patričné zodpovědnosti sezení hledat a vyplneni narizeni wzdvihnuti mohli.

Tot jest obledem těch, které při zmenění vlády institúciu stolícnu udržat chtějí, tím pamětnější, nebo hlavní rečníci pravě stránky jšau jakoby zálohem te pewně nadeje, že strániwa zpráwy stolícne učiněny návrh vlády na kolik — na kolik zodpověi záhadám lewe stránky.

Jeden ne do radu ted spomenutých predmetů patriei, ale zwaště w hmotném obledu pro welké otoli wlasti naši pamětný predmet přiffel pod otázkú a totot jest záležitosť Debrecin-Szathmár-Szigetikej železnice, kterážto železnica dle uzavřeti sněmoweho ne jen že jest pojištěná, ale i do blížých wšhledů poločená na kolik po železnicích již uzavřených hudeky

ben a már határozatba ment vasútak után azonnal e pályára, s így tehát mint 5-ik oroszágos vonalra kerülend a sor.

Mialatt ezek a képviselőház kebelében tárgyalattak, az osztályokban a miniszterium által benyújtott három törvényjavaslat — a quota mennyiségét, az államadósságokhoz fizetendő évi járulék összegét és a vám és kereskedelmi szerződést illetők — lettek tanácskozás alá véve.

Az osztályokból a ház elé kerülvén e törvényjavaslatok, kezdetét vette azon nevezetes tsrgyálás, mely még élénken él, mindnyájunk emlékében.

Tudom, hogy tisztelt választóim figyelemmel kísérték ez említettem tanácskozás fonalát s fel is érezhetném magamat mentve annak megemlítésétől vagy elemezésésétől, — ha egy más kötelesség nem készítetne, a választóim iránti nyílt eljárást értem itt, röviden körvonalozni azon állást, melyet e tárgyalások alkalmával kötelességszerűleg, állásomhoz, meggyőződésemhez hiven s soha szem elől nem tévesztve közös hazánk javát, elfoglaltam

A közös költségekhez való bozzájárlási hányad teletti vita alkalmával, kényes helyzetbe jutottam, mert pártom akaratánál fogva, tagja voltam

na tuto zeleznicu, a tak teby co na pātu frajinsztan lineu přijde rad.

Pofud se o tomto w lúne frajinskeho sněmu rokowalo, w druhých oddílech sněmu strže ministerium předloženi 3 zákonů návrhů — o quote, o summe přirástku na státně dluhy splácej majícího a o jmluvě mytné a kupectvé — přišly do porady.

Náhle z těchto oddílů návrhů tyto přišly na sněm, hned wzalo svůj počátek to pamětné rokováni, které jest ještě w živé paměti nás všechněch.

Znám, že ctění Wolické moji s pozorností sprowázeli běh spomenuté porady, a sotw by mi bylo zapotřebí o ni se jminiti, — kdy by mne jiná powinnost k tomu neměla — rozumím tu úprmnost, s kterou jsem mým ctěným wolickým podlužen — abych krátky nástin dal tohu postaveni, které sem při rokováni dle své powinnosti a přesvědčenosti zaujal.

Když byla řeč o tak recené quote na obecně trawý se wzťahujícího težkeho položeni sem přišel, nebo k wůli mé stránky, byl sem údem toho frajinskeho powerenictwa, kte-

azon országos bizottságnak, mely a mint felebbemlítetttem volt, Bécsben időzött, az e tárgyban eszközendő egyezés létrehozásában működendő,

A mint t. választóim e bizottság jegyzőkönyvéből meggyőződtek, az albizottság véleménye oda terjedt, hogy a hozzájárulási hanyad, lelkiismeretesen számítva az egyes tételeket, az eddig tapasztaltak után ítélve 29 és néhány százalékra rugna; szem előtt tartva ezt, nem véltem hibázni, midőn a bizottság kebelében a 30-as arányra adtam szavamat, annyival inkább, mert itt nem egyedül a kormánynyal állottunk szemben, de nép nép irányában foglalt állást, nemzet nemzettel lépett egyességre, a mely alkalommal a fillérkedés mellett más szempontok is kerülnek latba.

Pártom azonban a 28 as arányt fogadta el kiindulási alapul, minek folytán vagy megmásítani lettem volna kénytelen egyszer kimondott s lelkiismeretesen átgondolt és megfontolt véleményemet, vagy pedig pártom ellen kellett volna szavaznom. Sem az elsőt sem az utóbbit tenni nem akarván, ahhoz folyamodtam a mi egyedül jogos ily esetekben a képviselőre nézve s elfogadott szokás: visszatartóz-

ré jako sem živš podotkl ve Widni meškalo, a w oblede tomto wyrownáni usfutečni mělo.

Jako se et. Wolicé ze zápisnice poverenictwa preswědčili náhled poverenictwa byl ten, že přispewek na obecné troydle dospěwadni šfuffenosti na 29 a několič % - tū wychází; myšlím, že sem nešchybil, řdyž sem za 30% - tū hlasowal, tím wíce že sme tu neměli činiēni jediné s wšadau, ale lid proti lidu zaujal své postaweni, národ s národem se přičinil k wyrownáni

Wá stránka mezitim 28% - ový poměr přijala za wychodistě, náhledkem čeho anebo prošinačít byl bych přinucen býwal moju již jedentrát wypowedenau a swědomitě powáženau domněnku, anebo byl bych musel proti mé stránce hlasowat. Ani prvni ani posledni člniti nechtěje, utřkal sem se k tomu, co jest pro zástupitele jediné sluffné w takowemto páde a co jest i přijatá obyčej, zdržel sem se hlasowáni, řkrze co stránce mé nestal sem se newěrným, a proti

tattam magamat a szavazástól mi által pártom irányában nem váltam híttlenné, s meggyőződéseim ellen sem voltam kénytelen cselekedni.

Im azon ok, a mely engem e kérdésben a szavazástól visszatartóztatott, s a mely oknak nyílt felderítésével választóimnak tartoztam.

A második kérdésre nézve, az államadóssági hozzájárulási évjáradékra nézve, más állásban voltam, mert e tárgyra nézve, a mondottam - országos bizottságnak csak véleményyt kelle mondania, de nem egyszersmind egyességre lépnie.

Az előterjesztett számarányt s az azt meghatározó s körülíró javaslat egyes tételeit nem tartottam sem czélszerűeknek sem elfogadhatóknak ugyan, — de azt szükségesnek tartottam, hogy törvényhozásunk az államadósságok kérdését, mint olyat melyet többé elodázni nem lehet vagy a melynek elejtésevéghetlen zavarba hozta volna hazánkat, — vegye tüstént fontolóra s hozza tisztába.

E kérdés tárgyalásánál csak az előzetes kérdéshez jutottam ferde helyzetbe, mert pártom azon nézetét, „hogy az államadósságok kérdésének tárgyalása halasztassék el, semmiképen osztani nem tudtam, annyival inkább mert hazánk

svému presvědčení nebyl sem přinucen jednat.

Totož jest hle tá příčina pro kterou sem w otázce této nehlasoval, kteroužto příčinu objasnit podlužen sem byl mým ct. Voličům.

Dhledem druhé otázky, kolik totiž k setření státných dluhů připěti máme, druhé stanovisko jsem zaujal, nebo co se týká tohoto předmětu, krajinské powerenictwo jen swau domněnku mělo vyslovit, ale ne spolu smřuvu učinit.

Předložení rozvrh počtu a řimů spojený objasňujei návrh w jednotlivých výpovědích nepokládám sem za cili přímerený, — než za potřebné sem uznal, aby zákonodárstvo nasse otázku týkající se státních dluhů, jako takowau s kteroužto problémati děle nemožno, bez odkladu do powahy wjalo.

Pr rokowani této otázky opěi tejká úloha se mi za podíl dostala, nebo ten náhled mé strany „aby se rokowání o otázce státních dluhů odložilo“ nijak sem si neweděl oswojit, tím wice nebo wlasti nasse takowauto málomyslnost jedentřit již draze zaplatila. S přijatím

az ily kislelkűségnek már egyszer busásan adta meg az árát s ezt elfogadva egyebet nem tanusított volna mint azt, hogy vagy nincs hazánk jelenlegi viszonyainak magaslatán, vagy hogy oly kérdés elemzésébe bocsátkozni nem mer, a melyet előbb vagy utóbb, de elodázhatlanul megoldani kell, ha első alapját akarjuk megvetni jövődő valóságos és tényleges függetlenségünknek s önállóságunknak.

Ei szent s megingathatlan meggyőződéstől vezérelve, az előzetes kérdést illetőleg: „vajon tanácskozás alá akarja-e venni a ház az államadóssági hozzájárulási évjáradék iránti törvényjavaslatot?“

Igennel nem szavazhattam, mert ez esetben pártom ellen szavaztam volna, a mit soha tenni nem fogok — de nem mel sem szavazhattam, mert akkor saját meggyőződésem szerint hazám java ellen szavaztam volna, a mely oknál fogva nem maradt más hátra reám nézve, mint a nem szavazás, a mi által egyedül tettem eleget a párt fegyelemnek s saját meggyőződésemnek is.

Mikor azután e kérdés feletti megtörténvén a szavazás, a ház igennel felelt, s a nevezett törvényjavaslat tárgyalás alá került, teljesen osztva párton.

tohoto návrbu jen to by sme do-
jwěděl: anebo že se newime wžit
do noweššich poměrů wlasti nassi,
anebo že se neopowazujeme púštit
do roseberáni takowé otázky, kterau
seby-tedy rozlúštit bude třeba,
jestli chceme položit první základ
budauci skutečné nassi neodwislosti
a samostatnosti

Nášledkem takowéhoto pewneho
preswědění mého na tú predbezni
otázku: „cťe-li snēm do porady
wziti návrb zákona štraniwa roč-
ního přispěwku na štatní dlžobu
připadajících?“ — s „áno“ sem
hlasowal nemohl, nebo w páde
tomto proti mé štrance by sem byl
hlasowal, cťho nikdy neučinim —
ale ani s „ne“ sem hlasowal ne-
mohl, nebo wtedy dle preswědění
mého proti blažu wlasti by sem
byl hlasowal, pro kterauž příčinu
nepozůstawalo mi nic jiného jako
nehlasowání.

Řdyž potom snēm na otázku s
„áno“ odpowěděl, a tento pamětný
návrb zákona do rofowání přišel
s úplným usrozumením je s mau
štrankau sem obowal

felfogását, mindenbñ azzal meggyőzőleg jártam el.

Úgyanezen állatt foglaltam el a kereskedelmi s vám szövetséget illetőleg is a menyiben a baloldal e téren való működése teljesen megfeletten meggyőződésemnek. Igyekeztem is, mennyire csekély erőm engedi, otta holszükséges volt hatni, hogy nézeteinknek érvényt szerezzek, — s ha ez meg nem történhetett, annak oka bizonyára nem a baloldal eljárásában keresendő, melynek eljárása e tekintetben feddhetlen, kötelességszerű s olyan volt, milyennek lennie kell, egy alkotmányos s parlamenti ellenzék eljárásának.

Befejeztetvén e törvényjavaslatok tárgyalása, még csak egy nevezetes kérdés merült fel a képviselőház kebelében az új évielnapolást megelőzőleg — s e kérdés: az izraeliták egyenjogusítása.

E kérdés velejét, az az a polgári s politikai jogok élvezetét az ellenzék kiakarta ugyan terjeszteni minden bármely vallást követőkre, — de utóbb a jelenre nézve elállott javaslatától s annak beadását más alkalomra halasztotta, nehogy az izraeliták egyenjogusítása kérdésében, mintegy az ellen legyen kénytelen szavazni, a minck keresztül vitelét pár-

Podobně sem se chováł obledem mytne a lupecté smluvy na kolik účinkování lewé stránkó w ohledu tomto úplně sobypowědalo memu presvědčení. S pečowal sem dle swých slabých sil o to insižně, aby sem svým nabledu plaknost my dobyl, — a když se to nestálo, toho přicinau není zajisté lewá stránka, kterážto jednáni w ohledu tomto bylo takowé jakowé byti má wždyč u opoście ustawnej.

Když se takto rokowáni o tomto návrhu zákona ukončilo, jestte jednána důležitá otázka powstala w lůně krajinškého sněmu, přw než by se k novému roku obložil — a táto otázka byla: urownopráwnění izraelitů.

Nejhlawnějši wěc, totiž požiwání občanských a politických práw opoście chtěla šice prenesti na wšech kterehožkoli náboženstwa se přidržejících, — než později na tento čas obstaupila od swého návrhu, aby w otázce urownopráwnění židů nebyla přinucená proti tomu hlasowat, čeho přeweděni nasse stránka tak wrele si žádala a o to se ujímala

tunk annyira ohajtotta s oly gyakran sürgette s siettette.

Alig történt meg az elnapolás s pártunk kebelében kitört volt azon válság, melynek okúl azon kérdés szolgált : válaszszone-e a balközép saját kebeléből tagokat a delegatióba vagy nem?

E kérdés meg lett pártunkban vitatva, s a párt többsége oda nyilatkozott; tekintve azt, miszerint elkerültünk a többség akarata ellenére nem lehet, hogy pártunk egyes tagjai a delegatióba ne választassanak, s így tehát czélszerűbb ha azok fognak oda részünkről küldetni, a kiket a párt maga arra legérdemesebbnek tart és itél, a párt azon esetre ha a többség megmarad azon szándékánál, hogy az ellenzék kebeléből is választand a delegatióba tagokat, czélszerűbbnek tartja, ha elfogadtatván a részéről tett feltételek, saját kebeléből választ a kívánt arány és kijelölés mellett tagokat a delegatióba. — E határozat ellenére s váratlanul tekintetett az utóbb válságnak a „Hon“ közül csoportosultak részéről, a mit válságnak a párt értekezleten épen nem jeleztek s a mely kérdés feletti vitában még élénk részt sem vettek.

E válság nyomán keletkezett a balközép közlönye a „Hazánk“, melynek szerkesz-

Sotwy sněm své zasedání obložil, w lůně stránky nassi znišla tá rozhodná doba, kterauž započínala otázka tá má-li lewá-středni stránka woliti z lůna svého úbú do delegacie (celo ríšského wyboru) ane bo né?

Táto otázka byla pretrazená mezi nami, a wětšina stránky nassi usnesla se na tom do powahy berauce to, že sotwy tomu wyhnúti mužeme aby jednotlwi úbowé stránky nassi woleni nebyli, cili přimerenejší bude, jestli ti a takowí od nás wyslaní budou, kterých sama stránka za nejhodnějších uzná. Stránka w tom páde jestli wětšina žůstane při tom swém úmyslu, že i z lůna opoście wymoli do delegacie úbú, cili přimerenejším uznáwá, jestli — předpokládaje že štrže ní nawrhnuté wýminky přijaté budou — že swého lůna wymoli při žádaném pomere a wyznačení úbú do delegacie. — Toto uzawretí nazlu stránku šobě wyklabali okolo časopisu „Hon“ se šhromáždujici, šbežto w poradách stránky toho nečinili, a w rokowání činny podíl nebrali.

Následkem tohoto rozpadnutí, powstal orgán lewé-středni stránky „Hazánk“, — kterehožto časopisu

tői állását elfoglalni pártom s azon férfiak iránti szent kötelességnek tartottam, a kik hazánk javára oly hosszú idő óta ernyedetlenül küzdenek s a kiket soha sem hiúság, sem személyes bosszú vágy, sem rang kórság vagy hivatal keresés nem vezérelt, hanem egyedül azon szent mindnyájunkkal közös: a haza iránti kötelesség.

Közlönyre annyival inkább volt szükségünk, mert egy részről megmutatni vált kötelességünké, hogy mi eddigi programunkhoz hiven járunk el, s nem hivatal után való áhítkezés által vezéreltettünk, más részről pedig, mert megkezdődvén a delegatiónk tanácskozmányai, nem maradtunk közlöny nélkül azon idő alatt mely alatt pártunk tagjai ama vajmi nehéz és terhes feladatukat teljesítik, melyet teljesíteni: a törvény iránti tisztelet, pártunk elveinek érvényre juthatása s a haza java egyiránt parancsolja.

Im mind az tisztelt választók, a miről értesíteni kötelességemnek tartottam polgártársaimat, mielőtt törvényhozásunk bekövetkezendő egyik legnevezetesebb szaka kezdetét venné. Kötelességemnek tartottam pedig annyival inkább hiven s nyitlan számolni tetteimről, mert tudom, hogy

redaktorstwo přijat zawázala mně powinnost w kterau sem pobluzen byl mé stráně a tēm mužm, kteri na blabu wlasti od taf dawneho času pracuji, a kteri w swém učinkowáni ani márnau chlubau, ani chlebářstwem ani osobní pomstau weběni nebyli: ale jedine swau powinnost k wlasti na zreteli měli.

Tim wětsi potřebu sme měli na takowyto orgán stráně nassí, nebo z částky byla to nasse powinnost ukázat, že sme my nassemu programu zůstali wěrní, z částky pak poněwadž porady delegáci se počaly, nemohli sme bez takowého časopisu zůstat za toho času, w kterémž údowě stráně nassionau težkau úlohu swau konali, kteraužto úlohu plniť: učta k zákonám a blabu wlasti jednat jim kázaly.

Totoť jesthle ctění Wolice, wšedě to, o čem uwedomiť za powinnost sem si polkládal mých ctěných spoluobčanů, prw jakoby jedna nejpamětnější doba nasseho sněmu swúj počátek wzala. Tim wice pak za powinnost sem si polkládal učty sfládat z mých učinků, nebo znám že mezi Wolici mými mnozi srdce swé odwrátili ode mne.

választóim közül sokaknak szive elfordult tőlem. Nem vagyok barátja a kétszínűség s titkolózásnak, s ez oknál fogva is indittatva, nyíltan fogok mindenkor választóim ítélőszéke elé lépni.

S ha majd ismét eljő azon pillanat, melyben választóim bizalmát fogom kikérni s az megtagadtatik tőlem, legalább nyugodt leszek, mert tettem vezérelve más soha sem lehetett s nem fog lenni, mint lelkiismeretem tisztasága s hazánk java.

Nyugodt leszek fájdalomban is, mert öntudatom azt fogja vallani: nem népszertűség hajhászat s mellék érdek, de a reád bizottak lelkiismeretes teljesítése vezérelt tetteidben; — nyugodt leszek, mert választóim szinte meggyőződésüket követve ítéltek felettem s mást tiszteltek meg bizalmukkal.

Sohasem tántorodtam el, s még mindig ott találtam helyemet a hol lennie kell annak a kinek más czélja nem lehet: mint gyenge tehetsége szerint előmozdítani a közjót, s harczolni a szabadság s haladás zászlaja alatt!

S addig is mig elérkezik azon időpont, melyben itélni fognak felettem választóim magamat kegyeikbe ajánlva, maradok lekötölezett képviselőjök.

Nejšem přitelem dvojfarebnoſti, protož wždych otewřeným srdcem ſtaupim pred ſúdnou ſtolici wých Woliců.

A když opět přijde to okamženi w kterém o důvěru wých Woliců proſiti budem a proſba tá odeprená mi bude, aſpoň pokojný budem, nebo nikdy jem toho nečinil ani nebudem, jediné což činiti káže mi ſwědomí a blaho wlaſti.

Pokojný budem i w hoſt ſwém, nebo mé powědomí ſwědectwí bude wyznáwat té prawde: né wlabobážnoſt a boční záujmy, ale ſwědomitě plnění twých powinností té ſpromázele w účinkoch twých — pokojný budem, nebo i ctěni wolice mojí dle ſwědomí ſwěho poſaubili mně a i dnes mně ſwau důwěrau poctili.

Nikdy ſem ſe neſlátíl, a wždych ſem naſſel ſwé miſto tam, kde bytt má ten, který nemůže miti jiného cíle, jako dle slabých ſíl ſwých o becne blaho napomábat, a bojowot pod záſtawau ſwobody a pokroku

A i potud pokud přijde ten čas w kterém ſauditi budau nabe mnau Wolice mojí ſebe do přijme poraučeje, záſtawam Wám oddaný záſtupitel.

Elmondva mindazt, a mit elmondani kedves kötelességemnek tartottam, e szavakkal búcsúzom a viszonttalálkozásig választóimtól: Eljen a haza!

Pest, 1868. Márczius havában.

Hatodik jelentés:

Tisztelt Választók!

Kedves kötelességemnek tartottam ezúttal személyesen megjelenni választóim körében, jelentést teendő mindazon tárgyról, melyek a hongyülés kebelében az utóbb lefolyt néhány hó alatt felmerültek, s törvényyé válták, s e jelentés képében számolandó egyszersmind eddigi működéséről, mely a törvény értelmében a legközelebb jövőben véget fog érni.

Egészen más színben látják legtöbbnyire azok a hongyülés működését, a kik távolból szemlélik annak lefolyását, s ismét másképen ítélnék azok, a kik mint közelebb álló tényezők, kötelességszerűleg befolynak ama gépezet mozgásba hozatalára. S talán innen ered az, hogy mig egy részről tétlenséggel vádoltatik a törvényhozó testület, addig más részről annak egyes tagjai a munka terhe alatt már már

Rdyž sem takto pověděl wšedně, co pověditi za mlaou powinnost sem si poškádal, těmito slovy je laučim do opětného se wzhledání od mých Wolců: ať žije vlast!

Pest 868 w měsici Marcuse.

Česte oznámení.

Čtení Wolce!

Za mlaou powinnost sem si poškádal, osobně se do kruhu mých Wolců dostavit, abych zpráwu dal o těch předmětech, které po tyto poslední měsíce sněm krajinský zaujímal a co zákony pozůstavené jšau: — kterážto zpráwa spolu také obsahuje w sobě počtu wydáni z mého dosawádního učinowání, které w smyslu zákona po nedlaugo přestati má.

Dbyčejně docela w jiné podobě spatřují učinowání sněmu krajinského ti, kteří běh jeho z daleka powažují, a zase jináče soudí ti, kteří sami tam pracují a dle powinnosti jakoby koleja celého stroje pohybuji. A tak asnad obtudto pochází, že rdyž z jedné strany zákonodarci z nečinosti obwinowáni býwají, na druhé straně jednotliví audowé zákonodarstwa pod břemenem jeho již padají, tak že jediné s nejwětšim aušlím a sebe obětowáním w stawě jšau wznesse-

összeroskadnak, s csak egye-
dül a legnagyobb erőmegfe-
szítés s önfeláldozás segélyével
képesek eleget tenni fenséges
de rendkívül fáradság teljes-
kötelességüknek.

Ez elismerést különösen ki-
érdemlik a képviselőház azon
tagjai, a kik az egyes bizott-
mányokban működtek, mert a
törvényhozói teendők legter-
hesebb része ezeknek jutott
osztály részül, a mennyiben
az előkészítő, az úttörő felada-
ta, s az elvi harc keresztül
vivása, e választottak köteles-
ségévé vált. Különös elismerés
jut e helyen az ellenzék azon
tagjainak, a kiknek e bizott-
mányok kebelében pártunk
akaratánál fogva hely jutott.
Ez általam mélyen tisztelt elv-
társaim minden talpalatnyi
elvi talajért keményharczot
voltak kénytelenek végig küz-
deni, a mely harc — s ez az
elismerésen kívül egyedüli ju-
talmuk — ha teljes győze-
lemmel nem is érhetett véget,
de vívmányokat nem egy al-
kalommal tud felmutatni.

Az itt felemlitettek némi
bizonyítékául, röviden felem-
litem azon bizottmányokat
melyek kebelében az iményt
jelzett munkásság kifejlett.

Legelső helyen em-
litendő itt a pénzügyi
bizottság, mely az egyes
adótörvények s a költségvetés

né, ale přetěžké povinnosti své
vyhověti a zadost učiniti.

Takové uznalosti jmenovitě ti
audové zasluhují, kteří w jedno-
tlivých výborech pracovali, jimžto
se nejtěžší částka zákonodarné prá-
ce dostala, nakolik totižto jim na-
ložena byla povinnosti přípravu
činiti, cestu klesiti a právních zá-
sad boj bojovati. Na tomto místě
obzvláštěti uznalost náleží těm od-
porné strany údům, kterým se k
větší náší stránky ve výborech
misto dostalo. Tito mně wysoce
wáženi moji spolubojovníci museli
za každou píď zásadního a práv-
ného stanovistě podniknouti kru-
tý boj, kterýžto boj — a toť jest
kromě uznalosti jediná odplata je-
jich — ačkoli se sice s dokonalejším
a úplným vítězstvím nemohl skon-
čiti, přece má co wybobíl a může
to ne jedenkrát proufázat.

Na důvod toho, co tu řečeno,
připomenem ty výbory, w nichžto
se ono účelnování wyvinulo.

A tu na prvním místě má se
zpomenouti pověřenctwo w peně-
žité záležitosti, které za dlouhý čas
bylo zaujaté otázkou o jednotli-

megvitatásával volt hosszasan elfoglalva; e bizottságnak juttott minden esetre a legtöbb, s úgy szólván legfontosabb teendő osztály részül.

A pénzügyi bizottság egyik legkitünőbb tagja volt Ghyczy Kálmán elvbarátunk s pártvezéreink egyike, a ki különösen a jövedelmi adó tárgyában sikerteljes vívmányokat volt képes — elvtársai által támogatva — felmutatni.

Felemlitendőnek tartottam e körülményt különösen azon oknál fogva, mert a jövedelmi adó megállapítását, következetes keresztülvitelét s fejlesztését, mindenek felett szükségesnek s kívánatosnak tartom, különösen azért, mert ezen adózási nem által oly vagyon adóztatik meg, a mely nem képezvén sem fekvőséget, sem pedig fogyasztási cikket, eddigelé leginkább eltudta kerülni az adozás mindnyájunkra nézve egyenlő kötelességét, vagy legalább igen csekély mértékben teljesítette azt; a jövedelmi adó képezheti szerény véleményem szerint egyedül azon alapot, melyet kifejtve, s hasznosítva, lesz majdan a jövőben leszállítható igazságos mértékre a földadó.

A jövedelmi adóról alkotott törvényhatóságát különösen emelni fogja ez adónemnek kivetéséről szóló része, a mely

wých zákonech daně a nákladkou; tomuto powěřenictwu dostala se na každý páb ta nejmětšší a tak řečeno nejpowahyhodnějšší práce a úloha.

Seben nejnamentějšší a nejwytěčnějšší úd powěřenictwa w peněžitě záležitošti byl Koloman Ghyczy, přítel nassich zásad a jeden z wůdců nassich, který jmenowitě co se týká daně za důchodky s dobrým prospěchem pracował, w čemž sme mi ho mocně podpírali.

Ja to sem měl, že se tato okolo stojnost zvláští pro tu příčinu má připomenauti, poněwadž za příliš potřebnou a wyžádanou věc bržím, aby se dan od důchodků ustanowila, potom důsledně provedla a wywynula, obzwláště proto, poněwadž tato dan padá na majetok ani pod jménem uzemku ani pod jménem trouhy, a tak posawád obyčejně wyhla potřebě a powinnosti obecných poplatků, aneb takowé jen w chatrně míře plnila. Podle něho stromného domněni jediné dan od důchodků může býti takowý základ, na kterémby se dan od uzemku podle míry spravedlnosti dala a mohla umenšiti.

Moc tohoto zákona o důchodkové dani obzwláště to pozdwiňuje, jako ona má podle něho na hlavy wyhodena býti; zákon zajiště

törvény legnagyobb részben helyhatósági s a nyilvánosság eszméi szerint levén alkotva, már ez oknál fogva is több előnyre s nagyobb életrevalóságra bir kilátással.

S épen e tekintetben gyakorolt legnagyobb befolyást a pénzügyi bizottság kisebbségének, az ellenzék tagjainak külön véleménye, melynek majd nem minden tételei utóbb a központi bizottság által elfogadtatván, törvény beigtattak.

A só, és dohánybe jövedékre nézve nem tud az ellenzék hasonló eredményt felmutatni; a só árát ugyan is az egész országban egyenlő összegben kívánta volna az ellenzék megállapítani, a mi véleményem szerint valamint az igazságnak s méltányosságnak, úgy az ipar s mezeti gazdaságigényeinek is leginkább megfelel; de e tekintetben kénytelenek valánk beelégedni az eszme megpendítésével, annak keresztül vitelét s életbe léptetését egy pártunkra nézve előnyösebb időszaknak tartván fel.

Hasonló sors érte azon indítványunkat, mely szerint a dohány jövedéknek tartamát bizonyos időhöz kívántuk kötni, a mi megnyugvást szerzett volna azoknak a kik annak megszüntetését óhajtják ugyan de annak rögtöni eltörlésének

ten wětšim dilem dle domněni místních wrchnosti a wěřejných zásad nařízen jest, a již i proto má wětšii přednosti a jest na swět úspěššii.

Nu a právě w tomto ohledě menšina powěřenictwa w peněžité záležitosti, čili odporná stránka swym wplywem nejwice wykonala, jejížto osobitně domněni potomně téměř došlowně přijato a w zákon uwedeno bylo.

Ohledem na příjmy ze soli a tabáku - dohánu - nemůže odporná stránka podobný wšledek ukázati. Nebo cenu soli bylibychom žádali po celé krajině rovnau ustanowiti, což dle mého domněni právě tak spravedlivé a slusné, jako i průmyslu a hospodárstwu byloby nepřiměřenější a nepřospěšnější. Tu awšak museli sme s tím upokojniti byti, že se ta wěc aspoň naštrklawzpoménula; její provedení pak a do žiwota uwedení odložili a ponechali sme si na jiný čas nám příznivější.

Podobný los měl náwrh náš tykajíc se dohánu, a nepodařil se nám. Žádali sme totižto, aby příjmy z dohánu jen do jistého času takto zůstaly, a to k uspokojení těch, kteří žádají sice, aby monopol dohánowý přestal, při tom ale i přewědčení jšau, že kdyby se to z

lehetlenségéről s felette káros voltáról meggyőződtek amennyiben igen számos érdek azt kívánja, hogy a dohányjövédék megszüntetése fokonyként eszközöltessék, nehogy azon mezei gazdák, a kik a dohányültetés érdekében szerelték fel gazdaságaikat mértéken túl, s igazságtalanul károsodjanak: — de tekintve épen e körülményt, igen hasznos s czélszerűbb is volna kimondani előre az időpontot, melynek beálltával a dohány jövedék megszüntetése be fog állani, mely esetben mindenki előre tudta volna mihez tartsa magát, s mi irányban fejtsen ki tevékenységet.

Ami a pénzügyi bizottság a költségvetést magát érdeklő működését illeti, erről ez úttal még nem tehetek említést, miután a költségvetés csak Szep-tember hó másod felében kerül a ház elé.

Az ország különösen anyagi fejlődését, érdeklő munkásságot fejtett ki a vasúti bizottság, mely a törvénybe igatandó egyes vasútak alap terveit, s az előlegesen kötött szerződéseket vizsgálta meg, s mondott azok felett véleményyt.

Az e négyhó alatt véglege-

náhla stati mělo byloby i nemožně i welmi škodliwe; a proto žádaji, aby to pomalau a stupniwě šlo, obled beric na ty hospodáře, kteří swá hospodářstwa cílem saděni dohánu usporábali, a následkem takowé proměny do weliké by škody upadli. Ale právě obledem na tuto ošlostojnost, byloby welmi užitečné a cíli přiměřené býwalo napřed oznámiti tu dobu, s kterou přijmy z dohánu přestati mají, aby každý za w času wěděl čeho se držeti a čeho se lapati má budieně.

W tom, jako pracuje powěrenictwo imenowitě w záležitosti wyšetření nákladů, na tento čas ještě nemohu zmínku činiti, poně-wadž ta wěc ještě jen w druhé polowici měsíce Septembra přijde před sněm.

W tom, co se obzwláštne hmotného wywinu a tělesného dobrobytu krajiny naši dotýče, pracowalo powěrenictwo w záležitosti železnic, popřehlédnúc plány a kontrakty železnic do zákona uwěsti se majících a wyrknúc o nich swě domněni

Pod těmito čtyryma měsici do-

sen megszavazott vasútak a következők:

1. Az alföld észéki, illetőleg fumei.
2. A hatvan-miskolczi.
3. A zákány-zágrábi.
4. Az éjszak keleti, melynek fővonala a debreczen-szatmár-szigeti.

Tekintve az itt felemlített vasútvonalakat, lehetlen szemelőtt téveztentünk azon örvendetes jelenséget: miszerint a vasúti ügyben tetemes előnyököt képes felmutatni az ellenzék, a mennyiben két fővonal: az alföld észéki, a mely egyszersmind biztosítja az alföld fumeit, és a debreczen-szatmár-szigeti vonalok, az ellenzék működése nyomán lettek létesítve s életbe léptetve.

Vasút hálózatunk, ha nem foguak késni a még szükséges vonalok megállapításával, nagy életképességnek fog örvendeni a mennyiben biztos alapját vetendi meg azon sűrű hálózatnak, mely utóbb az egyes fővonalokat összekötő vagy azokból kifolyó kisebb tartományi s helyi érdekű vonalok összegéből fog elő állani. A még létesítendő — még pedig legközelebb létesítendő — vonalok közé sorozom véleményem szerint a következőket.

1. Az észék-károlyvárosit, a mely egyszersmind kiegészi-

blasowalo a konečně uzavřelo se stavent naslebujičich železnic :

1. Dolnozemsko esecká, cíli na Rieku Flume.)
2. Hatwanfko-miffkowská.
3. Zákanfko-záhřebfská.
4. Páunočno-wýchodni, s hlawnim řahem Debrecinfko-satmárfskofigetfšym.

W záležitoři železnic tu zpomenuťch musí řazdému do oči padnaut ten potěffitelny úřaz, že tu odporná stránka mnoho prospěšného jako swau zásluhu mŕže dokázati, nakolik totížto jeřim pásobenim a ućinowaním dvě hlawni cesty : dolnozemsko- esecká, která spolu také i dolnozemsko-flumejškú bezpeći, a potom Debrecinfko-satmárfskofigetfškú do řivotu uweďny řiau.

Dřnowa naffich železnic, jeřtli se jen jeřtě s ostatnymi wěc nupozři, welmi řivotu přiměřenon se býti dokáže, nakolik později z ní budau se dále řnuwatt řiné mnohé poboćni cesty železné, řřze které se poweďe ř hlawnim železnicem a obtud do menřfich řrajin a meřř powahy hoďných. Řá poble mého damněni tak řaudim, že jeřtě a to ćim řřur, naslebujići železnice maji ustanowené býti :

1. Eeckó-károlywárořfšká, která také ř částky ř doplněni ne-

tő részét képezendi a független alföld-flumei vonalnak.

2. A nagyvárad-kolosvárb Brassói, a mely alapja a királyhágóntúli vasúthálózzattal.

3. Az északi vasút, a mely egyenes vonalban köti majdan össze Odenherget, helyesebben mondva Europa északi részét Pestel, s gabonakivitelünk egyik conditio sine qua nonja.

4. E vonallal egybekötve, s azt kiegészítve a Gömöri vasút hálózzat, a mely vasiparunkat fcgná versenyképessé tenni.

5. A nyitra-völgyi vonal.

6. A győr-gréczi vonal.

Némi figyelemre méltatva s összeegyeztetve a most megszavazott vasútvonalokat, a még megszavazandókkal, oly főhálózzat képe tárul szemünk elé, a mely az ország minden vidékének s részeinek érdekeit ha teljesen ki nem elégíti is, de a főbb pontokat érinti. — Ugyan is a Dunántúli részek, Horvátország, az egész felföld, a királyhágóntúli részekkel, a Tiszántúli, valamint a Duna, és Tisza közé, mind birandanak oly fővonalakkal, melyek egy egészséges és életképes közlekedési jövőnek vetik meg alapját.

Ha majd e fővonalok mind meg lesznek szavazva, csak is akkor állhat be hazánk törvényhozására nézve azon idő-

spojené dolnozemsko-flumejské železnice staužila.

2. Welsowaradinsko-Kolossvársko-brassowská, která je základem železnic poza Kírályhágó.

3. Půlnocní (severní) železnice která Dbenberg, aneb raději řečiem půlnocní stranu Evropy rovným tahem s Pesti spojí, a jen pod tauto wýminkau možné jest ob nás oblé wymážíti.

4. S tauto železnicí w spojení byla by osnowa železnic gemerských která působílabý to, aby nasse železné kupectwo mohlo s jinými w záwod běžeti.

5. Železnice dolinau nitraškau.

6. Kábško-grecška cesta železná.

Obrátimeli poněkud pozor na tuto věc a srownámeli železnice již přislíbené i těmito, o nichž se teprw rokowati a hlasowati má : teby ukáže se nám takowa osnowa železnic, sfrze kteráu, bytby i prospěchu každého okolí w krajíně nebylo wyhoweno, jistě ale hlawními punkty k tomuby směrowalo. Nebo na ten způsob zadunajsko, Chorwátsko, celá horní strana, Kírályhágó a okolí i pomezi dunajské a tíské měloby takové hlawní železnice, na kterýchby ozaj zdrawé a na swét síce kupectwo a t. d. swau budaucnost založilo.

Potom, když jsem krajinský k těmto hlawním železnicem přiblíží, ale pravím jen potom může nastati ta doba, aby mohlo býti řečeno,

pont, melyben kimondja: miszerint több államgarantia mellett létesítendő vasutat nem fog megszavazni. E megszavazott vonalok ugyan is oly életrevaló hálózatot képeznek, melynek a részletekben való kifejtése már az egyes vidékek teendői közé tartozik.

Amit az ország vasútakra költ, az nem egyéb hasznosan beruházott tőkénél, a mely idővel tetemesen nevelendi hazánk vagyoni állását, s jövődelmezőségét, annyival inkább, mert csak azon esetben számíthatunk arra, hogy az államsegély az egyes vonalok által igénybe vétetni többé nem fog, ha az egyes vonalok összeségökben oly hálózatot képeznek, mely önmagát kiegészítve s czélszerű végpontokat érintve, valamint jövedelemre úgy belbecsre nézve is, folyton emelkedik, részben pedig megszilárdúl; a mi teljesen be nem végzett végpont nélküli, a hálózat igényeinek meg nem felelő vasút vonalakra nézve csak ritka esetekben szokott bekövetkezni.

Felette nevezetes, s Magyarország jövődjő alakulására nézve rendkívül fontos munka jutott azon országos küldöttségnek is, a melynek a Horvátország részéről küldött bizottsággal a

že stát cili krajina nebude wice dobre stát za staweni železnic. Nebo tyto již zastítené hlawní cesty tak jsau sporádané, že od nich k prospěchu jednotliwych ofoli a měst domácími silami bude možno pobocni železnice usfutečniti.

Cofoli krajina na železnice trovi, to se má jako dobře založený kapitál považowati, z něhož budacně náramny zrust brati bude majetnost a důchobek wlasti, tím wice, nebo jen tak se můž na to bržeti, že od krajiny pomoc wice nebude žáwána, jestli jednotliwe železnice spolu takowau syt a ofnowu působily, kteráby sama sebe doplňowala o wycelila a k cili přiměřeným púnktům dosahowala, aby tak z ohledu důchobků a wlastní ceny se zmáhala a částečně se opewnowala : což při nedobkonaných, meze nedosahujících, potřebě ofnowy newyhowujících železnicích jen žitka se stáwa.

Přebúležitá a strany budacního prejinaceni Uhorska welice považy hodná auloha dostala ja i tomu wyslanstwu krajinskému, které s wyslanstwem chorwátským pracowalo w otázce a záležitosti o porownáni se s Chorwáty. Patričné

horvát kérdés kiegyenlitése vált feladatává. A bizottság befejezete teendőit s a ház elé terjesztette munkálatát, de e munkálat tárgyalás alá még nem kerülvén, ennek egyes részleteiről ez úttal véleményt ugyan nem mondhatok, de bizvást kifejezhetem a feletti örömemet, miszerint remélyhetőleg valamint a Horvát úgy a magyar országgyűlés is a magyarhorvát kérdést e munkálat nyomán ki fogja nemcsak egyenlítani, de hosszú időre megoldani és rendezni is.

Meg vagyok győződve, hogy tisztelt választóim a részben teljesen egyetértének velem, hogy reánk nézve örvendetes eredménynek mondható a horvát testvérekkel való békés együtt haladás helyreállítása; a mit az ármány, félreértés és indulat megbontottak, az a higgadt megfontolás, az érdek egység, politikai érettség s szabadelvűség ismét egybekötik, a mit részemről minden tekintetben vivmány gyanánt constatálok.

A Magyar-horvát kérdés megoldása — hazai szempontból elemezve azt — különösen két irányban bír fontossággal. Az egyik irány, a külföld irántunk eddig táplált fonák véleményét hazudtolván meg, válik fontossá; a másik irány

powerenictwo práci swau sponctlo a dílo své snemu přebestřelo, než dílo to jestte k pojednawani wzato nebylo, a tak na tento čas jestte nemohu o výsledku jeho zmínku činiti. Bezpečně ale wyjemujem tu radošt, že možno uřat, že na základe toho díla i chorwátský i uheršský snem otázkú chorwátsku netoliko porowná a rozlaustí, nýbrž i na dlahé časy dobře řídí.

Tohoť jsem přesvědčeni, že ctení wolícové moji w té částce jenu jedného domněni jsau, že pro nás potěšitelný výsledek jest to, aby naši bratři Chorwáti dále s námi w pokojí setrwáwali a pokračowali. Co nekdy škrze lešt, nedorozumení a náružiwost bylo rozerwano, to mírná rozwaha, obecný prospěch společný, politická dozrelost a swobodno myšlnost nepředpojată nyní již opět spolu wíže: což já z mé strany w každém ohledu za patrný již a wyhru požlábám.

Otázka uherško-chorwátská, z našeho stanovíště powážená, obzwláštne na dwe strany jest důležitá. Na jedné strane škrze to přestalo a jako lživé se ukázalo jiných krajín o nás převrácené domněni; na druhé pak týká se to jedné naší domácí hlawní otázky,

pedig belső egyik főkérdésünket érintvén s oldván meg né-rész miben, rendkívül nevezetes.

A külföld egy nagyrészében, s az utóbb lefolyt évek alatt különösen Franciaországban képeződött oly forma közvélemény, mintha mi magyarok sokkal szűkkeblűek, büszkébbek, s gyengébbek volnánk, sem hogy a nemzetiségi kérdés megoldását tőlünk remélni, s feltenni lehetne. Leginkább Horvátországra nézve terjedt, s koholtatott pedig e vélemény, úgy levén állítva az ügy ellenünkben, mintha egyedül mi magyarok, s nem más tényezők is volnának oka e két oly hosszasan békében egymás mellett élt nemzetegyenetlenségének. Miután 1861-ben a fehér lapot megadta s biztosította a magyar törvényhozás Horvátországnak, még inkább felzúdultak Horvát elleneink, s minden kitelhetőt elkövettek hogy a netalán javunkra változó közvéleményt ne csak elfojtsák, de ellenkező ellenséges áramlatba tereljék.

S e mivelet nagy részben sikerült is.

A szorosán Magyarorszá-gban velünk együtt élő nemzetiségek azon része, amely nem a közhaza felvirágzását s boldogságát, hanem mellék, az ország érdekeivel ellenes czé-

jeizto rozlaussteni jest mimoradné pomázně.

Na wenkowě, jmenowitě we Francižsku pomínulé roky powstalo o nás takowě domnēni, jakoby chomy maďari mnohem ůzkoprsējsi, hrbsi a slabši byli, nežby se o nás rozlůstnēni národni otázků o celáwati aneb jen myšletí mohlo. Domnēni pak to nejwice potahem na Chorwátsko bylo o nás w myšléně a rozneseně a tak proti nám nastrojēnē, jakoby chom jedine my maďari byli působcowě a pŕičiny swáru s Chorwáty od tolika let s námi w poŕoží žiwšimi. Řeky zákonodárstwu uheršké r. 1861. Chorwátům kartabianku dalo a zabezpečilo, tedy nashi chorwátski odpŕicowě tím wice žhŕlki a se zbauřili, ucinisše co jen mohli, aby wšseobecně budaucne mozne domnēni — ačkoli k jejich dobrému směrůjici — ne jen uduřili, nybrž na pole neprátelstwa wytáhli.

A tato praktyka se jim wětšim dilem i podarila. Totižto národnosti tu w samém Uheršku s námi bydlicich ta částka, která nenastěduje rozkwětu a blaha společné wlasti, než swě wlastni, pobočni, cilum krajinským odporně cíle má, toto chowáni se Chorwátů chěje

lokat követ, a horvát nemzet e magatartását kiaknázza, s e főkérdést használván palástul s előrstül, — igyekezett magának a magyarok ellen érvényt, állást s nyomatékot szerezni. Itt ott ez sikerült is a közhaza elleneinek, bizonyítja ezt az 1861-től 1867-ig terjedő korszak, mely alatt Horvátország ellenséges állása által felbátorítva, Magyarország feldarabolása volt a nemzetiségi kérdést megmetélyezők jellegje, s fő törekvése.

Alig szükséges ezek után bőven taglalgatnom, mi rendkívül fontos ily előzmények után a Horvát kérdés megoldása; a megoldás Horvátországgal mint társországgal s nemzetileg egyenlítővé ki a függő kérdéseket, sok tekintetben a főtényező elesése által a kisebb tényezőket gyengíti, — kivált miután most Európaszerte megleend hazudtolva azon téves, s ellentünk koholt fogalom: — mintha mi magyarok nem tudnók vagy akarnók megoldani a horvátkérdést, mint a mely egyszersmind a nemzetiségi kérdés fő súlypontját képezi.

Felmerülvéu e helyeu a nemzetiségi kérdés eszméje, lehetlen elhallgatnom egy e kérdéssel ha nem is közvetle-

použití a z nebo čerpati, ušlowlala se proti mađarum staw a položení sobě zaujati pod zášterau a foraušwi onne hlawní otázky. Což se tu i tam i podarilo neprátelum společné wlasti, a potwruje se tím, že od roku 1861—1867-ho, of meleni jsauce položením Chorwátúw, národní otázky otrowitelé rozfusowáni Ubersťa za hestlo si wjzali.

Po takowšyto uďalostech jať wázne by bylo otázky Chorwátšké rozhodnuti, o tom asnad není mi potřebné obširnejší datazowáni. S Chorwátštem jako s krajinou podružnau a jako s národem rozlaustitwšse sawwšlé otázky, to došahujeme, že kbyž hlawní faktor odstránen jest, i menšší faktorštw slabne; wlaššti kbyž nyní jíž po celé Europe co lež dokázán bude ten bludný a na nás wymyšlený pochop: jakobychom my mađari neumeli aneb nečteli Chorwátškau otázku rozriešit, na kterau ipolu taťe i otázky národní hlawní wáha padá.

A kbyž na tomto místě otázka o národnosti nám na myšl wstaučila, nemohu zamlčeti jinau, byťby i jen prostředne s onnau saw-

nül, de legalább közvetve egybe függő kérdést, mely a most lefolyt ülészak alatt törvényczikk képében megoldatott a hongyülés által. Azon törvényczikket értem a mely a keleti vallásúak két metropolitává történt elválasztásáról szól. E törvény sokkal fontosabb s nevezetesebb, mint a mily fontosnak s nevezetesnek sokak által tartatott, s tartatik jelenben is. E törvényczikk az által, hogy egy metropoliából kettőt szervezett, a román nemzetiség egy régi hő vágyának felelt meg, s nem egy szerb méltáuyos s igazságos érzületének is eleget tett; biztosítja továbbá a keleti vallásúak önkormányzatát vallási s nevelési ügyeikre nézve, a mely önkormányzatot mi nagyra becsülték, és becsülik nem csak a protestansok, de az újabb időben a katolikusok is, mindnyájunk előtt tudva van. Az önkormányzate biztosítása részben megoldja egyszersmind a nemzetiségi kérdés egyes postulatumait is, a meny nyiben a nyelv kérdését az egyház s nevelés terén tisztázza s a szabadság s viszonzóság pajzsa alá helyezi.

Im azon tekintetek lánczolatata, melyeknél fogva én e törvényczikket rendkívül fontosnak s mind a szabadelvűség terén való haladást jelzőnek,

woslaw otázku, která w pomínulých zasednutích co článek zákona snemem krajinským rozhodnuta byla. Ten článek rozumím, kterýž zní o wywołení dwau metropolitů pro wýchodní církev. A tento zákon jest mnohem důležitější a wyznamnější, nežli za jaký držán byl a drží se ještě i nyní. Nebo článek tento, místo jednoho metropolitana nařídil dwau, wyhowel tím dáwní wrauci žadošti Románu, jako také i sprawedliwému a sluffnému citu nejednoho Srba; dále pak zabezpečuje círwi wýchodní samozpráwu we wychowávání, wyнауování a wěcech náboženských: kteraužto samozpráwu ob jakžiwá jak welice sobe wážíli a wáží netoliko protestanti, než za nowejších časů i římsko-katolíci, wůbec známo. Toto zabezpečení samozpráwy lůstti ipolu také i jednotliwé postulata otázky národní, nakolik totižto otázku užívání řeči na poli církwním a wychowáwatelském do čísta přiwodí a klade jí pod štít swobody a wzájemnosti.

3 techto ohledů já onen článek zákona za náramně důležitý a za radostný pokrok w swobodnomýslnosti pokládám: z tohoto náhledu i obporná stránka wyššedší, náwrh

örvendetesnek tartom; a mely nézpontról indult ki az ellenzék is, etörvényjavaslatotnem csak általánosságban, de részleteiben is elfogadván s magáévá tevén.

Megemlítvén azon törvényjavaslatokat, melyeknek a képviselőház által történt elfogadását, bizottmányi tárgyalás előzte meg, egyik főfontosságú törvényjavaslatáról kell még különösen megemlékezni. A védrendszerről szóló törvényt értem itt. E törvény javaslat keletkeztét egy év óta várta a törvényhozás, ama lázas nyughatlanságtól kísértén, a mely méltán megszokta lepni a törvényhozókat, a hányszor a közhazára nézve ehez hasonló fontosságú s a nép minden rétegeitegyaránt érdeklőtörvény keletkezéséről szó van. A védrendszerről szóló törvényjavasla mely mint egész három részre oszlik, a véderőről, a honvédségről, és a népfelkelésről szóló törvénycikkekre, — úgy a mint az a kormány részéről a ház asztalára tétetett, a két fő elv kivételével szerfelett gyarló hiányos s sok tekintetben, különösen közjogi tekintetben károsnak volt mondható.

A bizottmányi tárgyalás azonban lényegesen javított ugyan e javaslat egyes pontjain, de koránt sem birta an-

onoho zákona netoliko wübec, nýbrž častecne přijala a si ho oswojila.

Wzpomenuw již náwrby zákona, o nichž se w powěřenictwých a wybořech jednalo, prv než snemownu přijaty byli musím se ještě o jednom hlavně důležitém náwrhu zmíniti. Rozumím tu obzwláštne zákon o obrane zuející. Náwrh tento zákonodarstwo již od roka očekávalo, a mraz je přechožil, jako wübec, kolikrátkoli řeč jest o zákoně podobně důležitém, wztahujícím se na společnou wlast, a pronikajícím wšech tříd a wrstwy lidu. Náwrh o obrane wlasti rozpadá se na tři částky: na stly obranné na obrance a na powstání lidu, a muž o nem řícti, že krome dwau hlavních zásad, tat jako obwlády na stul snemowny položen byl, příliš křečty, chybný a w mnohem ohledu, zwlášt w ohledu wšseobecnych práw, stobdlný byl.

Powěřenictwo podstatne fice napravilo w nem jednotliwé punkty, než nikoli newlábalo wšech jeho stiny a nedostatky odstrániti.

nak minden árnyoldalait kikütszöbölni. Elismeréssel kell megemlékeznünk e helyen az ellenzék azon férfairól, a kik mint e bizottság tagjai mindent elkövettek, hogy az ellenzék nézpontjai emelkedjenek érvényre; ha teljesen sikert aratni nem bírtak is, de annyira még is javítottak a sok tekintetben gyarló munkálaton, hogy az ellenzék a bizottságilag részben megváltoztatott javaslatot a részletes tárgyalás alapján elfogadhatónak ítélte előre kijelentvén: miszerint azon esetben, ha módosítványai el nem fogadtatnának, a törvényt általánosságban és részleteiben elfogadni nem fogja.

S a mint előre kimondatott, úgy történt is; — mert az ellenzék módosítványai egymásután elkésvén, természetsszerűleg „nemmel“ valánk kénytelenek szavazni a végleges megszavazás alkalmával, noha a véderőről szóló törvényjavaslat alapelvét, az általános hadkötelezettséget, mint a democatia, az egyenlőség s a szabadság fogalmainak megfelelő elvet, mint olyat különösen, melynek nyomán egyedül képesítetnek az államok tönkretűtás nélkül fentartani, a jelen nyomasztólag ható fegyveres békét, az ellenzék is magáénak vallja.

S uznaloſti máme ſe tu rozpo-
menauti na ty odporné ſtránky
muže, ſteržito, jako audové po-
werenictwa, wſſečo učinili aby
náhlebům ſwým platnoſt wyžſſkali
Což ačkolí ſe jim auplne nepoda-
řilo, předece natoſik ponaprawili
bilo to wſſelijak chatrné a nedo-
konalé, že je w té způſobě ſtránka
odporná za záſlad čaſtečného po-
jednávání položití mocti uſaudi-
la; ale i hned tať ſe oſwědčila, že,
jeſtliby změny ſřze ni učiněné při-
jaty nebyly, ona ten zůfon ani w
ceľku ani w čaſtľach nepřijme.

A jako napřed řečeno bylo, tať
ſe i ſtalo. Nebo kdýž změny od-
pornau ſtránkau učiněné jedna po
druhé odpadaly a přijaté nebyly:
přirozeně muſeli jíme w čas ko-
nečného hľaſování odpowěditi, že
„nikoli“; ačkolí nawrh o ſile obran-
né zuejici, totž wſſeobecnau za-
wázanoſt k wojaniſtwu, w hlawni
záſadu, která tať s democratii, jako
i s pochopením rownoſti a ſwobody
je ſrownává obzwláſtně jako ta-
lowau, dle které jediné možné jeſt
ſtátum bez pádiu ſetřowati a zdr-
žowati poſoj nynejſſi jen na zbroje
zaſožený a nás tlačici, i ſtránka
odporná ſi přijmowila.

A véderőről szóló törvényjavaslat hiányait, — eltekintve annak helyes alapelvétől — különösen közjogi árnyoldalai képezik, melyeknek a közös hadügyér szentesítése; a magyar hadseregnek, mint az az 1867-ki XII. t. cikkben történt, meg nem említése; a közös hadügyérnek azon ügyekben való avatkozása, melyeket törvényeink értelme s azok általunk történt értelmezése szerint nem közös ügyeknek ismertetnek el; s végre az ujonczok számának tíz évre történt megállapítása, a mely időszak ha csak öt évben állapítatik meg, szinte megfelelt volna a bár mely oldalról támasztott, vagy támasztható igényeknek.

E lehangoló jelenségek mellé, mint némi vigaszt fel kell azonban említenem, miszerint a fokként némileg megszilárduló bizalom egy jelének tekinthető az, hogy Ő Felsége akaratánál fogva, a magyar ezredek bizonyos időszak lefolyása alatt a hazába fognak visszatérni, — hogy a magyar ezredekbe, s csapatokba a mennyire lehetséges magyarországi honfiak fognak mint tiszték alkalmaztatni, — s hogy műszaki csapatok s ezredek fognak majdan alakítatni, mint a melyek léte egyedül képes ki-

Návrh zákona o síle obranne znejícího, co se hlavní zásady tčce dobrý, obzvláštne obledem wšseobecných práw nassebudjeti nedostatký má: narizeni spolecného náčelníka — komandanta wojenského; zádna zmínka o wojíku uherškém, jako se to r. 1867. VII článku stalo; spolecný náčelník wojenský mihalby se do wceli a záležitošti, které w smyslu zákoni nassich a jako my je wykladáme, nejsau záležitošti spolecně; naposledy čas wojanstwa na deset roký určeny, což i petiročně zobpowidaloby obzvláštne powstati mohoucímu požádám.

Mezitím ale při těchto nás zamucujících úkazech a znameních musím připomenouti, že nejaký znač důvery pomalau a stupniwe mezi námi se utwarzují naležáme w tom, když Jeho Weličenstwo weli, aby po wplynuti jisté doby uheršské regimenty a pluky do wlasti se nawrátily; do nich, naskoklik možné, nassinci za důstojníky — officiry staweni byti, a že uspořádají se wojenská obory — Geniecorps, — což jak tak zobpowidaloby aspoň jakemusí prwotinnému pochopu uheršského wojíka.

egészíteni a magyar hadsereg bármi zsenge fogalmát.

Mennyi megnyugvást, mennyi elégtelenséget s bizalmat eredményezett volna mind ez, ha szentesített törvényalakjában állapítatik meg, s biztosítatik a közhaza számára!

A honvédségről szóló törvényjavaslatot, noha egyik alkotmányos elvünk alkalmazása — a törzstisztek kinevezése ellen jegyzés nélkül történvén — abban szinte hiányzik, az ellenzék valamint általánosságban úgy részleteiben is elfogadta, mert örömmel üdvözölte amaz általunk annyira tiszteletben s jó emlétkben tartott alapelv s eszme, a honvédség életbe léptetését, mely elv ha alkalmazásában meg fog majdan felelni az igazság, a méltányosság s a polgári öntudat követelményeinek s várakozásának, idővel rendkívül fontossá, a haza jövőjét megalapító tényezővé váland.

A népfelkelésről szóló törvényjavaslatot miután nem kényszerítő szabályok hanem egyedül az önkénytelenség elve van abban alapúl felvéve, az ellenzék szinte elfogadhatónak ítélte.

A védrendszerről szóló törvényjavaslat most már elfogadattván a többség által, törvényé vált, s mint ilyen joggal megköveteli önmaga számára

Jať muohé uspokojeni, žadostem nassim žadost učiněni a koliká důwěra bylaby odtud naslebowala, řbyby se to bylo w zprísobu zjawě ceněho zákona k dobrému společné wlasti ustanowilo a zabezpečilo!

Náwrh zákona o obrancích frajinšých znějici actoli i w tom chybje upotrebeni jedné konstitucionální zájady, aby se wyjmenowáni důstojniku sstabilních bez kontroly dālo — stránka odpornā celkem i částečně přijala, s radosti witawssitu od nás welice čtenau a w dobré paměti zachowanau zájadu, obranstwo frajinšké do žiwota uwesti; čterážto zášada, jestli sprawedltwě, slusně a dle očekávání občanšké sebewowědomosti upotřebená bude, mimorādne wāžnau se stane a budaucnost wlasti na dobrý základ postawi.

Podobně i náwrh o powstání lidu, ponewadž ne zášadu nášlinošti, než zášadu dobrowolnictwa wyslowuje, za přijati se mohauci sme uznali.

Náwrh o saustawě obrany frajinšké již nyní sřrže wěssinu přijati a zákonem učiněn jsa, od každěho prawěho wlastence dobrým prawem čest ř požaduje: nebo čest a po-

minden igaz hofí tiszteletét, — a törvények tiszteletben tartása levén az egyes államok támasza, s talpköve.

Elmondottam s jeleztem némileg a törvényé vált javaslat árnyoldalait, hibáit, fogyatkozásait, felemlitém ama két alapelv az általános védkötelezettség és a honvédség előnyeit s fontosságát is, mely két alapelvét e törvénynek az ellenzék is magáénak vallja. Kiegészítéstül szükségesnek tartom itt jelezni e törvény azon, különösen a többség által kiemelt főfontosságú oldalát is, mely szerint e törvény meghozatala képében lett az 1867-iki kiegyezés alaprajza, valóságban és véglegesen kiépítve s betetőzve. Mondom jelezni kívántam e körülményt, mint a melyre a közel jövőben is, már nem egyszer hivatkozás fog történni, különösen az ellenzék részéről, mint a mely köteleességszerűleg el nem feledheti a „manet alta mente repostum“ jelmondatot.

Valamely meglevő törvény árnyoldalait szelidíteni vagy inkább kiemelni, — gyengéit eltakarni, jó oldalait pedig kiemelni, — mindez leginkább s különösen a kivitel dolga; s így véleményem szerint ez esetben is a kivittől függ az: vajjon a honvédségről szóló törvényjavaslat árnyoldalai

slusnost zákonum profázaná jest základem a podpora jednotliwých státůw.

Powyprawowal a opisal sem ponekud náwrhu onoho zákonem učiněného chyby a nedostatky w zpomnem tedy i dobran stránku, powahu a užitečnost onné dvoji zášady, totiž wšseobecnu záwázanost k obrane krajinské a obrance krajiny, ktréžto dvě zášady onoho zákona i odporná stránka si oswojila a přijala. K doplnění toho předmětu za potřebné držim opisati tu stranu zákona, — zvlášt od wětšiny za wážnu uznanu, — dle které tímto zákonem skutečne a konečne zawršeno bylo porownání od roku 1867 ho. Prawim, opisati sem zádal tuto okolnost, že na ni ponekduho odwołáwati se bude jmenowitě odporná stránka, powinná jsúc nezapominati heslo své „manet alta mente repostum.“

Nepěkné strany a wlastnosti zákona již ustanoweného zablájeti, aneb radeji wytykati, šlabé stránky zakrywati, dobré pak odkrywati a ukázowati : toto wšse záleží na tom, jako se zákon uskutečnuje a do života uwodí. Nášleborně podle něho domněni i w tomto pádě od uskutečnowání zákona o obranstwe wlasti znejícího wšeti bude, za-

szelidülni fognak-e, annak jó s hasznos részei pedig kidomborodni s fejlődni lesznek-e képesek?

A kivített illetőleg két fő tényező áll itt nem egymással szemben, hanem egymás mellett, — e két tényező a kormány, mint a melynek kötelessége a kivittel felett örködni, a kivített lehetőleg legezélszerűbben szervezni s keresztül is vinni; a másik hasonfontosságú tényező, pedig mi magunk, a haza józan, hazaffias, polgári öntudattól áthatott polgárai vagyunk, a mely tényező, csak addig hasznos tényező a míg a rómaiak „Civis romanus sum“ mondatának értelmétől valóban át is van hatva.

Ha mindegyikünk sietni fog eleget tenni a haza iránti polgári szent kötelességének; ha nem a pártoskodás és elégedetlenség, hanem a haza iránti jóindulat, javaink s alkotmányunk megvédésének öntudata fog bennünket lelkesíteni; ha nem másoktól, hanem önmagunktól fogjuk várni a rosznak javulását s a jónak biztos sikerét, akkor lehetlen, hogy e törvényjavaslat eredményeiben — s erről valamint én, úgy az ellenzék hazaffiasan érző minden tagja meg van győződve — üdvöt hozó ne legyen. A jövő esé-

blábilí se nedostattý jeho, a pat užitečné částky budaulí w stavě se dwíhati a dokazowati.

Co je týká uskutečnowání zákona. tu dwa faktorowé stoji ne jeden proti druhému, než jeden wedle druhého — ti dwa faktorowé jsau wláda kraji uská, jejíž powinnost jest nad uskutečnowáním bbiti, je wšsemožne cíli přiměrene zříditi a přewesti; druhý pak rovné powahy faktor jsme my jámi, jako střízliwi, wlastimilowni, občanským sebe powedomím pronikli wlastenci a občani. A faktor tento jen dotud jest užitečným faktorem, pokud smyslem a moci toho slowa římanšského „Civis romanus sum“ proniknut jest.

Jestli každý pospíhati bude zadost učiniti swe swaté wlastenečé powinnosti; jestli ne strannost a nespokojenost, než naproti wlasti dobrý jednomyslý duch a náklonnost, powedomí obrany práw a jmeni bude nás wdussewinnowati a probuzowati; jestli ne od jiných, než od nás samých ocekáwati budeme naprawení zlého a jistý prospectu dobrého; tedy není možné, aby námrbh zákona onoho wysledkem swým nebyl prospěšný a spasu ne přinesl v čemž i já i jeden každý wlastenečým duchem a citem naplnený aud odporne stránky pře swědečn jest. Co budaucnost přinese, to žádný newi: v tom awšsak

lyeit senki sem tudhatja; de arról úgy hiszem mindnyájan meg vagyunk, vagy legalább meg kellene már győződve lennünk, hogy jajveszékelés búsongás s örökös panasz egyedül czélhoz nem vezetnek; „segíts magadon s Isten is megsegít“ e jelmondat legyen vésvé mindnyájunk emlékébe, s akkor, ha a sors végzése nyomán közhazánk csakugyan veszélyben fogna valamikor forogni, meg fogjuk tudni védeni azt, a hiányos törvény dacára is. Védeni mondom, mert Magyarország állása csak addig kifogástalan s így tehát lehetőleg biztos, a míg s ha a kormány politikája a védelmet, de soha a támadást nem fogja vezér elvül kitűzni.

Im mindaz a mit rövid szavakba foglaltan a védrendszerről elmondani kötelességemnek tartottam.

Az 1868ra szóló a kormány által kért ujonz illetményt az ellenzék nem vélte megajánlhatónak, mert véleménye szerint a most elfogadott törvényjavaslat szentesítése után, s az ujonnan hozott törvény értelmében kellend majd a hadjuttalékok kiállítani.

Az utóbb lefolyt ülészek tevékenységének rendszeresebb áttekinthetése czéljából, ide igtatom azon törvényjavasla-

stíchni jíme, ašpoň myslím že má me býti přesvědčeni, že werau pauhé bedákani, smauteňi a nepřestajně se žalowáni k cili jamo newede; „pomáhej si, i Bůh ti bude pomáhati“ má nám co hešto do srđci wstípené býti, a tedy, bytby se i wlasti nasse řdy w nebezpečenstwi naležala, budeme umeti ji obrániti při wšsem nedostatku zákona. Brániti práwím; nebo šlaw Uherška jen dotud jest dle možnosti bezpečná, pokud a jestli wláda krajinská co zřadu své politiky nasledowati bude: brániti a nenapádati.

Tohle jest wšecko, co sem si o saustawu obrany krajinské řicti za powinnošt počítádal.

Ma rok 1868 jako wláda žáda-la, refrutit dat; odporná stránka neminila, toho jšauc domněni, že podle ted zasweceného náwrhu, a w smyslu wnowe pužnstaweného zákona má se dati wojška, co při chodi.

Cílem jasnejšihó přehledu, co se w pozdějšich zasednutích konalo, řladu tu pořádek některých nawrhu a uzawření, jako od Aprila do

tok s némely határozatok sorrendjét, melyek f. évi ápril havától Augusztus haváig a törvényhozás elé kerültek, tárgyalattak s törvénynyé váltak.

Első volt ezek sorában a delegationnak Bécsből való visszaérkezése után a „czukor adónak a vám vonalon való visszatérítéséről“ szóló törvényjavaslat; utóbb ezek következenek az itt jelelt sorrend szerint: „a törvények kihirdetéséről,“ „az iparkamarákról“ „a gödöllői uradalom becikkelyezéséről“ „a pénz verésről.“ „Az adók september utolsó napjáig való behajtásáról,“ „a görög k. vallásúak két metropoliává való elválasztásáról,“ „az alföld-eszéki, illetőleg fiumei vasútról,“ „a hatvan-miskolczi vasútról“ „a zákány-zágrábi vasútról“ „az éjszak-keleti-debreczen-szigeti vasútról“ „a Poroszországgal kötött kereskedelmi szerződés“ „az Angliával kötött hájósági szerződés“ „a só jövedékről“ „a dohány jövedékről“ „a bor és hús adóról“ „a ser adóról,“ „a szesz adóról“ „a czukor adóról“ „a lottó jövedékről“ „a bélyeg adóról“ „az arany és ezüst áruk finomsági tartalmáról,“ „szerződés Jungholcz községnek a bajor vámrendszerhez való csatlósáról,“ „a földadóról“ „a

Augusta w snémowně pojednawane a co zákony pozustawene byli.

Prwni takowy náwrh byl, po náwratu delegácie z Widně, o nawrácení daně cukrowé cestau myta; potom tito, nasledujícím pořádkem: „D wyhlášení zákonu; o komorách průmyslu; o inartykulácii gedellowského państwa; o bití peněz; o wybrání daně do posledního Septembra; o rozdělení církwé wychodni řeče mezi dwa metropolity; o dolnozemsko-esecké t. j. fiumejské železnici; o hatwanjsko-miskowské železnici; o zakanjsko-záhřebjské železnici; o sewerno-wychodni debrecinsko-sigetjské železnici; kontrakt s Pruskom w záležitości kupectwa; kontrakt z anglickom, w záležitości lodstwa, o důchodku ze soli; o důchodku z dohaňu; o dani wina a massa; o dani piwa a lihu; o dani cukru; o důchodku z lutrie; o dani štemplou; o obsahu fajnosći zlatých a stříbrných měcí; kontrakt s obci Jungholcz, aby se připojila k pořádku myta baworského; o dani od pozemků; o dani od výrobků; o dani od důchodku; o wyhoděni daně na hlavy a infasuwani daně; o dani od chýž a od arendy (pronájem); o ustanowě obrany, jakožto o síle obranné, o obrancích a o powstání lidu; o refrutoch patricích na rok 1868-mý.

ház és házbéradóról,“ „a jövedelmi adóról,“ „a kereset adóról,“ „az adó kivetésről és behajtásról,“ „a védrendszer-ről úgymint a véderőről, honvédségről és nép felkelésről,“ „az 1868-ik évi ujoncz illetmény megajánlásáról“ szóló törvénczikkek.

A ház nevezetesebb határozatai im ezek: „a gyorsírókról,“ melynek nyomán 12000 frt évi költség megkiméltetett és „a bírák ellenjegyzés melletti kinevezéséről“ szóló határozat, mely egy fájdalmasan érintő hiányt van hivatva legközelebb pótolni.

Kész bizottsági munkálat három van letéve a ház asztalára, u. m. a magyar-horvát pontozatok; a perrendtartásról s törvénykezés rendezéséről szóló munkálat; és a nemzetiségi kérdésben kiküldött albizottság alaptervezete.

A ház asztalára vannak letéve ezeken kívül a kormány részéről: a költségvetés, a népoktatási, a honosítási, a kisa-játítási, az uzsora törvény eltörléséről szóló, és a vadász törvényjavaslatok.

A felebb említettem törvény erejére emelkedett javaslatok közül a nevezetesebbekről máj említést tettem ugyan, de kötelességemnek tartom mindazáltal, az elősorolt 30 tör-

Wyznamnejsi uzawření sněmowni jsau : o wýchlopiscích, sfrzje co ročité 12,000 zl. s gazdubjeme, o jaubcích s kontrolleriou woliti je majicích, sfrzje co odpomuže se jednomu bolešně se nás tykajicimu nedostatku.

Na štul sněmowny složeně jest troji uzawření powěřenícě, jakožto punkty maďarsko-chorwátské; o porádku prawoty a plán podpowěřenícwa w národni otážce wyslaného.

Kromě těchto složeně jest na štul sněmowny ze strany vlády: náwrh o statnim rozjetu komput krajinský o wuchowáwání, o práwě wlastenstwa, o odprohaji, o zrušení zákona užernictwa (lichwárstwa) a náwrh o lomú (poluwacta).

Ačkoli sem již powyšše připomněl jmenowitě který náwrh došáhl moc zákona: předce držel sem si za powinnost, ž pomezi 30 připomněných náwrhu některé obzwláštne opisat, které w jednom neb druhém

vényjavaslat közül még azokat röviden jelezni, melyek egyik, vagy másik tekintetnél fogva különösérdekekkel bírnak. Ilyeneknek tartom én a Poroszországgal kötött kereskedelmi s az Angliával kötött hajózási szerződést, — nem különben a pénzverésről szóló törvényezikket.

A Poroszországgal s Angliával kötött szerződések a képviselőház, illetőleg törvényhozás által történt elfogadását azért jelzem itt, mert ez az első eset, mikor a magyar törvényhozás külhatalommal kötött szerződést czikkelyez be, a mit már mint magában álló tény is eléggé nevezetesnek tartanék, azon esetben is, ha e nevezetes tény mellé más előny nem sorakoznék is. Ez előnyt abban látom, hogy e szerződések a ház elé való hozatala által alkalom nyújtott az ellenzéknek: hogy egy függőben levő kérdést — még pedig égető kérdést — megpendithessen, s mint utóbb kifejtettek az ügyek e kérdést szerencsésen meg is oldhassa.

Szóval, az ellenzék illőleg felhasználván az alkalmat, győzelmet, még pedig haszonhajtó győzelmet képes felmutatni a szerződések tárgyalása alkalmával.

E győzelem s elégtétel tár-

obledu wzájemné jsau. Za takowéto pak já pokládám članky zákona znějící o smlauwě s Pruskom a s Anglickom, tam w záležitošti kupectwa, tu w záležitošti lodstwa, a o bití peněz.

Smlauwu s Pruskem a Anglickem od zastupitelstwa čili zákonodarstwa přijatou proto tu míním a označujem, že toto první příklad jest, kdež uherške zákonodarstwu zapísuje článek smlauwy s wenzkowem: což dle mého sárdu již samo w sobě dosti významné jest, byťby i jináče něčeho dobrého w sobě neobsahowalo a nepřínášelo. Ale, že ony smlauwy staly se předmětem zastupitelstwa a sněmu, při tom i to dobré zníšlo, že zawdala se opposiciei příležitosť, jednu jestě nerozříšenau a sice saurneau otázku nastřknaut, a jako se potom věci wywinuli, tu otázku i rozhodnaut.

Słowem, opposicie použitíssi onu příležitosť, w čas pojednávání téch smlauw, dosáhla a může proufázati užitek přínášejíci witéžitwi.

Předmětem onoho witéžitwa a

gyát az ő Felségének czime, s a területek elnevezése körüli kérdés képezé, mely kérdés az említett szerződésekben nem csak teljesen ignoráltatott, de sőt törvényeink ellenére lett alkalmazva az illető tisztviselők által.

Csak jelezni kívántam itt e nevezetes momentumot, mert választóim közül mindannyian bő tudomással birnak a czim, s terület kérdésben folytatott azon tanácskozásról, melynek eredménye gyanánt: a szerződésekben használt czim s elnevezés illőbb és törvényeinknek s az államiság eszméjének megfelelőbb elnevezéssel történt felcserélése, tüntethető fel.

Szükséges azonban, hogy a czim s elnevezésről külön törvény rendelkezék, mely törvény nélkül sem a tévedések, sem a rossz akarat ellenében biztosítva, soha sem lehetnének.

A pénzverésről szóló törvényjavaslatot ugyanazon oknál fogva tartom üdvösnek s örvendetesnek, a mely oknál fogva a külhatalmakkal kötött szerződések becikkelyezését; — a külön pénzverés jogának gyakorlata, az államiság eszméjének, az önállóság s függetlenség fogalmainak némi kinyomatát, s fejlődési stádiumát képezi; annak életbeléptetése s rendezése, felette szükséges tehát s elmaradhatlan

satisfakcie jest otázka wytabujci se na tytuł Jeho Wielicestwa a na pozvání zemistě, která otázka w zpomenutých smlauách ne jen cele ignorowaná, nýbrž i proti zákonům nassim upotrebena byla od patřicých auredníků.

Sen označit sem tu chtěl onu velikau powahu; nebo wšak wolím mojim známé jsau porady w otázce tytula a zemistě, jejichž wšledek jest: možno dokázati, že tytuł a názew w smlauách potřebowaný s jiným slusnějším zákonem pramerenejším a státnějším přecarán jest.

Potřebné wšak bude o tytule a názwu w zvláštním zákoně naříditi; sic jináče proti omyslu a zlomyšlnosti nikdy bezpečni býti nemůžeme.

A právě pro ty přičiny za užitečný a potřebný považujem i zákon o bití peněz. Užívání práwa osobitného bití peněz znamená statnost, neodwyslost, samostatnost, jest wyjadřeni pochopu těchto a jedno stadium wyminu. Aby se tedy do života uwešlo a zřídilo, jest příliš potřebná požadawka strany statnosti Uberssa.

követelménye Magyarország államiségának.

Mint ilyet üdvözöltem e zsenge kezdeményezést.

Im tisztelt választók mind az, a mit az imént lefolyt ülésszokról elmondani kötelességemnek tartottam, kiemelvén a nevezetes pontokat s a képviselőház munkásságának egy általános képét tárván a t. választók elé, hogy megitélhessék: vajjon mennyire tőlünk mint egyes képviselőktől függött eleget tettünk e kötelességeinknek, s törvényhozói teendőinknek vagy nem?

Még többet végezhetünk vala, ha egyrészt a kormány a munkafelosztás helyes elvét inkább alkalmazta volna, mint a hogy azt eddig cselekedte; s más részről ha a képviselőház tagjai csak ahhoz szólanának a mihez értenek, s csak annyit mondanának el, a mennyi szükséges, s oly esetekben szónokolnának, a mikor azt a tárgy fontossága épen múlhalanul megkívánja. A törvények leginkább a bizottságok osztályok, magán értekezletek, s párt tanácskozmányok kebelében készülnek, illetőleg rostáltatnak s hányattatnak meg; a házban folytatott tanácskozás inkább az imént jelzettek jelenítése, a mely hatásos legyen s a párt érdeké-

Jako takové uvítal sem tyto protivné začátky.

He, ctění Wolice, toto je wšecko, o čem z pominulých zasednutí promluwiti ja powinnost sem si pokládá, wyznaciw zvláštějšími punkty a předstawim wšeobecný obraz učitowáni zastupitelů, aby mohli posouditi, či sme jako jednotliwi zastupitelé, nakolik od nás wšelo, powinnosti své zadost učiniti a též i nassi zákonodarské au- loze, a čili ne.

Dwsem, byl bychom mohli jeste více dokonati, kdyby z jedné strany wláda byla nasedowala dobruu zřádu ohledem na podělení práce, z druhé strany pak, kdyby audowe zastupitelstwa wše jen k tomu promluwili, čemu rozumějí, a jen tolik mluwili, kolik potřebí, a jen w tom pádu řečnili, když toho powaha předmětu wyhledává. Zákonu utwóruji se wětšim dílem wo wyborech, oborech, osobitných poradách a stránkách, t. j. wlastně se pretrašují a přeobrácejí; w jněmowně se pokračuje a o tom, co se tam konalo, saud wynáší; kterýžto působlivý buď a w záujme stran náležitě pozřástaweny, nikoli pak raba- wý, zbláuhawý na jiné wychoditi a naposledy zunuwaný a omrzlý.

kében előnyösen összeállítva, de nem vontatott, lassú, más tárgyakra kiható s végre unatató.

De valamint sok más, úgy e tekintetben is, az időtől s gyakorlattól, a mellékérdekek s hiúság elnémulásától s hátterbe szorulásától várok némi sikert, — különösen miután e téren is ha bár csekély, de mégis haladást jelezhetünk.

A mi a most közelebb megnyilandó utolsó ülésszakunkat illeti, erre nézve is bátor lesznek ezúttal elmondani véleményemet, s azon nézpontot melyből kiindulok.

Mandatumunk vége felé halad; kötelességünk mennél több üdvöst létrehozni, — egyengetett útat hagyva utódainknak.

Azon még előttünk levő 12 hét alatt a következő törvényjavaslatokat tartom törvénybe igttatandóknak, mint a melyek addig is, míg több történhetik a szervezés útján, némi alapját képezendik államépületünknek.

Legelső helyet foglal el: a költségvetés, miután az adók csak september utolsó napjáig vannak megszavazva.

A költségvetést követnék az itt felemlitendők azon sorrendben, melyet akár a körülmények, akár az idő megengedend.

Ale jako w jiných mnohých, tak i w tomto ohledu od času a života, od zamlknutí pobočných zájmu a marnomyslnosti očekávám a doufám nějaký prospěch: zvláště že i na tomto poli, ačkoli špatný, avšak přece nějaký pokrok znamenám.

So tom, co se týče zasednutí nyní otevřítí a začítí je majících, dovolujem si teď mé domnění pověditi a označiti ten punkt a náhled, z kterého vyřočíím.

Máš mandát, t. j. co nám bylo poručené, tu fonce se chyli; powinost nasse jest čím wice dobrého pozůstawiti a potomkum zprawenau cestu ucdhati.

Pod těmi 12 týdni, které jessť před nami jsau, měliby se, myslím jessť následující návrhy do knihy zákona zapsati, jako takové, kteréby pokudby mohlo wice učiněno býti, základem byli nassi státní budowy.

Na prwním místě je, zprawit státní účty — budget: — nebo daně sau jen do ostatního Septembra wyhoděné.

Na to následowaliby tu wzpomenuť, tím pořádkem a řadem, kteroby buďto podle času, buďto podle okolostojnosti možny byl.

A magyar-horvát kérdés végleges megoldása.

Az erdélyi unió, törvény általi szervezése.

A nemzetiségi kérdés törvény útján való rendezése.

A perrendtartásról, és a bíróságok szervezéséről szóló bizottsági munkálat, az általános elvek megvitatása után való elfogadása.

A függő államadósságok ellenőrzéséről.

A czim s terület elnevezésének felebb már taglalt kérdésének törvény általi tisztába hozatala.

A népoktatásról szóló törvény.

A kisajátításról.

A honosításról.

Az uzoratórvény eltörléséről szóló törvényjavaslatok.

A vadász törvény.

A szőlő dézsma megváltásáról.

A magokat 1848 előtt megváltott községek kártalanításáról.

A vallás egyenlőségi törvény.

Ipar törvény,

Egyleti törvény.

A még nem teljes vasúthálózat kiegészítéséhez szükséges vasútvonalok s csatorna megszavazása.

A hárszabályok, különösen

Konečné rozřešení otázky ma-
darsko-horvátské.

Zákonné zřízení unie sedmo-
hradské.

Zákonné zřízení otázky národní.

Prijetí práce pověřenické o pra-
votě a saubní správě, která ale
muselaby se prve dle usšeobecných
zásad powážiti.

O kontrole jesti neodpravených
státních dluhů.

Zákonne wysvětleni a bo čista
přivedeni otázky potahem na titul
Seho Weličenstwa a názem poze-
mi, zemisté.

Zákon o wynaucowání znející.

O odprodaji.

O prámě wlastenstwa.

Náwrhy o zrušení zákona úžer-
nictwa.

Zákon o lowu (polowacke).

O obkauptení děžny winowé.

O náhradě patričí obcem, které
se před rokem 1848-ym wymenily

Zákon o náboženjé rowno
práwnosti.

Zákon o průmyslu.

Zákon o spolcích.

Sněmowné nařízení kanále a
železnice jesti k úpsné železnice os-
nowé potřebných.

Proměna a náležitě přepracování

az igazolástillető részének módosítása, és helyes átdolgozása.

Az itt felemlített törvényjavaslatok közül alig tudnék egyet is kiszemelni, melynek kihagyása kárral nem járna; nincsen egy is ezek között mely vagy a közjogot, vagy a birtokviszonyt illetőleg szükséges nem volna; a mely a szellemi fejlődést vagy anyagi haladást előmozdítani s fejleszteni nem volna hivatva; nincs egy is ezek között, melynek hiányát egy rendezett állam, egy a szabadelvű haladásra fektetett alkotmány érzékenyen nem fájlalná; nincs egy is ezek között, melynek nem létét vagy megoldatlan voltát naponta nem érzik mind azok, a kik a munka, a szorgalom, a haladás, a műveltség, a lelkiismeret szabadságának s a közrend s biztonság barátjai s egyszersmind apostolai.

Az itt felemlített törvényjavaslatok közül azonban egy némelyikéről megemlékezni kötelességemnek tartom, hogy tisztelt választóim az azok irányában táplált véleményemmel megismerkedve, bírálatot mondhassanak.

Csak azokról fogok néhány alapeszmemegemlékezésével megemlékezni, a melyekről e je-

pravidel domowých, obzwláštne obhledem na administráciu.

3 pomezi náwrhů zde wzpomenutých sotwabych mohł jeden najíti, který wynechatí nebylaby náramná škoda. Není mezi nimi ani jednoho, kterýby či obhledem na obecné právo či na jmění nebyl potřebný: kterýby nebyl povolání duchovní neb hmotný pokrof napomáhati; není ani jeden, jehož nedostatek nelitowal a nezelelby welice stát zřízení a na swobodné konstitucii založený; není, prawím, jednoho, který, že nám chybuje aneb dojawad rozhodnut není, to welice cíti wšicni ti, kteří přátelé a tať řečeno aposstoli jsau práce, pilnosti, pokrofu, wzdělanosti, swobody swedomí, obecného pořádku a bezpečnosti.

Mezitim držím si za powinnosti o jednom i druhém tomto náwrhu tím cílem obzwláštne zmínku učiniti, aby etěni Wolice mě o nich domnění poznati a swůj saud o tom wyněsti mohli.

3 připomenutím jednoho neb druhého základného pojemu tu jen ty náwrhy podotknu, o nichž sem

lentésem folyamában már tüzetesebben nem szólottam vagy nyilatkoztam vala.

Ezek közül első helyen áll a népoktatásról szóló törvényjavaslat, melyről itt véleményt mondani nem lehetszándékom, miután az a ház által még nem tárgyaltatott, de igen is helyén látom kimondását annak: miszerint elkerülhetlen kelléknék tartom a népoktatást illetőleg a szabad, illetőleg községi iskolák elvének elfogadását s megállapítását s a meny nyire az a viszonyok szerint lehetséges ez elv gyakorlati életbeléptetését is; továbbá szerfelett szükségesnek, hasznosnak sőt bizonyos tekintetben elkerülhetetlenül fontosnak tartom az óvodákról való gondoskodást, mint a mely intézmény leginkább azon gyermekeket veszi pártfogása alá, kik még az iskoláztatás előnyeiben nem részesülnek, s oly gyermekeket von körébe a kik ha elhagyottanszerte bolyongnak, leginkább alá vannak vetve bármi nyavalyának, veszélynek, s a z^{re}en-ge korban elhintett erkölcsi sülyedésnek; a népiskola maga mindent nem tehet, az óvoda kell, hogy megmentve az anyagot s erkölcsi alapot, oly gyermeket adjon át az iskolának, kiből azután annál

w béhu tohoto oznámeni jestě wy-
sučněji nepromluwil a šeneprojewil.

A tu na prvním místě stojí ná-
vrh o obecném wynaucowání z^{re}-
jiti — o školách, — o kterém do-
minění wyřnauti jestě nemožne,
ponewadž nebylo o tom jestě sně-
mowně pojednawáno, to wšak na
místě nachodim, aby se wyslowila
žádada swobodných čili obecných
škol, a takowá aby přijata a usta-
nowena byla, a nakolikby možné
bylo, aby se ta žádada dle poměru
i do žiwota uwedla. Dále za při-
liš potřebne, užitecne, ano w jistém
ohledu za nejmírně powahy hodně
powážujem obstaráni pěstowen
(školka), kterýchto ústaw najme ty
dítky bere pod ochranu, které jestě
neberau podíl w školském wynauc-
owání, a takowé dítky k sobě při-
tahuje, které jestli samy sobě zane-
cháně sem i tam se tilají, nejwice
podrobeně býwají wšelijakým ne-
duhím a nebezpečenstwím a mrav-
nému úpadku nájsedkem zleho še-
mene za mladi a mala. Škola ne-
může sama wšedco učiniti; pěstowna
muš látku a mravný základ za-
chrániti a také dítky škole oddati,
ž kterých potom tím jistěji mohau
se wychowati neporuffeni, zdrawí
a podle míry swého okresu wzdělati
občané a wlašenci.

biztosabban nevelhet ép egészséges, s viszonyaihoz mértén mivelten honpolgárt.

Általános elvül a népoktatásra nézve az iskolai kényszeret vélem behozandónak, mert bár mi jó s üdvös is legyen valami, az emberiség nagy zöme önmagától ritkán hajlik meg épen azon eszmék előtt, melyek leghasznosabbak és célravezetőbbek s üdvöthozók reája nézve.

A szőlő dézsma váltsága történjék meg azok által a kik a dézsmás szőlő birtokában vannak. Az állam gondoskodik :

1. igazságos, és méltányos becstürről,

2. legyen közbenjáró arra nézve, hogy a magokat megváltók, kapjanak méltányos áron s lehetőleg könnyen teljesíthető feltételek alatt, tőkét kölcsön.

E két elvet követve minden irányban elég lesz téva a jognak, a mezei gazda haladási követelményeinek, s az iparnak is, főleg pedig a szabad föld eszméjének, melynek bizonyára csak üdvös következményei lehetnek. A földet az szabadítja fel, a ki annak hasznát élvezi, s a kinek az abba fektetett tőke úgy is tulajdonává vált már.

Co wisseobecnu zřadu potahem na wynaučowání a wychowávání lidu míním, aby uwebeno bylo piinucení ditky do školy báwati; nebo coby i nejlepši a nejblahobarnější bylo, lidstvo žřidka se mu dobrowolně poddá, a nejméne se ukloni před pochop, jenž jšau cíli nejpřiměřenější a nejblahobarnější.

Od winicné dezmy nech se wymeni ti, kdo také winice mají; stát nech pečuje :

1. O spravedlivé a slušné ocenění.

2. Buď prostředníkem w tom, aby wymeniti se chtějící za slušnou cenu a pod snadnými podmínkami dostali požitek.

Najlehdowáním těchto dwau zřad práwu wšelljak dosti učněno bude : tak požádawkám hospodáře, aby mohl dalši pokroky činiti, jako i průmyslu ; zvlášt ale pochopu swobodně země, což jště jen blahobarné následky může míti. Zem swobodni ten, kdo z ní užitek přijímá, a jehož jština — kapitál — do ní wložena se již jeho vlastním jméním stáa.

Avallás egyenlőségi törvény leginkább az áttérésről s a vegyes házasságokról fog úgyliszem szólnani, a többi netalán ide tartozható elvek mind meg leendvén döntve azon helyen, illetőleg törvény által, a mely törvény keretébe természetöknél fogva tartoznak.

Itt csak is a vegyes házasságokból származó gyermekekre nézve akarom elmondani röviden véleményemet, mint a mely kérdés az eddig tapasztaltak szerint leginkább bir befolyással a magán, helyesebben mondva — családi életre.

Részemről nem tartok azokkal, a kik a vegyes házasságokból származó gyermekeket mind atyjok vallásában óhajtják neveltetni; már azért sem, mert az anyát elszigetelni nem akarom, az anya vetvén meg a gyermekek erkölcsi nevelésének alapját, az anya közelében maradván meg leányai, a kikből válnak majdan a következő nemzedék anyái s ápolói. Anya s leánya közé nem szabad állitanunk semmi oly akadályt, mely netalán mások által felhasználva, válaszfalat vonhatna ott, hol teljes kebel s kedélyegység szükséges.

Nem követhetem azokat sem, a kik a szülék között keletkezendő közmegegyezésre akarják bizni, a vegyes házasság-

Zákon o náboženské rovnoprávnosti, myslím, že z wětšeho jen o tom bude zníti, jako se z jedné wíry na druhau přestupowati má, a o missených manželstwach; an jiné sem snad patřici zásady tam obpráweny budou, kam patři dle přirození a powahy své, totiž do oboru zákona.

Tu já jediné pořáhem na ditky z missených manželstwi posslé dčem řicti mé domněni na fráze, kterážto otázka dle zkusenosti nejwětšii wplyw má na domácí žiwot.

Já z mé stránky nebržim s těmi jenž chtějí, aby missaného manželstwa ditky wšsedly w otcomě wíre wychowáwány byly: již proto sam, že nechcem aby matka cele na stranu postawená byla, nebo wšak matka klade základ mravného wychowawani dítek, při ježž bohu zústáwaji dcery, budaucich pokoleni matky a opaterkyne. Neřlussi mezi matku a dceru postawit hradbu, kterauby snad jini mohli pro sebe použit, ani jakaukoli přefážku tam, kde auplná mysl i srdce jednota potřebná jest.

Ani těch nemohu nastědowati, jenž na společně missených manželů usrožuměni a se napraweni chtějí to nechati. Nemohu prawim, podle

ből származó gyermekek vál-
lásának meghatározását. Nem
követhetem pedig azokat e té-
ren, mert csekély véleményem
szerént e törvény a mellék be-
folyásoknak tárna kaput, s más
részről a szerelem, az indulat,
az érdek érzelmeit emelné túl-
súlyra, s épen ezeknek kölcsö-
nözné a fő, az elhatározó sze-
repet. S vajmi gyakran, épen
ez indulatnak hatása alatt ke-
letkezett határozat s elhatáro-
zás válnék utóbb a czivódás
rémképévé, s a megbánás,
könnyek s sóhajok folytono-
san megújuló kútforrásává.

Szerény véleményem szerént
legmértányosabb, az egyenjo-
gúság elvének leginkább meg-
felelő, s végre a szabad elha-
tározást sem gátló az volna, ha
kimondatnék: miszerint a ve-
gyes házasságból származó
gyermekek közül a leány gyer-
mekek anyjuk, a fiú gyerme-
kek pedig atyjuk vallását kö-
vetnék; 18 éves korában azon-
ban minden egyes gyermek-
nek jogában áll azon vallást
követhetni, mely meggyőző-
désének s szabad akaratának
leginkább megfelel.

Ennek elmondásával tartoz-
tam én magamnak, valamint tisz-
telt választóimnak is, miután
a vallás egyenlőségről szóló
törvényjavaslat feletti vita
sarkpontját e kérdés fogja ké-
pezni.

mého skromného domněni proto,
poněwadž ten zákon otevřel by brá-
ny i dvěře pobočnému wplywu
z druhé strany pak dal by přewahu
záložnosti, náruživosti a zpslu,
tak že tyto okolostojnosti měly by při
tom swau rozhodnou hru, otwira-
jice pramen ušawicne wady, pozd-
niho žele, šiz a horekowaní, co stra-
šidla manželstweho šřesti a pokoje
domáciho.

Podlé mého skromného domněni
bylo by nešřluffněji, a zodpowida-
lo by pochopu rovnopráwnosti, ani
by swobodnému rozhodnutí nepře-
káželo, kdyby wyřceno bylo: we
twře synowé mířaneho manželstwa
našleďuje otce, dcery pak matku
w 18-tém rofu potom mějte práwo
podle přeswědčení a swobodné wí-
le k té cířwi přistoupiti, kterau za
prawau uznáte.

To to projewiti podlužen sem
byl jak šobě samému tak i ctěným
wolicům: nebo dotazowaní se o
náwrhu náboženské rovnopráwno-
sti wškol této otázky se bude po-
hybowati.

Sajnos hogy a cultusminister ur mind ez ideig késett e törvényjavaslat előterjesztésével; sajnos annyival inkább, mert bár mely kérdésben inkább lehattunk előkészítve ingatagságra, határozatlanságra, s késedelemre. E késedelemről bővebben szólni csak azért nem akarok, mert a menyire tudom, e törvényjavaslat az ülészak megnyitásával azonnal a ház asztalára kerül, mi ha be nem következnek, kötelességemnek fogom tartani, azt a lehetőleg hatályosabban sürgetni.

Hátra van még, hogy a házszabályok általam felemlített megváltoztatásáról szóljak, minek szükségét leginkább két irányban érezzük.

Mindenek felett a tanácskozásról szóló szabályainkat kell módosítanunk, mert az eddig követett s megállapított rendszer egyéb hiányai mellett, még szerfelett lassuvá, s hosszadalmassá is teszi a tanácskozások menetét, a mi gátlólag hat a törvényhozás eljárására, sok pénzbe s temérdek időbe kerül. E tekintetben tehát most már, okulva a több évi tapasztalaton bátran lehet némi módosítást kockáztatni.

Nem kevésbé szükséges s czélszerű volna az igazolásról

Éto nám, že pán kultusminister s týmto návrhem až dotud probléwal: lito tím wice, poněwadž w sterěfoli jiné otázce štur bychom byli očekáwali klátimost, neobhodlanost a probléwání. D tomto probléwání proto nechcem obširněji mluwiti, poněwadž známo mi, že tento náwrh w nejbližších zasednutích na štál iněmowny přijde: což kdyby tak nemělo býti, položíim si za powinnošť na to wšemožně surně dotirati.

Požnštáwá mi ještě mluwiti o proměně připomenutých prawidel domowych, čehož potrebu ze dwau stran citime nejwíce.

Předewšim prawidla o poradách žnějící nutno proměnití: nebo dosawádní pořádek při jtných swých nedostatecích a chybách i to působí, že porady příliš pomalau a zblauhawě jdou, co zákonodarstwu překáží a mnoho peněz i času potřebuje. A tak nyní již poučení jsauce na základu microeni žkussenosti múžeme se opowáziti nčajaké proměny zprubowati.

Rowně potřebné a cill přiměrené byloby také prawidla ošprawedel-

szóló szabályok megváltoztatása, mert így hagyva a szabályokat, beállhatna oly eset is, hogy a ház nem is alakulhatna, más részről pedig az igazolási eljárás: hosszas, igazságtalan s pártoskodáson alapuló, mely tényezőket nem nevelni s eltértebe tolni, de kerülni válik a törvényhozás feladatává. Leghelyesebb volna talán az igazolást a ház által választott bizottságra bízni, mely bizottság tagjai megeskettetvén, mint bíróság működvén, a legtöbb biztosítékot nyujtaná, s leginkább volna képesítve, az egyes választási visszaélések mérlegezésére, kutatására s orvoslására.

Ezen kívül szükséges, hogy mind azok, a kik valamely választás ellen kérvényt nyujtanak be, tegyenek le bizonyos pénzbeli biztosítékot, mint a mely a teendő költségek fedezésére szolgálna, s némileg hártárt szabna a magán érdeknek s indulatosság eredményezte alkalmatlankodásnak.

Tisztelt választók! Midőn ezeket elmondva, a legközelebb lefolyt múlt, s a közel jövőre nézve a tisztelt választók iránti kötelességemnek véltem elég tenni, egyszersmind engedjék meg, hogy hosszadalmaságomért bocsánatukat kikérem; az ügy fontossága s azon

nowáni se zmeniti. Nebo justanaufi prawidla dosawadní, muže se stati že dum (sněm) ani se nebude moci usporádati — sformowati: — jináce pat zpusob osprawedliowáni se jest zblauhawý, nesprawedliwý a rotám přizniwý, kterého faktory ne napomáhati a do předku tiskati než odhájiti jest auloňau zákonodarstwu.

Nejlépe byloby inad záležitost osprawedliowáni se sněmem wyjmenowanému powěřenictwu swěřiti, jehož audowé, přisáhou zawázani, co saud učinkujice, podáwaliby nejwětšii rukojemstwi a zabezpečení, a byliby nejzpusobnějšii při jednotliwých wolbách wzniklé nadužitwáni wyprávati, rozwážiti a léčiti.

Kromě toho potřeba wyhledáwá, aby wšickni ti, jenž proti některé wolbě prosbu dnu daji, ručili se jistou peněžitou summou na potřebné austraty, sřz co zamezilaby se cesta těm, kteří z pauhě náruživosti a osobní zisku zádošti nepřiležiti býwaji.

Stení Wolice! W powažowáné blížké minulosti i budoucnosti tyto věci propowídaje, minil sem powinnosti své k Wám zadost učiniti, a žádám Wás také, aby mi tato obřirnost nebyla za winu počtena. Powaha věci a snaha má, dosawadní staw a posožení mé k Wám zachowati, dáwaly mi to wymlawati — ta

állás, melyet a t. választók irányában eddigelé megóvni tudtam vagy legalább ügyekeztem, mondatták el velem mind ezt, azon őszinteséggel s nyíltsággal, melyet valamint magamban, úgy másokban is nélkülözni nem tudok, de nem is akarok.

Néhány hó múlva letelik azon három év, melyre Önök által képviselőjökül megválasztattam. Midőn most a tisztelt választók köréből távozva búcsúznom parancsolja a végzet, két kérést kockáztatok, mely kérések teljesítése a közel beérkezendő jövőben egyedül polgártársaimtól fog függni.

E három év lefolyása alatt a tisztelt választókhöz menesztett valamennyi jelentéseimet, egy egészbe összeállítva s majdan kiegészítve, fogom magyarszláv nyelven kinyomatni, s a kinyomatott példányokat Szarvas városa hatóságának kézbesítendem a jelen országgyűlés berekesztése után. Ne vessék meg tisztelt választók s polgártársak e csekély emléket, mely emlék nem saját tevékenységemnél, hanem köz hazánk e három év alatt leélt nevezetes eseményeinél fogva lesz talán kedves mindazokra nézve, a kik érdeklél viseltetnek a közügyek iránt még akkor is, — s ez a valódi honpolgár kötelessége — ha a köz-

üprímně a zjewně, jako to i při sobě i při jiném za potřebně uznávám.

D několik měsíců pomínau tři roky, na které byli ste mne za svého zastupitela zvolili. A již nyní na rozkaz osudu z uprostřed Vás se ubíraje, opovazujem se dwau prosbě, které splniti, čím blíž, ježbině od mojích spoluobčanů záležiti bude.

Wšedky oznamy pod těmito třima roky se ctěným woliceům odemne zaslane, potomně uspořádané a wycelně, dám w madarstě a slowensstě řeči wylaciti, a po zawření nynějšstho sněmu krajiněstho wylacěně exempláře do raut wrchnosti Sarwaststě odewzdám. Neopowrhните, ctěni wolice a spoluobčané moji, tuto maličkou památku po mně, která ne tak z přičiny mého pod wassim jménem ucinkowani, jako z přičiny wážných udalosti w této společně vlasti pod třima roky minulými - asnad milá bude wšem, kterým na obecných záležitostech něco záleží; milá i tedy, — a toto jest pravěho vlastence a občana powinnost — fbyž uspořádaní obecných záležitosti jeho vlastnímú přeswědčení wewšem nezodpowída.

ügyek rendezésének módjane-
felel is meg mindenben saját
meggyőződésüknek.

A második kérés, melyet vá-
lasztóimhoz intézek e néhány
szavakba foglalható egybe :
ne vonják meg, ha meggyőző-
désükkel nem ellenkezik, ezen-
tulra sem bizalmukat tőlem.

Életem nyílt könyv ; min-
den egyes eljárásomról, melyet
mint képviselőjök a törvény-
hozás terén követni kötelelessé-
gemnek hittem, számolni tar-
tottam legkedvesebb felada-
tomnak; nem létezik közöttünk
válaszfal, mely lehetlenné.
mely csonkítaná azon őszinte-
séget, s nyíltságot, mely évek
hosszu során át Szarvas váro-
sas közötttem háborítlanul fen-
állott; — ez őszinte nyílt s
benső viszony fentartása, ha azt
Önök ezentulra sem ellenzik.
képezi életem minden dicsvág-
gyának tetőpontját.

A képviselői állást nem te-
kintem lépcsőnek, sem foknak,
hanem oly dicső talapzatnak,
melyet ha a lépcsőnként s fo-
konként kivívott bizalom el-
érnem enged, s így a haza s
polgáriársaim iránti legszen-
tebb köteleességemet teljesíthet-
nem alkalom nyílik, a honpol-
gár szerintem lehető legna-
gyobb, legértékesebb s legdi-
csőbb jutalmában részesitettem.

Elveim ugyan azok fognak
elnni, a jövőben is, mint valá-

Druhá prosba, kterau Bolltém
mým předklábám, müže w těchto
slowích obsažena býti : jestli pře-
švědčení Wassemu neodporuje, ne-
odepřetež mi i na prozatím šve-
důměry.

Život můj jest otwřená kniha ;
ze wšelikého pokračování mého na
poli zákonodarstwa za swau powin-
nost uznaneho, co zastupitel wás
pocti wydáwati, bylo mau nejmilšsi
aulobau není mezi námi nižádné
hradby dělící nás na různu, ani
jakékoli štrbiny na té upřímnosti
a otwřenosti, která mezi obci
Sarıwasskou a mnou po dlouhé
roky w pokoji a bez aurazu setr-
wáwasa, — a tento šrbečný swa-
zeč a upřímy poměr k Wám za-
chowati, jestli nejste naproti tomu,
jest mi wěncem, kterým se ctizádnost
a chlouba má jakžiwu zawršši.

Mé zastupitelšké powolání já
schůdkem a stupnem nepowážuji,
než tak slawným místem a podsta-
wem, které, dopustili mi ho dojá-
hnauti ta důwěra, kterau si křof
za křofem a po stupních wydobý-
wám, a buďeli mi dána příležitost
k plnění nejšwatejšši powinnosti k
wlasti a spoluobčanům : tedy, podle
mého domění, té nejwětšši, nej-
wzácnějšši a nejšlawnějšši odměny
stal jsem se aučastným.

Hetedik jelentés

Tisztelt választók!

Az országgyűlés szept. 15-én megkezdett s dec. 9-én bevégett ez utolsó ülészsaka alatt, a következő t. javaslatok kerültek tárgyalás alá, lettek elfogadva a törvényhozó testület s szentesítve a király által, mely tény következtében váltak végérvényes törvényekké.

A törvénycikkek sorozata im ez :

1. T. cz. az 1868-ki költségvetésről.
2. T. cz. az 1869-ki költségvetésről.
3. T. cz. a magyar-horvát kiegyezésről.
4. T. cz. az Erdéllyel való egyesülés részleteiről.
5. T. cz. a véderőről, honvédségről és népfelkelésről.
6. T. cz. a polgári perrendtartásról.
7. T. cz. a népoktatásról.
8. T. cz. a nemzetiségi egyenjogúságról.
9. T. cz. a keresztyén vallásfelekezetek viszonzosságáról.
10. T. cz. a szőlő dézsma megváltásáról.
11. T. cz. a magokat 1848 előtt megváltott egyesek és községek kárpótoltatásáról.
12. T. cz. az oroszországi oroszok törvények eltörléséről.

Sedma zpráva.

Čtení Wolčé!

Po čas zasedání krajinského sněmu počna od 1. Septembra do 9. Decembra, — následující návrhy zákona k rokování přístly, zákonodárstvem přijaté a králem potvrzené byly, následkem čeho staly se platnými zákonmi.

Články zákonů jsou tyto následující :

1. Čl. o rozpočtu pro rok 1868
2. Čl. o rozpočtu pro rok 1869.
3. Čl. o uhorském horvatském vyrovnání.
4. Čl. o podrobnostech unie ze Sedmihradském.
5. Čl. o obrane, honvédů a krajinském powstání.
6. Čl. o občanském pravotním porádku.
7. Čl. o výchově lidu.
8. Čl. o rovnoprawnosti národnostní
9. Čl. o wzajemnosti křesťanských wěromyznání.
10. Čl. o wýměny winičné dežmy.
11. Čl. o wynáhrade za urbaničné wýměny jednotlivců a obcí před rokem 1848mým.
12. Čl. o zrušenj zákonů o užernictwe.

13. T. cz. az általános kisajátításról.

14. T. cz. a Buda és Pest városait illető kisajátításról.

15. T. cz. a függő állam-adósságok ellenőrzéséről.

16. T. cz. a közös nyugdíjakról.

17. T. cz. a bor és hús fogyasztási adóról.

18. T. cz. a személyes kereseti adóról.

19. T. cz. a vegyes házasságok váló pereiről.

20. T. cz. a gyula-fehérvári g. k. érsek, a lugosi és szamosújvári g. k. püspökök beczikelyezéséről.

21. T. cz. Dalmátia külön vámtételeinek módosításáról.

22. T. cz. a Schweicczal kötött kereskedelmi,

23. T. cz. a Schweicczal kötött posta szerződés beczikelyezéséről.

24. T. cz. a rablók által megzavart közbiztonság érdekében kért póthitelről.

25. T. cz. a Lonjsko polje terület ármentesítési költségei beszedéséről.

26. T. cz. Pest városa kölcsönéről.

27. T. cz. a tiszta vaspályatársulat tartozása törlesztéséről.

28. T. cz. a vasúti és csatorna kölcsön hovaforrására

13. Čl. o wšseobecném wymlastňování.

14. Čl. o wymlastňování na území Peštbudinjkém.

15. Čl. o protidozorstwe nestálých státných dluhu.

16. Čl. o společných penziach.

17. Čl. o dane z wina a mesa.

18. Čl. o osobni wyrobové dane.

19. Čl. o rozlucujcích prawotách wššných manželstwi

20. Čl. o inartikulowání řecko-wýchodního arcibiskupstwa w Gyula-Fehérváre a biskupstwi w Lugossí a Szamosújváre

21. Čl. o změne mytných úmluw w Dalmácie.

22. Čl. o inartikulowani obchodni smluwe se Swajcarskem.

23. Čl. o poštovní smluwe se Swajcarskem.

24. Čl. o dodatičnem úwerc cílem zabezpečení wercjného pokoje, zbojnikami porušeného.

25. Čl. o sebrání útruw z wysušení mocáru Lanškopolje.

26. Čl. o pozický mesta Pešti.

27. Čl. o umrtwení potisisko železničního dluhu.

28. Čl. o wynaložení pozický na železnicu a žleb, w kterémžto článku

ról, mely t. czikkeken ezen munkálatokra határozottat az fordíttatni :

a) a károlyváros-fiumei vasútra.

b) A hatvan-miskolci vasútra.

c) A magyar éjszaki vaspálya Salgó-Tarján-Losoncz-Beszterczebányát érintő vonal folytatására.

d) Az állam által megvett éjszaki vaspálya befektéseire.

e) A szolnok-jászberény-hatvani vasútra.

f) A bányai par érdekében, a miskolcz-putnoki vonal megkezdésére.

g) A nyiregyház-ungvári vonal segélyezésére s az építendő gömöri vasiparpálya hasonló segélyezésére.

29. T. cz. a nagyváradi-kozsvár-brassói vasútról.

30. T. cz. az arad-temesvári vasútról.

31. T. cz. az 1868-ik 23-ik t. cz. 30. § nak az 1869-ik év végeig való kiterjesztéséről.

Elintézetlenül maradtak a honosításról, a vadászati jogról, a legfőbb számvevőszékről és a katonai bíróságok hatásköréről szóló t. javaslatok.

Határozati javaslatok keletkeztek :

1. A fiumei kérdésben érkezett k. királyi leirat tárgyában.

2. A Pestet Budával össze-

nařizeno aby se táto požička obrátila :

1. na Károly mešťko-rjedu železnicu.

2. na hatwan-misskowsku železnicu.

3. na uhorsku půlnoční železnicu k doplnění liney Tarjšanu, Ručence a B. Bystrice se výfajčí.

4. na půlnoční železnicu škrze štát kúpenau pro napomoženi.

5. Na Solnoecsko-jászberénysko hatwanskau železnicu.

6. W záujmē banškeho průmyslu, k započati misskowsko-putnočé liney.

7. K napomoženi nyiregyházsko-ungwárskej liney a k podobnému napomoženi gemerské wystawit mající železnice.

29. Čl. o welskwarabínsko-koššwárisko-brassowskej železnice.

30. Čl. o arabsko-temešwárskej železnice.

31. Čl. o přenášení 23tého čl. 30 § z r. 1868. až do konce roku 1869ho.

Neпоřizené žustaly o udomácnění, o práwe polowacny, o nejwyšši stolici úctownické a o truhu úctukowani wojenskych wrchnosti jednající náwrhy zákona.

Náwrhy uzawřeti powstaly :

1. W záležitosti otázky rjedeč bosly králowšy dopis.

2. W záujmē Pesti s Budinem

kötő vasút, vasúti hid és központi indóház érdekében.

3. A Béga csatorna megbővítéséről.

4. A fehérvár-veszprém-grätzi,

5. A báttaszék-dombóvár-zákányi,

6. A temesvár-karánsebesi.

7. Az érsekújvár-nyitra-trencsényi,

8. Az eperjes-tarnowi és újhely przemisli vasútakat illetőleg.

9. A költségvetés és számadások előterjesztéséről.

10. A nyugdíjak rendezéséről.

11. A képviselői állásnak bizonyos hivatalokkal való összehérhetlenségéről.

12. Az Erdélyben behozandó magyar törvénykönyvről.

13. A rendezett tanácssal ellátott községek törvénykezési költségei pótlásáról.

Ezekon kívül nevezetesebb momentumai valának ez ülészaknak :

A honvédség tárgyában leérkezett kinevezése József főherczegnek főparancsnokul.

A czim és terület elnevezése tárgyában kiadott leirat.

A balpárt tagjainak ezt megelőző kilépése a delegációból.

S mind ezek betetőzése gyanánt fel kell még említenem a képviselőház által alkotott s előmenetelt mutató :

spáji železnice, železného mostu a centralního přístavného domu.

3. O doplnění žlebu Béga.

4. Dotyčné belohradsko-vesprimsko-grätské,

5. Báttaszéki - dombóvársko-zákányi,

6. Temesvársko-karánsebesi

7. Nowozámsko-nitránsko-trencsíni,

8. Pressowsko-tarnowski a újhely-przemyslawski dráhy.

9. O předložení rozpočtu a účtů.

10. O usporádání penzi.

11. O neúspěšnosti jistých úřadů s poslaneckým postavením.

12. O uheršké knížce zákona do Sedmihradska uvedení bytmaji.

13. O náhrade zákonoprávných úřadů zřízenau radau opatřeních obcí.

Kromě těchto pamětnější momentů pod tím časem tohoto zasednutí byly :

W záležitosti krajinské obrany powstałe wymienowani arciknižete Jozefa za hlavního velitele.

W záležitosti pojmenování titulu a území wydany dopis

Toto předcházející lewé stránky údů wyfočení z delegácie.

A k dowršení wšeho toho musím připomenout krajinským jněmem utworené a welský pokrok ukazující :

Házszabályokat.

Im körülbelől mind az, a mire 8 heti megfeszített munkássága a képviselőháznak kiterjedt s a mi összeségében s következményeiben tekintve, valódi óriás műnek mondható.

A hányszor valamely tesületnek működését részrehabilitatlanul s mentten minden pártviszketegtől megítélni óhajtuk, mindenek előtt kötelességünk kiemelni az árnyoldalakat épen oly hiven, mint annak fénypontjait, mert csak is ez összehasonlítás nyomán deríthető ki az egésznek teljesen kidomborodó képe.

Az 1865|8-ki országgyűlés árnyoldalainak egyike abban rejlik, hogy míg gyakran semmittevésre volt kárhoytatva a törvényhozás, addig más alkalommal s különösen annak végheteiben túlhalmozottság állott be, mely a gyengébbekre, a munkát annyira meg nem szokottakra nézve már már türhetlenné válandott.

Oka ennek a kormány azon félszeg eljárásában kereshető, mely szerint nem előre megállapított s a viszonyokhoz mért működési s törvényhozási sorrend szerint haladott; minek következtében gyakran elkésve vagy épen nem került valamely törvény javaslat tárgyalás alá, mig egy talán még egy ideig elodázható, társait

Domowé porádky.

Tozo jest asti wssedco to, naco krajinský snem 8 tódní napnutými slami wynaložil a co, do ohledu berauc wýsledky, obrowským dílem se řici může.

Rolíkrate úcinkowáni některého teleša nestranně posúdit dyceme, předewšim powinnojt nasse jest do powahy wzíti žlé stránky práwě tak wěrně jako i dobré, nebo jen následkem takawéhoto porownáni možno dostati úplný obraz celku.

Slabá stránka krajinského sněmu z r. 1865 — Šho w tom záleži, že jako jistého času w nečinosti bolo prinucené trwati zákonodarstwo, tak při druhé příležitosti nastalo přílišné nakopení prác, které se wzhledem na slabších, kprácem na tolik nezwišlým již již neznesitelným stálo.

Příčina toho weži w tom, že wláda nepotracoiwala dle zákonobarnostného porádku po předku ustaleného a okolnostem přiměrného; následkem čeho některý návrh zákona anebo práwě nepřísšel k rokowáni, kdežto jiný, který se suáb na čas odložiti mohš, přísšel na stíl sněmowne.

jóval megelőzve, került a ház asztalára.

Ha bizonyos sorrend követetik, mind azt elvégezhetjük, a min most túl estünk s az országra nézve kellemes reá adásul, néhány törvény javaslattal többet tárgyalhattunk volna, míg a meghozottak egynémelyikét behatóbban tanulmányozhattuk volna.

Ha a sorrend szerint halad a törvényhozás, bizonyára nem lettünk volna kénytelenek gyakran hetekig pihenni; — mert hogy a képviselőház részéről nem hiányoznak sem munkakedv sem tehetség, azt leginkább bizonyítja az: hogy soha magyar törvényhozás a sok végzetek daczára, oly annyira megbeszélte, hosszan tanulmányozott s áthatólag tárgyalt t. cikkeket nem alkotott, milyeneknek épen az utolsó ülészak alatt alkotott főbb fontosságú t. cikkeket mondhatók.

Másik árnyoldala vala különösen ez utolsó ülészakunknak, az 1867-ki számadások és az 1869-ik évre szóló költségvetés nem kellő időben történt előterjesztése, a kormány részéről. A költségvetés megvitatása s megállapítása képezi minden alkotmányos állam azon tengelyét mely körül az egész szerkezet

Jestli se jistý pořádek zachováwa wšefco to pokonati mužeme, co sme pokonali a na přibawek pro krajnu jistě přijemný, o nekotik náwrhů zákona wice by sme byli mohli předněsti, fdežto některé z donešených zewrubněti sme byli mohli přeskautati.

Jestli dle pořádku pokračuje zákonodarstwo, zajistě by sme nebyli přinuceni býwali wčasno po týdněch odpocíwať nebo že na swemu neščázela ani wšle k práci, ani spřisobnosti, to nejlépe dospědčuje to: že zákonodarstwo uheršké nikdy wzdor mnoho pokonanych weci, na tolik přetrasených, pilné přeskautaných a dojatě rokowaných článků zákona neutworilo, jakowými se po čas posledních zasednutí utwořené hlawnějši články řici mohau.

Druhášlabá stránka byla zwoľasťte těchto poslednějšich zasednutí, že učty na rok 1867my a rozpočet pro r. 1869ty wláda w potřebném času nepředložila. Dřjasněni a usněšeni se na rozpočtu každěho ústawněhu státu jest tá osa, okolo které se celý ústroj točí, a dle které potom snadno se dá posúdit co jest chybné anebo wyhodně, dá se naprawit ukazujici se blud a dá se

forog; képezi azon foglalványt, melybe illesztetik vagy ki-domborodik az egésznek képe, s a melyszerint azután könnyen megítélhetők a hiányok vagy előnyök, helyrehozhatók a mutatkozott esalódások s fokozható az itt ott felmerülő haladás.

Más részről pedig a múlt év meglevő számadásai nélkül alig képzelhető az, hogy a törvényhozás bizonyos alapra fektetett költségvetést legyen képes megállapítani, mert nincs alkalma, s hiányzik azon eszköz, a melynek segélyével az elkövetett hibát vagy nem helyes irányt, jóvá tehetné.

A képviselőház valamint az egész törvényhozó testület majdnem osztatlan többsége átlátta a kormány ez eljárásának czélszerűtlenségét, a mely októl indítatva, olynemű határozatokban állapodott meg, melyek szerint — elfogadván a pénzügyi bizottság véleményét: követeli a kormánytól, hogy ezentúl valamint a számadások úgy a költségvetés is, mindenkoron a maga idején terjesztessék elő; határozatba ment az is: hogy a nyugdijakra nézve, azok rendszerezését s törvényes megállapítások szerint való rendezését illetőleg, szinte tegyen előter-

zetéssowat tu i tu se poststujici pokrof.

3 druhé strany pak, bez účtu z minulého roku, sotwý se dá předstawit to, že by zákonodárstwu na jistém základe uloženy rozpočet bylo w stawě utworit, nebo nemá příležitošti, a chybuje mu ten prostředek, moci kterežto by učíne-nau chybu anebo nepravý smer naprawit mohlo.

Krajinský snem tak jako i celé zákonodární těleso předwidelo nepřimerenost k cíli tohoto jed-nání ze strany vlády, pro kterau příčinu na takových uzawřeních se usneslo, dle nichžto — přijawše náhled powěřenictwa peněžnych záležitošti: žádá od vlády aby od toho času jako účty tak i rozpočet, wždych swým časem předložen byl; uzawřelo se i to: aby ohledem na penzie dotýčně jejich systematizowání a uspořádání dle zákonního usnesení se, též učinila předlohu vláda, budawcímu krajinskému sněmu.

jesztést a kormány, a jövő országgyűlésnek.

A vasút ügy szinte árnyoldalát képezés törvényhozói működésünknek, a mennyiben nem előre megvitatott s megállapított, s a törvényhozás által elfogadott terv szerint történt az egyes vonalok kitzzése, hanem inkább helyi, vidéki vagy személyes érdekek által előtérbe tolva; az ellenzék mindent elkövetett e részben a netaláni káros következmények elhárítására, s el is ért legalább annyit, hogy csakis a legszükségesebb s országos szempontból leghasznosabb vonalok lettek véglegesen megállapítva s szavazva, — míg a többi nem annyira lényeges, de talán szinte hasznos vonalok, bővebb tanulmányozás végett a jövő törvényhozás elé utasítottak; annyit azonban megjegyezni tartom kötelességemnek, hogy bár nagy izgalom s tusa fejlődött ki a vasút kérdés alkalmával, mégis a törvényhozás szem előtt tartotta mind végig az egész ország érdekeit, s a vonalok kitzzése alkalmával az egyes vidékeknek az országos érdekekkel való egyesítését tűzte ki feladatául.

A vasút-hálózat kitzzésére nézve már is annyi történt, hogy egy két kisebb vonal kivételével, azon országos ér-

Zálezítősi železnice tež patři k stábnm stránkam nasseho zákonodárstwu, na kolik jednotlivé linie železnice neurčily se dle předběžné přestkaumaného, ušášeného a zákonodárstvem přijateho plánu, ale raději místně, okolité anebo osobní zájmy w popředí býly. Leiwá stránká w ohlede tomto wšestho možné učinila k odstránení asnáď sšodných wšestků, a i došáhla aspon tolik, že jen nejpotřebnější a z krajinského stanoviska nejužitečnější dráhy přijaté býly, — kbezto jiné ne na tolik podstatné, ale asnáď tež užitečné dráhy, pro sepsi přestkaumání na budauci zákonodárstwu se odkázaly; tolik ale poznamenati za pomínnost si pokládám, že ačkoli weliký pohyb a boj se wywinul z přiležitosti otázky železnice, přede zákonodárstwu do ohledu bralo zájmy celé krajiny, a při wyměření dráhy spojenci zájmu jednotlivých okolí se zájmem krajinským za úloho si wštklo.

Ohledem stavení železnice tolik se již stalo, že s wýminkau některé menší dráhy, celý objem dráh pro krajnu wyznamnějších a při po-

dekú s kamatbiztosítás mellett létesítendő vonalak egész hálózata úgy szólván meg van már állapítva, vagy legalább ki van jelölve azok fő iránya.

Alig van már az ország valamely vidéke, mely arról tehetne panaszt, miszerint az országosan megállapítandó vasút hálózat, valamely főpontját érinteni nem fogná.

Az árnyoldalak mellé sorozzuk a fényoldalakat is nehogy igaztalanoknak mondassunk.

Fénypontját ez utolsó ülészakunknak, tagadhatlanúl a következő hat t. cikk képezi, mint a melyek mélyen behatnak Magyarországnak állami létébe.

E hat t. cikk véleményem szerint a következők: a magyar-horváth kérdésről, az Erdélylyel való egyesülésről, a népoktatásról, a nemzetiségi egyenjogúságról, a keresztyén vallás felekezetek egyenjogúságról, s a polgári perrendtartásról szólók.

Nincs ezek között egy is, mely kiváló s messzire kiható nem volna; akár az ország egységét, akár a szabadelvűség haladását, akár a tan s lelkiismeret szabadságát, akár a mivelődés, rend s igazságszeretet haladását vesszük szemügyre, — eme általam felemlített törvényezikkekben

jistěněti úrofu stawět se majicich jest již uřáďený, anebo jest aspon wyznačeny jejich smer.

Sotwoy jest již jedno okoli krajiny které by se stěžowat mohlo, že se jejího hlawnějšiho punktu krajnau založit majice železnice tykati nebudau.

Ť slabým stránkam dořadíme i dobré stránky, aby nebylo o nás řečeno, že sme nesprawedliwi.

Dobré stránky mají posleďnějši zasednutí snemu pro nasledujícího řest članků zákonu, jako které hluboko sáhají do státního žiwota Uheršké krajiny.

Tyto články dle mého náhledu jsou následující: o otázce uhorsko-chorwátské, o únie se Sedmihradskem o wýchowe lidu, o rovnoprawnosti národnostní, o rovnoprawnosti křesťanských náboženství a o prawotním porádku jednajici.

Menit mezi těmito článkami ani jednoho, který by nebyl zvláštěni a daleko sáhající; či jednotu krajiny, či pokrok swobodnomyslnosti, či swobodu swědomi a wýuchy, či pokrok wzdelanosti, porádku a prawdy do ohledu bareme — w těchto unau spomněných člancích zákonu nalezneme složený základ stwelejši, krajši a blaženjši

meg fogjuk találni, egy fényesebb' szebb s boldogabb jövőnek alapját letéve, mely alapot fejleszteni van hivatva hazánk törvényhozó testülete.

A nemzetiségek valamint a keresztyén vallás felekezetek kérdése, az elsőbik teljesen, az utóbbi a legnagyobb részben meg lett oldva, — oly két kérdés, melyek ormain nem egyszer hajótörést vala szenvedendő sokat hányattatott államhajónk.

A népoktatás törvénye, ha a jó akaratot s a törvényhozás irányát követni fogja kormány és nép, rövid időn hatalmas lökést adand népnevelésünknek, s képessé teend a mívelt s polgárosult népek sorában illő helyet foglalhatunk.

A polgári perrendtartásról szóló t. cz. pedig, első lépés azon pályán, melynek vég-célja: a bíróságok országsszer- te való rendezése, egy polgári s egy büntető törvénykönyv életbeléptetése.

Az itt említett t. czikkeken kívül különös figyelmet érdemelnek még a következők: a véderőről, honvédségről, s a népfelkelésről szóló törvényjavaslat törvény erejére emelése; a honvédségnek közel kilátásba helyezet szervezése; a szóló dézsma eltörléséről s a vasúti s csatorna kölesön ho-

budaucností, kterýžto základ upewňowat powolané jest zákonodastwo wlasti nassi.

Stážka národností jako tež křesťanských wěrowyznání, tamtá uplně, táto poslednějši wětšim dílem jest rozlúštěná — takowé jšau to dwe otázky, na kterých co na skalkách nejedendrát je měla stroskotat mnohokrát sem i tam házaná lod státu nasseho.

Zákon o wýuce, jestli dobrau wúli a smer zákonodastwa nassebowat bude wláda a lid, trátkým časem dobrý obrat dá nassi wýchowě lidu a spásobnýmí nás učini k tomu, abychom si čestně misto zastáli w radě wzdělaných národů

O prawotním pořádku jednajici pať článek, jest první krok na té cestě, kterážto konečný cíl jest: uspořádání prawomocnosti po celé krajíně, do žiwota uwezení jedné občanské a jedné trestní knihy zákona.

Kromě tu spomenutých článků zákona zmláštiti pozornost zaslubují ještě tyto nasledující: o obrane, honwědů a krajinském powstání jednajících náwrhu w platnost zákona uwezení; o ustrojení honwědstwa do blížkých wýhledů postaweného; — o zrušení winiční dezmy a o wynaložení po žičky na železnice žleby jednajících článků zákona

vafordításáról szóló törvény-
czikkek.

Az elsőbbik, egyik régi vá-
gyunkat valósítja, ha nem is
egész terjedelmében, de leg-
alább reményt nyújtólag, ki-
látást nyitván egy annyira
szükségelt s oly régóta nél-
külözött valóban nemzeties
haderőre.

Az utóbbi két t. cz. pedig
nevezetes azért, mert részint a
birtok viszonyok tisztázása, a
hűbéri maradványok végeltör-
lése felé képez az egyik ha-
talmas előlépést, — míg a má-
sik, az ország anyagi erejét
nevelni s biztosítani igyekszik,
hasznos beruházásokra fordít-
ván azon összeget, melynek a
törvényhozás által kitűzött
célja csak egy lehet: előké-
szíteni s utját egyengetni ama
nagyserű kereskedelmi vona-
loknak, melyek segítségével
rövid időn a keleti tenger
az adriai és fekete tengerrel
fog, Magyarországot érintve,
legegyenesebb egybeköttetés-
be s közelségbe hozatni.

Im tisztelt választók azon
szerintem legnevezetesebb tör-
vényczikkek, melyek megho-
zatala örökké emlékezetessé
teendik a most befejezett or-
szággyűlést; eme t. czikkek
alkotása körül mindannyian
— párt s vélemény különbség
nélkül — fáradoztunk; az el-
lenzék nem mulasztott el egy

Ten prwnější dáwni nassí taužbu
naplnuje, fbyž i né cele, ale aspon
dobrou nádeji nám podává; fbyž
nám wyhledy čini na tak potřebnou
a od tak dáwna nemající opravdu
národní wálecnau šlu.

Tyto pak poslední články zákona
pametně jsau proto, nebo pokud
jeden článku na čisto přiváží po-
měry majetku a fu končnému zru-
šení pozůstatku urbarialných we-
líků pokročiti čini, — potud jiný,
hmotni šlu krajny zabezpečiti se
ušluje, fbyž naužitečně weci obráci
tú summu, kterého zákonodarstwem
wyměřeny cíl jen jeden býti může:
hotowiti a wyrownáwat cestu tem
welskospým fupečným lineam, po-
moci kterýchžto pod krátkým časem
wychodni more s adriatickým a
černým morem a šrže to i Uherš-
ká krajina bude se moci spojiti a
do blízkosti postawiti.

Toto jsau hle čtení Wollicé dle
mého náhledu ty nej pametnější
články zákona kterýchžto utowření
na wěky pametným činiti bude nyný
ukončeny krajinský snem; ofolo
těchto článku sme se wšickni, —
bez rozdílu stránek-ustáwali; pro-
tiwna stránka ani jednu příležitosť
nezameškala použiti k uskutečnění
šwých náhledů, — a fbyž i né

alkalmat sem nézeti érvénycsítésére, — s ha mindenkör nem is, de nem egy esetben siker koronázta működését, — a mint ezt az Erdélylyel való egyesülésről, a népoktatásról, a keresztyén felekezetek viszonyosságáról, a honvédségről hozott s sokban javított s módosított törvények mutatják.

Az ellenzék működésében mindannyiszor elment azon határig, melyet túllépnie nem szabad, ha egy részt a haza s más részről az önmaga iránti kötelességekről megfelekezni nem akar; — az egyik tételt bebizonyítja a népoktatásról, a véderőről s honvédségről hozott törvények tárgyalásakor, — a másik tételnek eleget vélt tenni, midőn kilépett a delegatióból.

A czim s terület elnevezés kérdése meg lett azóta Ó felsége által oldva, — ha teljes megnyugvást nem eredményezett is e megoldás, de minden bizonyal sokat javított a helyzeten, s részben legalább, a címre nézve kielégítőnek mondható.

Az ellenzék sok tárgyra nézve, ha rögtön hatást előidézni nem is volt képes, de legalább a jövőnek biztosította azon eszmék s elvek megvitatását s győzelmét — melyek életbeléptetése jelenleg nem sikerült. Tette ezt különösen

wzdych, než w nejednom pádu darilo je jí namáhání, — jako to o unie se Sedmihradskem, o wychowě lidu, o wzajemnosti křesťanských náboženství wynesené a w mnohém opravené zákony ukazují.

Protivná stránka w swém úcin kování po wždy po tu mezi zaslá, kterau přefročit jí nebylo swobodno, jestli na své powinnosti zčásti k wlasti z částí k sobě zapominěti nechtěla; — jednu swau powinnost dospěděla při rokováni o wyučě lidu, o obrane a honwědu do nesleňých zákonu, — druhé powinnosti za dost učiniti chtěla tím, když wystaupila z delegacie.

Stázka o pojmenování území a titulu od té doby byla rozlúštena Jeho Jasnosti, jestli toto rozlúštění úplně nás i neuspokojilo, ale jistotně mnoho napravilo naweci, a dílem aspon ohledem na titul uspokojují cím se říci může.

Učkolí protivná stránka wzbledem mnohých předmětů nebyla w stawě učiniti dojem, ale aspon pro budoucnost zabezpečila witezství těchdeí a zásad, kteréžto du žiwota uwěsti se jí přitomně nepodarilo. Stálo je to zvláště při příležitosti rokováni o společných

a közös nyugdíjakról, a képviselői állással bizonyos hivataloknak összeférhetlenségéről s a katonai bíróságok hatásköréről szóló t.javaslatok megvitatása alkalmával, a mikor győzni nem tudott ugyan, de megvetette jövő győzelmének biztos alapját.

A képviselőház a jövő országgyűlésnek is nagy szolgálatot tett megújítván a ház szabályait. A jelenleg elfogadott házszabályok, valamint az alakulásra, igazolásra, kérvényezésre, úgy a tanácskozásra nézve is nagy haladást sokban könnyebb s biztosabb sikert s gyorsabb eljárást biztosítanak, minek segítségével a jövő képviselőház számtalan zavartól, nehézkes eljárástól s gátló akadálytól leend felmentve.

Im tisztelt választók mind az, minek elmondását kedves kötelességemnek tartottam, számot adván képviselői mandatumom utolsó szakáról; a legnagyobb elégtétel, mely csekély személyemet ez életben érheti az leend: ha a tisztelt választók e lapokat elolvasásra méltóknak ítélemdik, melyek egybe szerkesztése alkalmával csak egy eszme lebegett előttem: némi habár gyenge ki nyomatát nyújtani azon tiszteletnek, mellyel azok iránt viseltetem a kik már két ízben bizalmukkal megtiszteltek.

penziach, o nespojitelnosti jistyč úradu s poslanečym postawenim a o krubu účinkowáni wojenské wrchnosti fbyž stránka táto newedeli a sice zwitěžit ale položila jistyž základ budaučeho witezstwi.

Snemowna zastupitelu i budaučimu krajinskému snemu welké služby učinila, — s obnowenim domáčiho pořádku. Přítomně přijaty domáci pořádek, jako ohledem na ustrojeni, werificacie, prosebnictwi tak i wzhledem na porady welký pokrok a w mnohém lehši a jistější prospech pojissuje, — čeho pomoci budauči krajinský snem od nepočetných zmatků a překážek oswobozen bude.

Toto jest hle ctěni Wolické wsečdo to, co rozpověditi za milau powinnost sem si pokládá, počet sfládaje z poslednějši doby mého poslanečeho mandatu; nejuvětšši zadostučiněni které se mé chatrě osobě w žiwotě tomto za podíl dostati může bude to: jestli ctěni Wolické spis tento k přečitaní za hodný uznají, při kteréžto sfládání jen tá jedna myšlenka mnesprowázela: nějaký ačkoli slabý wyraz báti té úcte kterau sem se chowal o proti těm, kteří mne již po dwa rázi swau důwěrau počili. Nenit ani jedné otázky, z které počet sfládati by sem byl zameškal, nenit ani jed-

Nincs egy kérdés is melyről számot adni elmulasztottam, nincs egy ígéret, melynek beváltására minden tőlem telhetőt el nem követtem volna.

A legközelebb jövőben ismét meg fogok jelenni körükben, elmondandó s tolmácsolandó azon eszméket, melyek engem a jövőre nézve vezérlelnek s melyek teljesedésétől várom én egyedül hazánk jelenleg nyert állásának megszilárdulását, felvirágzását s önállóságunk s függetlenségünk teljes biztosítását.

Bármennyi gyengeséggel s fogyatkozással vádolhassanak is azok, a kik elnézés helyett illő szigorral mondanak felettem ítéletet, — megadással fogom túrni; vigaszom csak egy leendő, s ez azon öntudat, miszerint cselekedeteimet soha más indok nem vezérelte: mint a választóim iránti tisztelet, a közhaza iránti szeretet, s azon tapasztalatok összesege, melynek gyűjtésére politikai pályám alatt számtalan alkalom nyílt, a mely alkalomok megfigyelése által ügykeztem pótolni gyengéimet, hibáimat s fogyatkozásaimat.

S most tisztelt választók búcsú szó gyanánt hangoztassák velem együtt:

Éljen a haza, éljen a király!

Podmaniczky Frigyes.

ného slibn kterýž vyplniti by sem se nebyl wšim možným spůsobem wynasnažowal

Nezablaho opět se zjewim we Wasseu kruhu abych rozpowedel a tlumočil ty mé úmysly, které mne i na budouce sprawžeti budou, a ob kterýchžto nřkutečněni já jedine čekám řeslneni nynejšiho postaweni wlasti nassi a úplné zabezpečeni nassého rozkwětu, neobwislosti a samostatnosti.

Mohau mne s jafaukoli slabosti a nedostatkami obwinowati ti, které místo problebnuti se řlussnau přisnosti wypowidaji nade mnau řaub, — já to s pobdanosti budem řnāřeti: jen jedno mi bude ř poteseni řlaužiti a to jest to powědomi, že mne w řkutech mých niřby jinā pohnutka nesprowāžela jako ůcta mým Woličům, řāřka ř obecne wlasti, a řubrū tēch řkuffenosti, které řbirati na mé 25 ročni politické cestě řiwota nepočetných přiležitosti se mi posřytlo, řřze kterýchžto přiležitosti pouřiti usilowal sem se wynahrazowat mé řlabosti, řyby a nedostatky.

Teraz ůž cteni Woličé místo řlow řučeni se wolejte řpolu se mnau:

Neř řřije wlasti, neř řřije řrāl!

Frignes Podmaniczky.

néha ilyen tárgy mellett is
nemcsak a legújabb, hanem a
legkorábbi is megvan.

Észrevéendő, hogy a jelenlegi
állásunkban a legújabb és a
legkorábbi is megvan, és a
közvetlen közöttük is van
különbség.

Ugyanakkor a jelenlegi állásunk
közvetlen közöttük is van
különbség, és a legújabb és a
legkorábbi is megvan.

Észrevéendő, hogy a jelenlegi
állásunkban a legújabb és a
legkorábbi is megvan.

Ugyanakkor a jelenlegi állásunk

néha ilyen tárgy mellett is
nemcsak a legújabb, hanem a
legkorábbi is megvan.

Észrevéendő, hogy a jelenlegi
állásunkban a legújabb és a
legkorábbi is megvan, és a
közvetlen közöttük is van
különbség.

Ugyanakkor a jelenlegi állásunk
közvetlen közöttük is van
különbség, és a legújabb és a
legkorábbi is megvan.

Észrevéendő, hogy a jelenlegi
állásunkban a legújabb és a
legkorábbi is megvan.

Podmanický Pigeon

DR. BALLANCE

Dr BALLAGI GÉZA.

